

Svajan.

**Katholska protyka
za Hornju Łužicu**

na lěto

1895.

Wóšom a dwachth lětnik.

F. R.

W Budyšinje.

Z nakładom towarstwa ss. Cyrilla a Methodija.

W kommissiji **M. Smolerja.**

Czytelny Smolerjec knižeczniczejnje w macjeźnym domje w Budyšinje.

I. Lěto 1895 je wšchědne lěto a ma 365 dnow.

II. Róčne protyčne znamjenja.

- 1) Njedźeliski pišmif: F.
- 2) Žłota ličba: 15.
- 3) Epakty: IV.
- 4) Wobwod skónca: 28.

III. Začmičo

měsacjka budže lětsa pola nas widjeć: 11. měrca rano wot 2 h. 53 m. hač do 6 h. 25 m. a druhe 4. sept. rano w 5 h. hač do 8 h. 54 m.

IV. Styri lětne počasy.

- 1) Na lěcžo zastupi 20. měrca wječor w 9 h. 48 m. Džen a nóc so runataj.
- 2) Lěcžo zastupi 21. junija popožd. w 5 h. 43 m. Najdłějši džen a najkrótscha nóc.
- 3) Nazyma započnje so 23. septembra rano w 8 h. 9 m. Džen a nóc so runataj.
- 4) Zhyma so započina 22. decembra rano w 2 h. 38 m. Najkrótschi džen a najdłějšcha nóc.

V. Kwatembry abo suche dny.

- 1) We posćje: 6., 8. a 9. měrca.
- 2) Wo swjatkach: 5., 7. a 8. junija.
- 3) Nazymu: 19., 21. a 22. septembra.
- 4) W abwencje: 18., 20. a 21. decembra.

VI. Njebjeske znamjenja zwěrjatnika.

 boran,	 law,	 iselnik,
 byl,	 knjezna	 kozoróžk,
 dwójnikaj,	 maša,	 wódny muž,
 rač,	 schorpion,	 rybj.

VII. Póstne dny.

- 1) Połny póst (†): za džen jedynkróčne dospołne nasyćenje z wostajenjom mjasnych jědžow. Połny póst je: popjelnu srjedu, wšchitke pjatki 40 dnowskoho posta, srjedu a pjatk suchich dnow, posleđnje 3 dny martrownoho tydženja a patoržicu.
- 2) Wšchědny póst (†): same wostajenje mjasnych jědžow.

Wšchědny póst je na wšchitkich wšchědnych pjatkach cyłoho lěta.

3) Woloženy póst (*): za džen jedynkróčne dospołne nasyćenje z dowolnosću mjasnych jědžow.

Woloženy póst je: wšchě dželawe dny 40 dnowskoho posta, hdyž połny póst (hl. pod 1) njeje, soboty suchich dnow, wigilije pschěd swjatkami, s. Pětrom a Pawołom*, Wšchitkimi Swjatyimi a 14. augusta.

3 cyła ma so katolski křesćan w nastupanju posta po tym mječ, sčtož kóžde lěto biskop w pastyrskim liščje (njedźelu Quinquagesima) postaja.

* Lětsa połny póst, dokež wigilija na pjatk paduje.

VIII. Wukład někotrych přiokrótšenjow.

1) Pola „skhadjenja a khowanja“ měsacjka namakaj: khow. dop., to rěka: khowanjo dopołdnja, skhadž. pop., to je: skhadjenje dopołdnju, skhadž. dop., to je: skhadjenje dopołdnja, khow. pop. to rěka: khowanjo dopołdnju, h. je hodžina, m. minuta.

2) W protych swjatych rěka: bž. bamž, b. biskop, wčž. cyrkwiniski wučer, m. martrač abo martračka, kr. kral abo kralowna, w. wuznawač, k. knježna, wu. wudowa, mč. mješnik, služ. služomna, pu. puštnik.

Ginasche přiokrótšenja so lohcy zrozemja.

IX. Wukład swjedžeńskeje protyki.

Swjedjenje z tołstym łacjoniskim pišmom czisćczane su pschikazane swjate dny.

Swjedjenje z tołstym němiskim pišmom czisćczane su male swjate dny.

Swjedjenje ze wšchědnym ale schěrschim pišmom czisćczane su cyrkwiniske swjate dny.

X. Jutrowna tabela.

Lěto.	Popjelna srjeda.	Jutry.	Swjatti.	1. njedžela adventa.
1895	27. febr.	14. hapr.	2. junija	1. dec.
1896	19. febr.	5. hapr.	24. meje	29. nov.
1897	3. měrca	18. hapr.	6. junija	28. nov.
1898	23. febr.	10. hapr.	29. meje	27. nov.
1899	15. febr.	2. hapr.	21. meje	3. dec.
1900	28. febr.	15. hapr.	3. junija	2. dec.
1901	20. febr.	7. hapr.	26. meje	1. dec.
1902	12. febr.	30. měrca	18. meje	30. nov.
1903	25. febr.	12. hapr.	31. meje	29. nov.

1895. Januar,

wulki rójt,
ma 31 dnow.

Dny.	Porjedžena protyfa.	☉		Njebjele gramjen.	☾	
		šhadž. h. m.	šhom. h. m.		šhadž. h. m.	šhom. h. m.
1 Wutora	Wobřez. Jěz.	8 17	4 10	☾	11 1	9 50
2 Erjeda	Matarius, a.	8 17	4 11	☾	11 11	11 0
3 Šhtwórtk	Genowefa, f.	8 17	4 12	☾	11 21	dop.
4 Pjatk	† Nigobert, b. ☾	8 17	4 14	☾	11 32	12 12
5 Sobota	Telesfor, bž., m.	8 16	4 15	☾	11 44	1 27

Njedžela po nowym lécze. Scž.: Zóžej so z Jězusom do Macaretha wróći.
Mat. 2, 19—23.

6 Njedžela	3 Kralowje	8 16	4 16	☾	pop.	2 45
7 Póndžela	Lucian, m.	8 16	4 18	☾	12 20	4 9
8 Wutora	Severin, a.	8 15	4 19	☾	12 52	5 35
9 Erjeda	Julian, m.	8 15	4 20	☾	1 39	6 58
10 Šhtwórtk	Agatho, m.	8 14	4 22	☾	2 42	8 5
11 Pjatk	† Hygin, bž. ☺	8 13	4 23	☾	4 21	8 53
12 Sobota	Arkadius	8 13	4 25	☾	5 57	9 25

1. njedžela po f. 3 Kralach. Scž.: Dwanacželtny Jězus w tempłu.
Luf. 2, 42—52.

13 Njedžela	Beronika, f.	8 13	4 26	☾	7 32	9 47
14 Póndžela	Gilarius, bisk.	8 12	4 27	☾	9 4	10 4
15 Wutora	Paw., 1. pušt.	8 11	4 28	☾	10 30	10 17
16 Erjeda	Marcellus, bž.	8 10	4 30	☾	11 53	10 30
17 Šhtwórtk	Antonius, a. ☾	8 10	4 32	☾	dop.	10 41
18 Pjatk	† St. f. Pět. w R.	8 9	4 33	☾	1 15	10 54
19 Sobota	Kanut, kral, m.	8 8	4 35	☾	2 36	11 12

2. njedžela po f. 3 Kralach. Scž.: Jězus na křaflu w Kana. Jan. 2, 1—11.

20 Njedžela	Šab. a Bošč.	8 6	4 37	☾	3 56	pop.
21 Póndžela	Ganja, f.	8 5	4 38	☾	5 13	12 3
22 Wutora	Vincenc, m.	8 4	4 40	☾	6 20	12 45
23 Erjeda	Šlub. f. Mar.	8 3	4 42	☾	7 94	1 41
24 Šhtwórtk	Timothej, b.	8 2	4 44	☾	7 54	2 48
25 Pjatk	† Wobr. f. P. ☾	8 0	4 45	☾	8 22	4 0
26 Sobota	Polycarp, b.	7 59	4 46	☾	8 43	5 14

3. njedžela po f. 3 Kralach. Jězus wustrowi hejtmanowoho syna.
Scž.: Mat. 8, 1—13.

27 Njedžela	Jan Khr., b.	7 58	4 48	☾	8 57	6 27
28 Póndžela	Raymund P.	7 57	4 50	☾	9 10	7 38
29 Wutora	Otilija, f.	7 56	4 52	☾	9 20	8 49
30 Erjeda	Martina, f.	7 54	4 54	☾	9 29	9 59
31 Šhtwórtk	Pětř z Kol., w.	7 53	4 56	☾	9 38	11 12

Hermanki a skótné wiki
pytaj zady na stronomaj 17. a 18.

I. Cyrkwinska protyka.

1. Pšhikazany swjaty džen z něšporom.
5. Do Božeje mšče poswjećenja wody, sefe a křydy. Započatk swjećenja domow.
6. Pšhikazany swjaty džen Wozniemjenja Jězusowoho. Do Božeje mšče so woruch a mara swjeći.
19. W Křóščanŕkej wošadže a tež druždže tam a sem lu bjeny póstny džen f čžežji swj. martarja Boščana za zwanowanjo pšched morom a strašnej thorošču.
20. Subjeny swjaty džen z něšporom w Křóščanŕkej, Njebjelčanŕkej, Radwořkej a Kulowŕkej wošadže, w šlósčrije Marijnej Swězđe a w Róžencje. — W Křóščicach a Njebjelčanŕcicach wotpušt bratřtwa swj. Boščana. — W Kulowje titularny swjedžen bratřtwa „šfél-nifow“ z došpolnym wotpuřtom za šobustawy bratřtwa „šfél-nifow“ a „škapulira“. Tež Wjena Jězusowoho, swjedžen towarřtwa „Jězusowoho džěczatřtwa“ z došpolnym wotpuřtom a Božej mřchu za wotemřete šobustawy.
21. Cyrkwinski swjaty džen. W Křóščicach we 8 h. Woža mřcha za bratřtwa swj. Boščana.
25. Cyrkwinski swjaty džen.

II. Měsačkowe přeměnenja.

- ☾ Přeni bėrtk 4. jan. dop. 8 h. 52 m.
- ☺ Šolny měřacž 11. jan. dop. 7 h. 50 m.
- ☾ Šosledni bėrtk 17. jan. w nočy 11 h. 55 m.
- ☾ Młody měřacž 25. jan. w nočy 10 h. 26 m.

III. Wjedro po měsačkowym přem.

Nowe lėto započina so ze zymnym, pozdžišho t. j. wot 4. jan. z mokřotu, křz wječorne wěřfki pšchinjeju. Wot 11. januara zakřadžeja šplne wichory; ze 17. jan. zařtupi rjanj čas

IV. Spomnjenja hódne dny.

1. Nowe lėto. — 2. Lantag = Lohntag, wuplaćenjo mždy. — Wot 2. hačž do 10. zapřisowanjo přow. — 7. Dowolenjo křařnyh wjeřelow. — Wot 10. hačž do 31. pšycži dawř. — 25. Štaczi křař.

V. Domjace přispmnjenja.

1895. Febr.,

malý rōžt,

ma 28 dnov.

Dny.	Porjedžena protyka.	☉		nedejše znamjen.	☾	
		škhadž. h. m.	thow. h. m.		škhadž. h. m.	thow. h. m.
1 Pjatk	† Ignac, b.	7 51	4 57		9 50	dop.
2 Sobota	Čizt. f. M.	7 50	4 59		10 3	12 28

4. njeđzela po f. 3 Kralach. Scž.: Wichor na morju. Mat. 8, 23—27.

3 Njeđzela	Blažij, b. ☽	7 48	5 1		10 21	1 47
4 Pōndžzela	Handrij K., b.	7 46	5 3		10 46	3 10
5 Wutora	Agatha, f.	7 44	5 5		pop.	4 32
6 Srijeda	Dorotheja, f. ed.	7 43	5 7		12 22	5 45
7 Schtwōrtk	Romuald, abt	7 41	5 9		1 41	6 41
8 Pjatk	† Jan z Math.	7 39	5 11		3 14	7 21
9 Sobota	Havlona, f. ☺	7 38	5 12		5 2	7 47

Njeđzela Septuagesima. Scž.: Winicar najimuje dželaczerjow.
Mat. 20, 1—16.

10 Njeđzela	Scholastika, f.	7 36	5 13		6 27	8 7
11 Pōndžzela	Titus, biskop	7 35	5 15		8 0	8 22
12 Wutora	Erhard, b.	7 33	5 17		9 28	8 35
13 Srijeda	Franc ze S.	7 31	5 19		10 53	8 48
14 Schtwōrtk	Martr. Japan.	7 29	5 21		dop.	9 0
15 Pjatk	† Cyrill A., wcz.	7 27	5 23		12 19	9 17
16 Sobota	Juliana, f. ☾	7 25	5 25		1 42	9 36

Njeđzela Sexagesima. Scž.: Szmjo na wšchelaforej roli. Lut. 8, 4—15

17 Njeđzela	Anastasiu, m.	7 23	5 27		3 21	10 4
18 Pōndžzela	Simeon, b.	7 21	5 29		4 14	10 42
19 Wutora	Gabin, mē. m.	7 19	5 30		5 13	pop.
20 Srijeda	Eucharisu, b.	7 18	5 32		5 56	12 36
21 Schtwōrtk	Magimian, b.	7 15	5 33		6 27	1 48
22 Pjatk	† Stoł. P. w A.	7 13	5 35		6 49	3 2
23 Sobota	Pētr D., w.	7 11	5 37		7 6	4 18

Njeđzela Quinquagesima. Scž.: Jēzus wuhoji šlepoho. Lut. 18, 31—43.

24 Njeđzela	Matij, jap. ☉	7 9	5 39		7 18	5 30
25 Pōndžzela	Vikturin, mart.	7 7	5 41		7 28	6 39
26 Wutora	Nestor, bisk., m.	7 5	5 43		7 38	7 50
27 Srijeda	†* Popjel. srij	7 2	5 44		7 48	9 1
28 Schtwōrtk	* Roman, abt.	7 0	5 46		7 58	10 16

I. Cyrkwinska protyka.

- Swjaty dženi. — Do Božeje mišče swjećzenjo swjećzow a wobšhad.
- Cyrkwinski swjaty dženi. Po Božej mišči swjećzenjo swjećzow k czeleži swj. Blažija a žano-wanjo ichijow.
- We Radworju mēšacžna njeđzela bratstwa Jēzuso-weje smjertneje štjtknošče za wu-proščenjo z bōžneje smjercže.
Pšchis p.: Radworške bratstwo „Jēzuso-weje smjertneje štjtknošče“ džerži žiawuu zhromadnu cyrkwinstu pobožnošč:
a) kōždu pjatk rano, b) kōždu přenju nje-đzeli mēšaca popođnju, c) kōždu njeđzeli po suchich dnach popođnju, d) njeđzeli po wšchēch dnach a pjatu njeđzeli pošta, na kotrymajž dnomaj je došpotny wotpušt.
- Swjaty dženi z předomnanjom.
- Popođnju zdaki so wšchitta pycha z wolta-rjom. Žafazanjo kralowch wjelow.
- Popjelna srijeda. Cyrkwinski swjaty dženi; do Božeje mišče swjećzenjo popjela a potruchjenjo z nim. Potny pošt, t. r. za dženi jedynkrōžne došpotne nahčzenjo z wostajenjom mjašnych jēžow. Tajki pošt je tudy z * woznamjenjenty.
Žapoczatk šchtyrcyčidnowištoho pošta a jutrowneje spowēdže.
- Woloženy pošt, t. r. za dženi jedynkrōžne došpotne nahčzenjo z dowolnošču mjašnych jēžow. Tajki pošt maja z wuznacžom njeđzel wšchē dny 40dnowštoho pošta, na kotrychž potny pošt ujeje, dale soboty we suchich dnach a wigilije pšchēd swjatkami, pšchēd swjēdženjemi: swjateju Pētra a Pawola, swj. Marije donjebešwacža a wšchēch Swjatyh. Tōnle pošt je tudy z * woznamjenjenty.

II. Mēsačkowe přemēnjenja.

- ☽ Přeni bērtik 3. febr. w nočy 1 h. 16 m.
- ☺ Potny mēsačž 9. febr. pop. 6 h. 23 m.
- ☾ Pošledni bērtik 16. febr. pšchp. 2 h. 9 m.
- ☉ Młody mēsačž 24. febr. pšchp. 4 h. 43 m.

III. Wjedro po mēsačkowym přem.

Žapoczatk małoho rōžka hrozj ze žymu, šhiba zo pođnišche wēšfiki ju milijchu sežinja. Potny mēsačž 9. febr. ma rjane wjedro, jeli pođnišche abo nawjeczorne wētry inēh nješchiczerja. Druha potojca mēšaca budže rjana a miła hačž do kōnca.

IV. Spomunjenja hōdne dny.

- Přeni termin kralowšch dawtow.
- Wuzwolny dženi Joho Swjatošče kamža Leona XIII. (1878).

V. Domjace přispomnjenja.

1895. Měrc,

naletník,

na 31 dnov.

Dny.	Porjędžena protyka.	☉		Měsječny znamjen.	☾	
		šhadž. h. m.	šhow. h. m.		šhadž. h. m.	šhow. h. m.
1 Pjatk	†* Albin, b.	6 58	5 48		8 11	11 33
2 Sobota	* Simplic., b.	6 56	5 50		8 26	dop.
1. njeđžela posta (Invocavit). Scž.: Djabol Jězusa spytuje. Mat. 4, 1—11.						
3 Njeđžela	Kunigunda, kn.	6 54	5 52		8 48	12 54
4 Póndžela	* Kazimir, fr. ☾	6 51	5 53		9 20	2 15
5 Wutora	* Gerazim, p.	6 49	5 55		10 7	3 30
6 Erjeda	†* Fridolin, a.	6 48	5 57		pop.	4 32
7 Šhtwórtk	* Domašć z U.	6 45	5 58		12 39	5 16
8 Pjatk	†* Jan w. Boh.	6 43	6 0		2 13	5 47
9 Sobota	* Francisk., w.	6 41	6 2		3 48	6 9
2. njeđžela posta (Reminiscere). Scž.: Přehrašenjenje na Taborje. Mat. 17, 1—9.						
10 Njeđžela	40 m. w Seb.	6 39	6 4		5 22	6 26
11 Póndžela	* Rozina, m. ☺	6 36	6 5		6 52	6 39
12 Wutora	* Grjehoř W., b.	6 34	6 7		8 23	6 42
13 Erjeda	* Eufrařija, f.	6 32	6 9		9 50	7 6
14 Šhtwórtk	* Mathilda	6 29	6 10		11 17	7 20
15 Pjatk	†* Longin, štotn.	6 27	6 12		dop.	7 39
16 Sobota	* Heribert, bšk.	6 26	6 14		12 42	8 3
3. njeđžela posta (Oculi). Scž.: Jězús wuhna žoho ducha. Luk. 11, 24—29.						
17 Njeđžela	Patricius, b.	6 23	6 15		1 59	8 38
18 Póndžela	* Cyrill Jeruz. ☾	6 21	6 17		3 5	9 25
19 Wutora	* Józef, zařt. J.	6 19	6 19		3 55	10 25
20 Erjeda	* Rutherford, bšk.	6 16	6 20		4 30	pop.
21 Šhtwórtk	* Benedikt, abt	6 14	6 22		4 56	12 49
22 Pjatk	†* Oktavian, diał.	6 12	6 24		5 12	2 2
23 Sobota	* Viktorin a tow.	6 9	6 25		5 27	3 15
4. njeđžela posta (Laetare). Scž.: Nařćenjenje 5000 mužj. Jan. 6, 1—15.						
24 Njeđžela	Gabriel, arcj.	6 7	6 27		5 38	4 27
25 Póndžela	* Přizj. s. Mar.	6 4	6 29		5 47	5 28
26 Wutora	* Gařchtal, mr. ☉	6 2	6 31		5 56	6 50
27 Erjeda	* Rupert, bšk.	6 0	6 32		6 7	8 4
28 Šhtwórtk	* Guntram, f.	5 58	9 33		6 19	9 22
29 Pjatk	†* Viktorin, m.	5 56	6 35		6 34	10 42
30 Sobota	* Awirinus	5 54	6 37		6 53	dop.
5. njeđžela posta (Judica). Scž.: Židža chceđža Jězusa kamjenjowacž. Jan. 8, 46—59.						
31 Njeđžela	Balbina, m.	5 52	6 39		7 22	12 4

I. Cyrkwinska protyka.

3. W Drieđžďanach w dwórřkej chřkwi dopołdnja w 1/2 9 hodž. serbřke kermiče z přėdowanjom.
6. a 8. Pořt řuchćh dnov (kwatember). Pořny pořt.
19. Chřkwinsři řwjaty džeř.
25. Přichćzanj řwjaty džeř z nyschporom.
30. Popyođnju řo Bože martry a řwjecžata na woltarjach z řijalkowej plachću zaměřeja.
31. Njeđžela czerpjenja. W Radworju titularny řwjedžeř bratřćwa „Jězusoewe řmjertneje řřřćnoćeže“ a dořpořny wotpuřt. — Chřkwinsři řwjaty džeř.

II. Měsačkowe přėmėnjenja.

- ☾ Přėni běřćk 4. měrcu přřip. 1 h. 40 m.
- ☺ Pořny měřacžć 11. měrcu rano 4 h. 38 m.
- ☾ Pořledni běřćk 18. měrcu rano 6 h. 31 m.
- ☉ Młody měřacžć 26. měrcu dop. 11 h. 25 m.

III. Wjedro po měsačkowym přėm.

4. měrc započnje pancacž. 11. měrc ma žymu přřichćotowanu, dyrbjelł runje přřed njm řo wěř wot pođdnja wobrocžicž, měł přėnje řjane nałėtne dny wocžakowacž. Pořledni běřćk měřacžća hřoží z hrowřacymi wichorami; ř tomu přřiwoda řo na řonců hřřcže nowa žyma.

IV. Spomnjenja hódne dny.

2. Narodny džeř J. Swj. bamža Leona XIII. (1810).
20. Wječor 9 h. 48 m. započatł nałėcžća. Džeř a nóc řo runataj.
31. Přėni termin řrajneje renty.

V. Domjace přřspomnjenja.

1895. Hapryl,

jutrownik,

na 30 dnov.

Dny.	Porjedžena protyka.	☉		Prijesje kvamen.	☾	
		šhadž. h. m.	šhov. h. m.		šhadž. h. m.	šhov. h. m.
1 Póndžela	* Hugo, b.	5 49	6 40	☿	8 3	1 20
2 Wutora	* Franc z B., ☾	5 47	6 42	☿	9 2	2 25
3 Erjeda	* Richard, b.	5 45	6 44	☿	10 19	3 14
4 Schwórtk	* Šfidor, b., w.	5 42	6 45	☿	pop.	3 48
5 Pjatk	†* 7 bol. f. Mar.	5 40	6 47	☿	1 19	4 12
6 Sobota	* Sixtus, bž.	5 37	6 49	☿	2 47	4 31

6. njedžela pošta (Palmarum). Scž.: Jězús cžehnje šwjatocžnje do Jeruzalema. Mat. 21, 1—9.

7 Njedžela	Bołmoncžka	5 35	6 51	☿	4 19	4 45
8 Póndžela	* Amancius, b.	5 33	6 53	☿	5 47	4 58
9 Wutora	* Marija Kl. ☺	5 32	6 55	☿	7 16	5 8
10 Erjeda	* Mechthildis, f.	5 29	6 56	☿	8 44	5 23
11 Schwórtk	†* Zelen. šchw.	5 27	6 58	☿	10 12	5 41
12 Pjatk	†* Wulki pjatk	5 25	6 59	☿	11 36	6 2
13 Sobota	†* Jutr. sob.	5 22	7 0	☿	dop.	6 33

Jutry. Scž.: Jězús wot morywých štanje. Mark. 16, 1—7.

14 Njedžela	Jutrownička	5 20	7 2	☿	12 50	7 15
15 Póndžela	Jutr. póndž.	5 18	7 4	☿	1 48	8 12
16 Wutora	Jutr. wutora	5 16	7 5	☿	2 29	9 19
17 Erjeda	Anicet, b. ☾	5 14	7 7	☿	2 27	10 33
18 Schwórtk	Baldin, b.	5 11	7 9	☿	3 18	pop.
19 Pjatk	† Leo IX., bž.	5 9	7 10	☿	3 33	1 0
20 Sobota	Theotim, m.	5 7	7 12	☿	3 45	2 12

1. njedžela po jutrach, běla njedžela abo mlode jutry (Quasimodogeniti). Scž.: Jězús so Domajškej žiewi. Jan. 20, 19—31.

21 Njedžela	Anselm, wčž.	5 6	7 14	☿	3 56	3 24
22 Póndžela	Soter a K., m.	5 4	7 15	☿	4 5	4 35
23 Wutora	Jurij, m.	5 2	7 17	☿	4 15	5 49
24 Erjeda	Fidelis S., m.	4 59	7 18	☿	4 27	7 6
25 Schwórtk	Mark, scž. ☉	4 57	7 20	☿	4 41	8 26
26 Pjatk	† Klet. a Mar., m.	4 55	7 22	☿	4 59	9 48
27 Sobota	Anastafius, bž.	4 53	7 23	☿	5 24	11 8

2. njedžela po jutrach (Misericordias). Scž.: Dobry paštyř. Jan. 10, 11—16.

28 Njedžela	Pawol w fšch.	4 51	7 25	☿	6 3	dop.
29 Póndžela	Petr, martr.	4 49	7 27	☿	6 57	12 19
30 Wutora	Katyrna S., f.	4 47	7 28	☿	8 9	1 12

I. Cyrkwinska protyka.

5. Cyrkwinski šwjaty džen.
7. Do Božeje mišče šwjeczenjo bołminy a wobthad. Passion swj. Mateja.
9. Passion swj. Marfa.
10. Passion swj. Lufascha.
11. Cyrkwinski šwjaty džen. Ženo jena Boža mišcha. Boža martra na wulkim woltarju z bělej plachčicžku zawěšena. Tam a sem přenje swj. wopravenjenjo džěczi. Po „Gloria“ zwjazanje zwonow. Po Božich šlužbach wotfrenwanjo woltarjow.
12. Boža martra na wulkim woltarju z čornej plachčicžku zawěšena. Ceremonije. Wotfrenžjo a cžeczenjo Jězúsowoho swj. křtiza. Předomanje. Boža mišcha z wšchěpšchěžobnowanym woporom. Passion swj. Jana. Wobthad z Božim Čžětom f Božomu rowej. Nychpor.
13. Do Božeje mišče žohnowanjo wobjenja, jutrowneje šwech a křčžensteje wody. Pšchi „Gloria“ wotwjazanje zwonow. — Wječžor Bože horjestadžo.
14. Vidi aquam. Dospolny wotpuř. Procesiony „křtizerjow“ w křročicžach, Kulowje, Kalbicach, Njebjelcžicach, Wotrowje, Kadworju a Bacžonju.
15. Pšchitazany šwjaty džen.
16. Šwjaty džen. Procesiony do Róžanta du.
21. Džěczi du 1. křoč f j. wopravenju.
23. Cyrkwinski šwjaty džen.
25. Tohorunja. Přofstny wobthad.
28. W serbskej cyrkwu w Budyščinje titularny šwjedžen Božožeje Jednoty f cžěczi šwjateje Marije, Maczerje dobreje rady a wotpuř.

II. Měsačkowe přeměnjenja.

- ☾ Přeni bértk 2. hapr. pop. 10 h. 28 m.
- ☺ Polny měsacž 9. hapr. pop. 2 h. 43 m.
- ☾ Posledni bértk 17. hapr. w noč 12 h. 22 m.
- Mlody měsacž 25. hapr. w noč 2 h. 11 m.

III. Wjedro po měsačkowym přem.

Šapryl wopofaza so jako jara rjany, z 9. pať swoje pšchemjenjate njerobštajene wačžnje zastupi. Wokoto 17. hapr. je zašy krasne nalěčžo. Rónč pať t. j. 23. je žymne a pancaty.

IV. Spomnjenja hódne dny.

1. 1. termija dawta za wopalejštu pokladnicu.
23. Narodny džen J. Maj krala Alberta (1828).
29. Dowolenjo kwapnych wjeřelow.
30. 1. termija dořhodnoho dawta.

V. Domjace přispomnjenja.

1895. Meja,

róžovník,

ma 31 dnov.

Dny.	Porjedgeņa protyka.	☉				Měsječje znamjen.	☾			
		šhadž. h. m.	řhom. h. m.	šhadž. h. m.	řhom. h. m.					
1 Erjeda	Šil. a Jakub, j.	4 46	7 29	☾	9 34	1 51				
2 Šhtwórtk	Athanasij, w. ☽	4 44	7 31	☾	pop.	2 17				
3 Pjatk	† N. f. řchija	4 42	7 32	☾	12 31	2 36				
4 Sobota	Monika, w.	4 40	7 34	☾	1 57	2 51				

3. njeđzela po jutrač (Jubilate). Šeč.: Žězus ryczi wo swojim wotěndženju Jan. 16, 16—22.

5 Njeđzela	Pius V., bž.	4 38	7 36	☾	3 24	3 3
6 Bóndzela	Jan pšch. f. wr.	4 36	7 37	☾	4 49	3 16
7 Wutora	Stanisl., biřk., m.	4 35	7 39	☾	6 16	3 29
8 Erjeda	Žjew. f. Mich.	4 33	7 41	☾	7 43	3 44
9 Šhtwórtk	Řrjeh. z N., b. ☺	4 31	7 43	☾	9 9	4 4
10 Pjatk	† Antonius, b.	4 29	7 44	☾	10 28	4 30
11 Sobota	Mamert b.	4 28	7 46	☾	11 34	5 8

4. njeđzela po jutrač (Cantate). Šeč.: Žězus lubi Duča swjatocho. Jan. 16, 5—14.

12 Njeđzela	Pantrac, m.	4 26	7 48	☾	dop.	5 49
13 Bóndzela	Servac, mart.	4 24	7 49	☾	12 23	7 3
14 Wutora	Bonifac, mart.	4 23	7 50	☾	12 58	8 15
15 Erjeda	Řfidor, rólnik	4 22	7 51	☾	1 21	9 31
16 Šhtwórtk	Jan Řep., m. ☾	4 20	7 52	☾	1 39	10 44
17 Pjatk	† Pařchal B., w.	4 19	7 54	☾	1 52	pop.
18 Sobota	Benancij, mar.	4 17	7 56	☾	2 2	1 7

5. njeđzela po jutrač (Rogate). Šeč.: Žězus napomina f modlenju. Jan. 16, 23—30.

19 Njeđzela	Pětr Cel., bž.	4 16	7 57	☾	2 12	2 18
20 Bóndzela	Bernard S., w.	4 15	7 59	☾	2 23	3 30
21 Wutora	Felix R., w.	4 13	8 0	☾	2 33	4 45
22 Erjeda	Žulija, f.	4 12	8 1	☾	2 46	6 5
23 Šhtwórtk	Bože stpěco	4 10	8 3	☾	3 3	7 27
24 Pjatk	† S. Mar. p. f. ☉	4 9	8 5	☾	3 26	8 51
25 Sobota	Řrjehoř VII., b.	4 8	8 6	☾	3 59	10 6

6. njeđz. po jutrač (Exaudi). Šeč.: Duch Swjaty, potojiczer. Jan. 15, 26—16, 4.

26 Njeđzela	Filip Neri, w.	4 7	8 7	☾	4 49	11 7
27 Bóndzela	Madlena z P.	4 6	8 8	☾	5 57	11 50
28 Wutora	Auguřt R., b.	4 5	8 9	☾	7 20	dop.
29 Erjeda	Theodořija, m.	4 4	8 10	☾	8 49	12 21
30 Šhtwórtk	Řerdin. III., f.	4 3	8 11	☾	10 18	12 42
31 Pjatk	Angela Merici ☽	4 2	8 13	☾	pop.	12 59

I. Cyrkwinska protyka.

- Swjaty džen z přědowanjom. Rano w 6 h. wotřhad procesiona z Řhrořciz do Žilipsdorfa; w 5 hodž. Woža miřha.
- Swjaty džen.
- 20., 21. a 22. Wobřhady řchizomnoho tydženja.
- Přichazanu swjaty džen. Po řczenju řdalenjo horjěřtača, jutrowneje swěch a zawěřchenoho řchija.
- W Drjeđžanach we dwórřkej cyrkwi dopořdnja 1/2 9 hodž. řerbřke řemřche z přědowanjom.
- Rano 1/2 6 h. wotřhad procesiona z Wotrowa do Krupti, w 5 hodž. Woža miřha.

II. Měšačkowe přeměnenja.

- ☽ Přěni běrtk 2. meje rano 4 h. 44 m.
- ☺ Polny měřacž 9. meje w noč 12 h. 59 m.
- ☾ Pořebni běrtk 16. meje wječřor 6 h. 44 m.
- ☾ Wodny měřacž 24. meje pšhip. 1 h. 45 m.
- ☽ Přěni běrtk 31. meje dop. 9 h. 48 m.

III. Wjedro po měšačkowym přem.

Žapočatk meje da deřčje wocžatowacž. 9. meje pař řo wuwjedri. Zař wotřanje hacž do 24. jeli 8. meje wěřřř řo wot pořdnja abo křořtoho wječřora nje wobřocžji, na čjož by deřčjowny tydžen řcžehowal. 24. meje da řo cyle do nalětnoho pařcatoho wjedra.

IV. Spomnjenja hódne dny.

- Wařpora.

V. Domjace přispomnjenja.

1895. Junij,

smajnit,

ma 30 dnov.

Dny.	Porjedžena protyka.	☉		Vrebeje znamjen.	☾	
		sthadž. h. m.	thow. h. m.		sthadž. h. m.	thow. h. m.
1 Sobota	Jumenc. Pamf.	4	18 14	☿	1 9	1 12

Swjatti. Seč.: Štlož Boha lubuje, joho kaznje dopjelnja. Jan. 14, 23—31.

2 Njedžela	Swjatkown.	4	18 15	♄	2 33	1 23
3 Póndžela	Swjat. pónžd.	4	08 16	♄	3 75	1 36
4 Wutora	Swjatt. wut.	3	59 8 17	♄	5 22	1 49
5 Erjeda	†* Bonifacij, b.,	3	58 8 18	♄	6 47	2 7
6 Sčtwórtk	Norbert, b.	3	57 8 19	♄	8 8	2 31
7 Pjatt	†* Robert, abt ☺	3	57 8 20	♄	9 19	3 3
8 Sobota	* Wilhelm, b.	3	56 8 21	♄	10 15	3 48

1. njedžela po swjattach. Seč.: Jezus wupóscžela japoschłow. Mat 28, 18—20.

9 Njedžela	Najs. Trojica	3	56 8 22	♄	10 55	4 48
10 Póndžela	Marhata, fr.	3	56 8 22	♄	11 22	5 57
11 Wutora	Barnabas, j.	3	55 8 23	♄	11 42	7 13
12 Erjeda	Jan F., f.	3	55 8 24	♄	11 57	8 27
13 Sčtwórtk	Bože Čelo	3	54 8 25	♄	dop.	9 40
14 Pjatt	† Baslij, w., b.	3	54 8 25	♄	12 9	pop.
15 Sobota	Bituš, m. ☾	3	54 8 26	♄	12 19	12 12

2. njedžela po swjattach. Seč.: Wulka wječer. Lut. 14, 16—24.

16 Njedžela	Benno, b.	3	54 8 26	♄	12 29	1 12
17 Póndžela	Montan, m.	3	54 8 27	♄	12 39	2 25
18 Wutora	Marka M., m.	3	54 8 27	♄	12 51	3 41
19 Erjeda	Juliana F., f.	3	54 8 28	♄	1 5	5 2
20 Sčtwórtk	Doth. Bož. Čž.	3	54 8 28	♄	1 25	6 25
21 Pjatt	† Naj. wut. Jez.	3	54 8 28	♄	1 54	7 45
22 Sobota	10,000 woj. ☉	3	54 8 29	♄	2 36	8 54

3. njedžela po swjattach. Seč.: Zhubjena wowca. Lut. 15, 1—10.

23 Njedžela	Ediltruda, f.	3	54 8 29	♄	3 38	9 46
24 Póndžela	N. f. Jana f.	3	55 8 29	♄	4 58	10 21
25 Wutora	Wilhelm, a.	3	55 8 29	♄	6 28	10 46
26 Erjeda	Jan a Paw., m.	3	55 8 29	♄	8 1	11 4
27 Sčtwórtk	Ladislaw, f.	3	56 8 29	♄	9 30	11 19
28 Pjatt	†* Leo II., hž.	3	56 8 29	♄	pop.	11 31
29 Sobota	Petra P., j. ☾	3	57 8 29	♄	12 21	11 44

4. njedžela po swjattach. Seč.: Bohaty popad rybow. Lut. 5, 1—11.

30 Njedžela	Wop. f. Pawoła	3	57 8 29	♄	1 46	11 57
-------------	----------------	---	---------	---	------	-------

I. Cyrkwinska protyka.

1. Sobota pšed swjattami. Wigilny (woloženy) póst. Wobnowjenjo dupy.
3. Pščitazany swjaty džen.
4. Swjaty džen. Proceciony do Róžanta du.
- 5., 7. a 8. Póst suchich dnow abo kwatember
5. a 7. Potny póst (jednkróčne nasyćenjo a zdžerženjo mjasnych jedžow), 15. woloženy póst.
9. Kónc jutrownoho f. wopravjenja. Zash Asperges me.
13. Pščitazany swjaty džen ze swjećenjom pščež 8 dnow. Swjedenški wobthad z Božim Čžetom f sčtyrjom wołstakam.
16. Cyrkwinski swjaty džen f. Benna, patrona dšecny a serbitoho kraja.
20. Cyrkwinski swjaty džen. Popodnju wobthad z Božim Čžetom.
21. Cyrkwinski swjaty džen.
24. Swjaty džen.
28. Doplotny póst. Jednkróčne nasyćenjo dla wigilije, zdžerženjo mjasnych jedžow dla pjatta.
29. Pščitazany swjaty džen. Doplotny wotpuřt dla kšecžansteje wučžby.

II. Měsačkowe přeměnjenja.

- ☺ Potny měsačž 7. jun. rano 11 h. 59 m.
- ☾ Posledni bérst 15. jun. po. 12 h. 27 m.
- ☉ Mlody měsačž 22. jun. wječ. 10 h. 51 m.
- ☽ Přeni bérst 29. jun. pop. 3 h. 1 m.

III. Wjedro po měsačkowym přem.

Hačž do 7. jun. pšchemenjate. Hačž do pol měšaca wjele deščezja. Druha polojca je czopla a stónežna. Na a po f. Petrom a Pawolom hrimanja a njewobstajne, tajke wořtanje tež 1. tydžen w juniju.

IV. Spomnjenja hódne dny.

21. Popodnju 5 h. 43 m. započatt lécžja. Najdšejši džen z najtrótskej nocu.
27. Sychom špancov.
30. Druhi termin krajnjeje renty.

V. Domjace přispomnjenja.

1895. Julij,

pražnik,
ma 31 dnov.

Dny.	Porjedgeņa protyka.	☉		Miešiete zvanjen.	☾	
		šhadž. h. m.	šhov. h. m.		šhadž. h. m.	šhov. h. m.
1 Põndžela	Theobald, vust.	3 58	8 28	☾	pop.	dop.
2 Wutora	Dom. s. Mar.	3 59	8 28	☾	4 33	12 13
3 Šrjeda	Anatolij, bisk.	3 59	8 28	☾	5 54	12 33
4 Šhtwórtk	Prokop, abt.	4 0	8 27	☾	7 8	1 2
5 Pjatk	† Cyrill a M.	4 1	8 26	☾	8 9	1 42
6 Sobota	Dominika, f., m.	4 2	8 26	☾	8 54	2 26

5. njeđžela po šwjatkach. Šeč.: Sprawnosčej sarizejow. Mat. 5, 20—24.

7 Njeđžela	Droh. fr. Jěz. ☺	4 3	8 25	☾	9 25	3 43
8 Põndžela	Rhilian, m.	4 4	8 25	☾	9 46	4 58
9 Wutora	Beronika, f.	4 5	8 24	☾	10 3	6 12
10 Šrjeda	Rufina a 7 b.	4 6	8 23	☾	10 16	7 26
11 Šhtwórtk	Brikcius, mtr.	4 7	8 22	☾	10 27	8 37
12 Pjatk	† Jan Gualb. abt	4 8	8 22	☾	10 36	9 48
13 Sobota	Anaklet, b., m.	4 9	8 21	☾	10 46	10 58

6. njeđžela po šwjatkach. Šeč.: Naščeženjo 4000 muži. Mark. 8, 1—9.

14 Njeđžela	Bonavent, b., wcz.	4 10	8 20	☾	10 56	pop.
15 Põndžela	Hendrich II., f. ☾	4 11	8 19	☾	11 9	1 22
16 Wutora	S. Mar. Karm.	4 12	8 18	☾	11 26	2 39
17 Šrjeda	Alexij, w.	4 13	8 18	☾	11 50	4 0
18 Šhtwórtk	Kamill z L., w.	4 14	8 17	☾	dop.	5 20
19 Pjatk	† Vincenc P., w.	4 16	8 16	☾	12 24	6 35
20 Sobota	Marhata, m.	4 17	8 14	☾	1 16	7 34

7. njeđžela po šwjatkach. Šeč.: Prošetowje we nowočich draštach. Mat. 7, 15—21.

21 Njeđžela	Pragedeš, f.	4 18	8 13	☾	2 28	8 18
22 Põndžela	Mar. Madl. ☾	4 20	8 12	☾	3 57	8 47
23 Wutora	Apollinar, b.	4 21	8 10	☾	5 32	9 8
24 Šrjeda	Rhryština, f.	4 23	8 9	☾	7 6	9 24
25 Šhtwórtk	Jakub, jap.	4 24	8 7	☾	8 37	9 38
26 Pjatk	† Jana, m. s. M.	4 25	8 6	☾	11 5	9 50
27 Sobota	Pantaleon, m.	4 27	8 5	☾	10 31	10 4

8. njeđžela po šwjatkach. Šeč.: Niešprawnij nutničar. Luk. 16, 1—9.

28 Njeđžela	Nazar, m. ☾	4 28	8 3	☾	pop.	10 18
29 Põndžela	Martha, f.	4 30	8 1	☾	2 22	10 38
30 Wutora	Abdon a Sen., m.	4 31	8 0	☾	3 44	11 4
31 Šrjeda	Ignac z Loj.	4 33	7 59	☾	5 1	11 40

I. Cyrkwinska protyka.

- Swjaty džeń. Procešionj do Róžanta du.
- Cyrkwinski swjaty džeń.
- Po starej Mišchnjanskej protyky Marhata.
- Swjedžeń škapulira.
- Cyrkwinski swjaty džeń.
- Swjaty džeń. Kermušča w Šchpitalu.
- Swjaty džeń.
- Cyrkwinski swjaty džeń.
- Rano 1/26 hodž. wotšhad procesiona z Budy-ščina do Kumburta.

II. Měšačkowe přeměnenjenja.

- ☺ Polny měsacžk 7. jul. w nočy 12 h. 28 m.
- ☾ Posledni bértk 15. jul. w nočy 4 h. 31 m.
- ☼ Moby měsacžk 22. jul. rano 6 h. 32 m.
- ☾ Přeni bértk 28. jul. wječor 9 h. 35 m.

III. Wjedro po měsáčkowym přem.

Druhi tydžeń w juliju jo zašy dochta wu-wojedri. Po šrjedž julija pať hroža z nowa deščže; a wot 22. tež hiščeže wětry. Přeměnenjo a škončny čas by jeno fónč měsaca so woczatowacz šnět, hdy by wokoło 27. julija wěšit wot polnočy abo z wječora štat.

IV. Spomnjenja hódne dny.

- Zapoczatk pšyčich dnov.

V. Domjace přispomnjenja.

1895. August

žnjeńc,

ma 31 dnów.

Dny.	Porjędżena protyka.	☉		niedzje znamjen.	☾	
		řhadž. h. m.	řhow. h. m.		řhadž. h. m.	řhow. h. m.
1 Schwórtk	Pètr w rjecž.	4 34	7 57	☾	pop.	dop.
2 Pjatk	† Alfons z L. wež.	4 35	7 56	☾	6 54	0 29
3 Sobota	M. f. Schczèp.	4 37	7 55	☾	7 28	1 32

9. njeđzela po swjatkach. Scž.: Žezus pŕata na Jeruzalem. Łut. 19, 41—47.

4 Njeđzela	Dominiť, w.	4 38	7 52	☾	7 53	2 44
5 Póndzela	S. Mar. n. řu. ☺	4 40	7 51	☾	8 10	3 59
6 Wutora	Přhefr. Řhr.	4 41	7 49	☾	8 24	5 13
7 Srjeda	Natusch, b.	4 43	7 47	☾	8 34	6 26
8 Schwórtk	Largus, m.	4 45	7 45	☾	8 44	7 36
9 Pjatk	† Řbetan, w.	4 46	7 43	☾	8 54	8 46
10 Sobota	Lawrjeńc, m.	4 48	7 41	☾	9 4	9 56

10. njeđzela po swjatkach. Scž.: Harizej a elonit w tempłu. Łut. 18, 9—14.

11 Njeđzela	Susanna, ř.	4 50	7 39	☾	9 15	11 7
12 Póndzela	Alara, ř.	4 51	7 37	☾	9 30	pop.
13 Wutora	Hippolyt, m. ☾	4 53	7 36	☾	9 50	1 39
14 Srjeda	* Euseb., měřch.	4 54	7 34	☾	10 19	2 59
15 Schwórtk	D. n. w. s. M.	4 55	7 32	☾	11 0	4 15
16 Pjatk	† Hyacinth, m.	4 57	7 30	☾	dop.	5 21
17 Sobota	Joach., n. f. M.	4 59	7 28	☾	0 1	6 11

11. njeđzela po swjatkach. Scž.: Žezus wuhoji řfuchoněmeho. Mark. 7, 31—37.

18 Njeđzela	Helena, ř.	4 07	7 26	☾	1 22	6 46
19 Póndzela	Ludwit, b.	5 27	7 24	☾	2 54	7 9
20 Wutora	Bernard, w. ☾	5 47	7 22	☾	4 30	7 28
21 Srjeda	Ř. Franc. w Řh.	5 57	7 20	☾	6 4	7 43
22 Schwórtk	Timothej, m.	5 77	7 17	☾	7 36	7 56
23 Pjatk	† Fil. Ben, w.	5 97	7 15	☾	9 6	8 10
24 Sobota	Bartram, j.	5 107	7 13	☾	10 35	8 25

12. njeđzela po swjatkach. Scž.: Mikoteřimw Samaritan. Łut. 10, 23—37.

25 Njeđzela	Ludwit, řral	5 117	7 12	☾	pop.	8 42
26 Póndzela	Sebald, w.	5 137	7 10	☾	1 29	9 6
27 Wutora	Řozef Řal, w. ☾	5 147	7 8	☾	2 50	9 39
28 Srjeda	August, b., wež.	5 167	7 5	☾	4 0	10 24
29 Schwórtk	Jan řřch. řczaty	5 187	7 3	☾	4 54	11 33
30 Pjatk	† Roza Řim., řn.	5 197	7 1	☾	5 32	dop.
31 Sobota	Řaimund Ř., w.	5 216	7 59	☾	5 58	0 33

I. Cyrkwinska protyka.

2. W řlósčtrje Marijneje Řwezđže a w Řum-burku dospolny wotpuřř „Řorciuntula“.
7. Cyrkwinski swjaty džen.
10. Swjaty džen.
14. Řigilny póst.
15. Řřchitazany swjaty džen. Do Řožeje mřřchě řwjeczenjo řelow.
18. W Řadworju dospolny wotpuřř a řermušřka. W Řrunowje dospolny wotpuřř
20. W řlósčtrje Řar. Řwezđže dospolny wotpuřř.
24. Swjaty džen. W Řřebjelczicach dospolny wotpuřř řrařřřwa ř. Řořczana.

II. Měsačkowe přeměńjenja.

- ☺ Polny měřaczř 5. aug. pop. 5 ř. 51 m.
- ☾ Pořledni řertřř 13. aug. pop. 6 ř. 18 m.
- ☼ Młody měřaczř 20. aug. pop. 1 ř. 55 m.
- ☾ Přeni řertřř 27. aug. rano 6 ř. 43 m.

III. Wjedro po měsačkowym přem.

August lubi řjane řně řacz do 20, řřiba řo dycřjal 13 aug. řo wěřřřř wot poldnja abo řrót-řořo wjecřora wobrocjeć a mokrotu přřinjeć. 20. augusta řładaj řo maich řně domoj, dořelž něřř řudže 4 polne njeđzete řeřčęž a wěřř řnježćęž.

IV. Spomunjenja hódne dny.

1. Druři termin řralowřřřř dawřow.
23. Řónc přřęžřř dnów.
25. Řřeniny Ř. Řřř. řřřřř řudwřta.
28. Wuzwolny džen Řudwřřřřřř řařanta Řudwřta (1890).

V. Domjace přřřpomnjenja.

1895. Sept.,

póznjeńc,

ma 30 dnów.

Dny.	Porjędzona protyka.	☉		Wjedźje znamien.	☾	
		skhadž. h. m.	thow. h. m.		skhadž. h. m.	thow. h. m.

13. njeđzela po swjatkach. Scž.: 10 wufadni. Luf. 17, 11—19.

1 Njeđzela	Jandž. pěst.	5	23	6	56		6	18	dop.
2 Póndzela	Schczępan, kral	5	24	6	54		6	32	3 1
3 Wutora	Serapija, f., m.	5	26	6	52		6	44	4 14
4 Erjeda	Kozalija B., f. ☺	5	28	6	50		6	53	5 26
5 Schtwórtk	Lawrjenc Just.	5	29	6	47		7	3	6 35
6 Pjatk	† Albin, b.	5	30	6	45		7	12	7 45
7 Sobota	Regina, knjež.	5	32	6	43		7	24	8 56

14. njeđzela po swjatkach. Scž.: Nichtó njemóže dwěmaj knježomaj služić. Mat. 6, 24—33.

8 Njeđzela	Nar. s. Mar.	5	33	6	41		7	27	10 9
9 Póndzela	Gorgon, mart.	5	35	6	39		7	55	11 25
10 Wutora	Mikl. L., mšch.	5	37	6	37		8	18	pop.
11 Erjeda	Prot. a Hyac.	5	38	6	34		8	55	1 59
12 Schtwórtk	Guido, w. ☾	5	40	6	32		9	45	3 8
13 Pjatk	† Matern, bšk.	5	42	6	30		10	55	4 3
14 Sobota	Bow. f. fšchiz.	5	43	6	27		dop.		4 43

15. njeđzela po swjatkach. Scž.: Młodźenc w Raimje. Luf. 7, 11—16.

15 Njeđzela	Mjen. f. Mar.	5	45	6	25		12	20	5 10
16 Póndzela	Kifomedes, m.	5	46	6	23		1	52	5 31
17 Wutora	Zacž. bl. f. Jr.	5	47	6	21		3	26	5 47
18 Erjeda	†* Domasch B. ☉	5	49	6	19		4	59	6 1
19 Schtwórtk	Januarij, m.	5	51	6	17		6	31	6 14
20 Pjatk	†* Gufstachij, m.	5	53	6	15		8	2	6 29
21 Sobota	* Matej, j.	5	54	6	11		9	33	6 45

16. njeđzela po swjatkach. Scž.: Jezus wustrowi wodu kawocho. Luf. 14, 1—11.

22 Njeđzela	Mauric, m.	5	56	6	9		11	4	7 7
23 Póndzela	Thella, f.	5	57	6	7		pop.		7 37
24 Wutora	S. M. wuf. jat.	5	59	6	4		1	47	8 18
25 Erjeda	Viktor, m. ☾	6	16	2			2	49	9 13
26 Schtwórtk	Justina, m.	6	36	0			3	33	10 21
27 Pjatk	† Ros. a Dam.	6	45	57			4	3	11 35
28 Sobota	Wjacław, m.	6	65	55			4	24	dop.

17. njeđzela po swjatkach. Scž.: Najwjetšija kaznja w zakonju. Mat. 22, 34—46.

29 Njeđzela	Michał, arcj.	6	85	53			4	40	12 50
30 Póndzela	Hieron., mšch.	6	95	51			4	52	2 4

I. Cyrkwinska protyka.

1. Cyrkwinski swjaty džen.
5. Rano w 1/26 wotšhad processiona z flosčtra Mar. Swězdy do Krupki. W 5 hodž. Woža mšcha.
8. Pšchifazany swjaty džen. Processiony do Kóžanta du.
14. Cyrkwinski swj. džen.
15. Cyrkwinski swj. džen. — Titularny swjedžen serbskeje cyrkwoje w Budyšinje. — Tež 7 bolo- sežow swj. Marije.
18. a 20. Póšt judich dnów (quaterber; poľny póšt).
21. Swjaty džen. — Wotóženy póšt.
22. W Drježdžanach w dwórkkej cyrkwi dopoľnija 1/2 9 hodž. serbske kemsche z předomanjom.
29. Swjaty džen.

II. Měsačkowe přeměnjenja.

- ☺ Poľny mějacžk 4. sept. rano 6 h. 55 m.
- ☾ Posledni béršk 12. sept. rano 5 h. 61 m.
- ☉ Młody mějacžk 18. sept. pop 9 h. 55 m.
- ☽ Přeni béršk 25. sept. pop. 7 h. 22 m.

III. Wjedro po měsáčkowym přem.

18. sept. hake so zary wuwjedri, jeli džen pšched tym wětr z poldnja abo wječjora stojt, jeli pak to nic, traje pšchimofowanjo hišćeje dale. Tat hladať tež 24. sept. wječjor na wěštk, hacž wot polnocho abo wječjor stojo stóněžny počas abo wot poldnja abo krotkoho wječjora pšchis- šchedschi deščezowanjo pšchuwjedze.

IV. Spomnjenja hódne dny.

7. Narodny džen J. Mik. biskopa Ludwika (1831).
23. Rano 2 h. 33 m. započatk nazhmy. Džen a nóc so rumataj.
30. Druhi termin došhodnoho dawka. Tšeczi termin krajneje renty.

V. Domjace přispomnjenja.

1895. Oktob., winowe, ma 31 dnom.

Dny.	Porjedadna protyka.	☉		Miejsce znanjen.	☾	
		h.	m.		h.	m.
1 Wutora	Remigius, b.	6	10 5	49	5	3 15
2 Erjeda	Otho, b.	6	11 5	46	5	13 4 25
3 Schtwórtk	Józef z R., w. ☺	6	13 5	44	5	22 5 35
4 Pjatk	† Franc z Alf., w.	6	15 5	42	5	32 6 45
5 Sobota	Blacid, m.	6	17 5	39	5	46 7 58

18. njedzela po swjatkach. Scz.: Jezus wustrowi wiczniveho. Mat. 9, 1—8.

6 Njedzela	Rozar. f. Mar.	6	19 5	37	6	2 9 13
7 Póndzela	Mark, biff.	6	21 5	35	6	24 10 32
8 Wutora	Brigitta, wud.	6	22 5	32	6	55 11 48
9 Erjeda	Dionys, b., m.	6	24 5	30	7	40 pop.
10 Schtwórtk	Franc B., w.	6	26 5	28	8	42 1 57
11 Pjatk	† Gereon, m. ☾	6	27 5	26	9	59 2 41
12 Sobota	Maximilian, b.	6	28 5	24	10	26 3 12

19. njedzela po swjatkach. Scz.: Kralowka kwasna hofejina. Mat. 22, 1—14.

13 Njedzela	Eduard, fr.	6	30 5	22	dop.	3 35
14 Póndzela	Kallist, bž.	6	32 5	20	12	56 3 51
15 Wutora	Theresija, knj.	6	34 5	18	2	26 4 6
16 Erjeda	Harwol, a.	6	35 5	15	3	55 4 19
17 Schtwórtk	Jadwiga, w.	6	37 5	13	5	26 4 33
18 Pjatk	† Lukasz, scz. ☉	6	39 5	11	6	57 4 48
19 Sobota	Petr z A., w.	6	41 5	9	8	29 5 7

20. njedzela po swjatkach. Scz.: Jezus wustrowi kralowstoho syna. Jan. 4, 46—53.

20 Njedzela	Jan z R., w.	6	43 5	7	10	0 5 34
21 Póndzela	Wórſcha, kn. m.	6	44 5	5	11	25 6 11
22 Wutora	Rordula, f., m.	6	46 5	3	pop.	7 2
23 Erjeda	Severin, b.	6	47 5	1	1	27 8 7
24 Schtwórtk	Rafaël, arcj.	6	49 4	59	2	3 9 20
25 Pjatk	† Rhrysanth ☾	6	51 4	57	2	28 10 36
26 Sobota	Evarist, b.	6	53 4	55	2	46 11 49

21. njedzela po swjatkach. Scz.: Njemilny wotrocžk. Mat. 18, 23—35.

27 Njedzela	Florenc, f.	6	54 4	53	3	0 dop.
28 Póndzela	Štm., Jud.	6	56 4	51	3	11 1 2
29 Wutora	Eusebija, f.	6	58 4	49	3	21 2 12
30 Erjeda	Theodorit, m.	7	0 4	47	3	31 3 22
31 Schtwórtk	* Wolfgang, b.	7	2 4	45	3	41 4 32

I. Cyrkwinska protyka.

- Swjedžen Kulowseje wosady.
- Pšchipotdaju w 12 hodž. wotkhad procesiona z Khrósežic do Kulowa.
- W Radworju swjedžen poswojceženja cyrtwoje a termušča — Brėni wotpuš w Kulowje. Tež swjedžen poswojceženja cyrtwoje a termušča.
- Druhi wotpuš w Kulowje.
- We Wotrowje a w Kóschtrje Marijneje Šwėzdže termušča.
- Cyrkwinski swjaty džen.
- W Khrósežicach swjedžen poswojceženja cyrtwoje a termušča.
- Swjaty džen.
- Wigilny (wolóženy) póst.

II. Měsačkowe přeměnjenja.

- ☺ Polny měsacžk 3. okt. pop. 11 h. 47 m.
 ☾ Posledni bėrtik 11. okt. pop. 3 h. 34 m.
 ☉ Młody měsacžk 18 okt. dop. 7 h. 10 m.
 ☾ Brėni bėrtik 25. okt. pop. 12 h. 4 m.

III. Wjedro po měsaczkowym přem.

Oktober je krajna nazyma; wot 11. okt. trochu njewobstajne. 18. okt. deshezuje a duje nazymny wėtr. Po 24. okt. pšchihotuj so na šplne desheže.

IV. Spomunjenja hódne dny.

- Druhi termin dawka za wopalenišu pokladnicu.
- Džen nastupjenja na trón Joho Majestofče krala Alberta (1873).

V. Domjace přispomnjenja.

1895. Novmb.,

nazhmit,

ma 30 dnom.

Dny.	Porjedžena protyka.	☉		Njeješte znamjen.	☾		
		šhadž. h. m.	šhov. h. m.		šhadž. h. m.	šhov. h. m.	
1 Pjatt	Wšitecy sw.	7	44	43	☿	3 53	5 44
2 Sobota	Wšchē kh. d. ☺	7	64	41	♋	4 9	7 0

22. njeđžela po swjatkach. Scž.: Danški pienjez. Mat. 22, 15—21.

3 Njeđžela	Hubert, bisk.	7	74	39	♋	4 30	8 17
4 Póndžela	Karl B., m.	7	84	38	♋	4 57	9 36
5 Wutora	Zach. a Hilž.	7	104	37	♋	5 39	10 49
6 Erjeda	Leonhard, a.	7	124	35	♋	6 36	11 52
7 Schwórtk	Willibrord, b.	7	144	33	♋	7 49	pop.
8 Pjatt	† 4 krón. martr.	7	164	31	♋	9 12	1 14
9 Sobota	Theodor, m. ☾	7	184	30	♋	10 39	1 39

23. njeđžela po swjatkach. Scž.: Zairowa džowta. Mat. 9, 18—26.

10 Njeđžela	Handrij A., w.	7	194	28	♋	dop.	1 57
11 Póndžela	Měrczin, bisk.	7	214	27	♋	12 7	2 11
12 Wutora	Měrczin, bž.	7	234	25	♋	1 32	2 25
13 Erjeda	Stan. Kost., w.	7	254	23	♋	2 59	2 37
14 Schwórtk	Wivin, m.	7	274	22	♋	4 27	2 52
15 Pjatt	† Herta, f.	7	284	21	♋	5 56	3 9
16 Sobota	Othmar; Ed. ☼	7	294	20	♋	7 26	3 32

24. njeđžela po swjatkach. Scž.: Žonopowe žorno. Mat. 15, 31—35

17 Njeđžela	Grjehot, džiwcz.	7	314	19	♋	8 55	4 4
18 Póndžela	Otto, abt	7	334	17	♋	10 13	4 49
19 Wutora	Hilžbjeta, w.	7	354	16	♋	11 15	5 49
20 Erjeda	Felix z B., w.	7	364	14	♋	11 59	7 0
21 Schwórtk	Wopr. i. Mar.	7	384	13	♋	pop.	8 16
22 Pjatt	† Cecilija, f., m.	7	404	12	♋	12 50	9 33
23 Sobota	Klimant, bž.	7	414	11	♋	1 5	10 46

25. a poslednja njeđžela po swjatkach. Scž.: Zapuščenje Jeruzalema. Mat. 24, 15—35.

24 Njeđžela	Jan w. fšch. ☾	7	434	10	♋	1 16	11 57
25 Póndžela	Katyrna, f., m.	7	454	9	♋	1 28	dop.
26 Wutora	Konrad, b.	7	464	8	♋	1 38	1 6
27 Erjeda	Nikafius, b., m.	7	484	7	♋	1 48	2 16
28 Schwórtk	Krefcenc, m.	7	504	7	♋	2 0	3 27
29 Pjatt	† Saturnin, b.	7	514	6	♋	2 14	4 40
30 Sobota	Handrij, jap.	7	524	5	♋	2 32	5 58

I. Cyrkwinska protyka.

1. Wšchifazany swjaty džej.
2. Cyrkwinski swjaty džej.
3. W Radworju a Kulowje došpólny wotpušt „po morwyh“.
10. W Njebjelečicach a Baczonju wopomnjeczo pošwjećenja cyrkwe a fermuša.
11. Swjeden Njebjelečansteje wosady.
17. W Budyščinje w tachantskej cyrkwi wopomnjeczo pošwjećenja cyrkwe a fermuša.
23. W Budyščinje lětno wopomnjeczo za Jana Leisentritta, přerjeho samostatnoho tachanta.
24. W Kalbicach wopomnjeczo swjećenja cyrkwe a fermuša.
25. Swjeden Kalbiczansteje wosady.
30. Swjaty džej. — Skónčenje kwasnych wjeselow.

II. Měsačkowe přeměnjenja.

- ☺ Połny měsacžk 2. nov. pop. 4 h. 18 m.
- ☾ Posledni bértk 9. nov. pop. 12 h. 6 m.
- ☼ Młody měsacžk 16. nov. pop. 6 h. 11 m.
- ☽ Přeni bértk 24. nov. dop. 8 h. 18 m.

III. Wjedro po měsáčkowym přem.

Zapocžatk novembra starožonjace nalěcjo. Po 9. nov. pschpowjeduja žymne wětry blizku žymu. 16. nov. samon deščez a žněh, a jeno po połnočnym wětsiku rjenje. 24. nov. tohorunja wětr z dołhojo wječžora deščez pschpowjeduje, wětr z ranja pať žněh.

IV. Spomnjenja hódne dny.

3. We Worfleach a Khanecach fermuša.
10. W Bžeri a nětotrych wšach wofoto Budyščina fermuša.
17. W Žuricach fermuša.

V. Domjace přispomnjenja.

1895. Dec.,

hodovník,

ma 31 dnem.

Dny.	Porjedená protyka.	☉		Viehoje znamjen.	☾	
		šhadž. h. m.	thow. h. m.		šhadž. h. m.	thow. h. m.
1. njeđzela adventa. Seč.: Znamjenja pšehed sudnym dnem. Luf. 21, 25—33.						
1 Njeđzela	Eligijs, b.	7 53	4 5		2 57	7 17
2 Póndžela	Bibiana, f., m. ☺	7 55	4 4		3 34	8 25
3 Wutora	Franc Kav., w.	7 56	4 3		4 28	9 43
4 Srjeda	Borbor, m.	7 57	4 3		5 37	10 37
5 Šhtwórtk	Pětr Khr., b.	7 59	4 2		7 0	11 15
6 Pjatk	† Mikławsch, b.	8 04	1 1		8 27	11 43
7 Sobota	Ambrosij, b.	8 24	1 1		9 54	pop.
2. njeđzela adventa. Seč.: Jan sejele k Jezusej. Mat. 11, 2—10.						
8 Njeđzela	Nj. p. s. Mar.	8 34	1 1		11 20	12 19
9 Póndžela	Eutichian ☾	8 44	0 1		dop.	12 32
10 Wutora	Pich. laur. dom.	8 54	0 1		0 44	12 45
11 Srjeda	Damaš, bž.	8 64	0 1		2 8	12 58
12 Šhtwórtk	Epimach, m.	8 74	0 1		3 35	1 13
13 Pjatk	† Lucija, f., m.	8 84	0 1		5 2	1 33
14 Sobota	Spiridion, bisk.	8 94	0 1		6 29	2 0
3. njeđzela adventa. Seč.: Jan švedžeji wo Jezusu. Jan. 1, 19—28.						
15 Njeđzela	Khystina, št.	8 104	0 1		7 51	2 39
16 Póndžela	Eusebij W., b. ☉	8 114	0 1		9 0	3 32
17 Wutora	Lazar, bisk.	8 124	0 1		9 51	4 39
18 Srjeda	†* G. f. M. n. p.	8 134	1 1		10 27	5 55
19 Šhtwórtk	Nemesij, m.	8 134	1 1		10 51	7 13
20 Pjatk	†* Khrystian, m.	8 144	1 1		11 10	8 29
21 Sobota	Domaš, jap.	8 154	2 1		11 23	9 41
4. njeđzela adventa. Seč.: Jan přěduje pokutu. Luf. 3, 1—6.						
22 Njeđzela	Flavian, mart.	8 154	2 1		11 34	10 51
23 Póndžela	Wiktorija, m.	8 164	3 1		11 44	12 0
24 Wutora	* Gad. a Jěva ☾	8 164	3 1		11 54	dop.
25 Srjeda	Boži dž. n. J.	8 164	4 1		pop.	1 9
26 Šhtwórtk	Ščěpan, m.	8 174	5 1		12 17	2 21
27 Pjatk	† Jan, jap.	8 174	5 1		12 34	3 36
28 Sobota	Njem. džěcž.	8 174	6 1		12 56	4 54
Njeđzela po hodžoch. Seč.: Simeon a Ğana. Luf. 2, 33—40.						
29 Njeđzela	Domaš R., b.	8 174	7 1		1 27	6 12
30 Póndžela	Rainer, b.	8 174	8 1		2 14	7 25
31 Wutora	Sylvester, bž. ☺	8 174	9 1		3 18	8 26

I. Cyrkwinska protyka.

- Zapoczątk adventa a nowoho cyrkwinistoho leta. W Drejzdzanach w dwórštej cyrkwi dopokudnja 1/2 9 h. serbste kemske z předowanjom.
- Cyrkwinski swjaty džen.
- Cyrkwinski swjaty džen.
- Šchikazany swjaty džen. — W Kulowje titularny swjědžen swj. Marijnoho towarštwu kuzněnow z dospołnym wotpuskom za sobustawny. — W Budyščinje w serbštej cyrkwi dospołny wotpusk.
- 16.—24. W Radworju wšědnje po jutnjach „novena“ k čjezji Maczerje Božeje.
18. a 20. Póšt sudnych dnem (quatember, polny póšt).
21. Swjaty džen. Woloženy póšt.
24. Šchikazany wigilny póšt (patoržica).
- 24.—25. Boža noc, w polnocy Boža mšcha.
25. Šchikazany swjaty džen.
26. Šchikazany swjaty džen. Božohnowanjo žitow.
27. Swjaty džen. Po předowanju požohnowanjo a wudželenjo wina swjatoho Ğana.
28. Cyrkwinski swjaty džen.
31. Džakna wječorna pobožnosć dla dokonjanoho leta w Budyščinje w tachantštej cyrkwi (w 7 hodž.) a w Khróćicach (w 6 hodž.)

II. Měsačkowe přeměnenja.

- ☺ Polny měsacžk 2. dec. rano 7 h. 38 m.
- ☾ Posledni béršk 9. dec. rano 8 h. 9 m.
- ☉ Mlody měsacžk 16. dec. rano 7 h. 30 m.
- ☾ Přěni béršk 24. dec. rano 6 h. 21 m.
- ☺ Polny měsacžk 31. dec. pop. 9 h. 30 m.

III. Wjedro po měsaczkowym přem.

December ma mchory sobu. 9. dec. sněh. 16. dec. t. j. mlody měsacžk pšehowdžeja zašy mchory; na čizmž tež Boži džen nicžo nje-pšcheměnt.

IV. Spomunjenja hódne dny.

- Rano 2 h. 38 m. zapoczątk žymy. Najkróćšji džen z najdžejšej nocu.
- Patoržica.
- Šhtwórtý termin krajnjeje renty.

V. Domjace přispomnjenja.

Čas Božich službow w serbskej Łužicy a susodnych wosadach.

	Čas přechestupa Božich službow		Njedźele; f. dny			Džělawe dny			
	za njedźele a swj. dny.	za džělawe dny.	w žymje.	w šćeje.	popołje dnju.	načto.	w šćeje.	na žymu.	w žymje.
Budyščin	tachantska	1. apryla, 1. oktobra.	5 a 9		2	5 a 9		6 a 9	
	serbska		1/2 8 a 9		1/2 1				
Khróšćich	1. njedž. po jutrach, 24. augusta.	1. njedž. po jutrach, po Michale, próždninach.	1/4 7 a 9	1/4 6 a 8	2	3/4 6		3/4 7	7
Njebjelčich	po 1. meje, po 29. septembra.		9	8	1/2 2	1/2 7, 7	6	1/2 7, 7	7
Kadwoć	jutry, fermuscha.	fermuscha, jutry.	1/2 7 a 9	1/2 6 a 8	2	6		7	
Kalbicy	jutry, 21. septembra.	jutry, 21. septembra.	6 a 9	5 a 8	2	7, 1/2 7	6	1/2 7, 7	1/4 8, 8
Wotrow	1. meje, 1. oktobra.		9		2	7	1/2 7	7	1/2 8
Kamjenc pod Špitalom		1. njedž. po jutrach, 2. = = Michale.	9		2	1/4 7		1/4 8	
Marijna Hwězda			1/2 7 a 1/4 10		1/2 2, 1/2 3, 3	6 a 7 a 3/4 9			
Kóžant	jutry, 14. septembra.	po 1. oktobru, po jutrach.	6 a 9	5 a 9	2	1/4 7		7	
Baczoń	1. njedž. po jutrach, 24. augusta.		9	8	2		1/4 7		1/4 8
Hajnicy	po jutrach, po Michale.		9	8					
Bdžer	faž w Kadworju.		9	8	2	6		7	
Lubij			9			6		7	
Worklecy			1/2 8		7, 1/2 8	1/2 8			
Kulow		24. febr., jutry, njedž. po 4. sept., 1. njedž. nov.	5 a 8		2	1/2 6 a 1/4 8	5 a 1/2 6 a	1/2 6 a	6 a 1/4 8
Štankuow			8 a 1/4 10 a	1/2 8 a 9 a	1/2 3	1/2 8	7	1/2 8	8
			10						
Na swj. Haninej Horje pola Lobendau-a						kóždu wutoru 7			
Krupka			1/2 7 a 1/2 10	6 a 9	1/2 3, róčane časab a wigilije 3	6 a 9		1/2 7 a 1/2 10	
Georgšwalde			7, 1/2 9 a 10		1/2 3	6 a 7		7 a 8	
Filipsdorf		1. apryla, 1. novembra.	6, 7 a 9		1/2 2 a 4	1/2 6, 6 a 8		1/2 6, 6 a 1/2 8	
Kumburf	kłóštyrska		6 a 1/2 9		1/2 5	6 a 1/2 9			
	farjska		7, 1/2 9 a 1/2 10		1/2 3	1/4 8			

Pšchisp.: Futnje su w Budyschinje a w Khrósczicach rano w 5 hodžinach; w Radworju w $\frac{1}{2}6$ hodž.; w Kalbicach, w Róžeńcže a w Krupcy w 6 hodž.; w Georgswaldže w $\frac{1}{2}7$ a w Skantnowje w 7 hodž., ale jeno wschédne dny. — W serbskej cyrkwi w Budyschinje tež na srjedach a pjatkach w posćeje we 8 rano. — W Radworju su na njeschifazanych swjatyh dnach w léče w 7 a w zymje w 8 hodž. kemsche. — W Kalbicach na pjatkach w posćeje w 8 rano. — We Wotrowje na małych swjatyh dnach dopoždnja we 8. — W Marijnej Hwězdže na sobotach rano 6, 7 a 8. — W Róžeńcže sobotu (pšchez cyłe léto z wuwzaczom adventa) we 8. — W Zbžeri su kóždy přerjnu njedželu měsaca, kemsche; něšpor na wschéd njedželach a pšchifazanych swjatyh dnach, tež na s. Bojczana — jeno nic jutrownicžtu, na narod s. Marije a na njedželomaj po donjebjes-wzaczju s. Marije a po s. Michale. Na dželanstich dnach je z wuwzaczom schulstich próžninow srjedu Boža mšcha. Nimo toho su w oktobru a w advencže kóždy wutoru a schtwórtk, w posćeje pat srjedu a pjatk $\frac{1}{2}8$ něšporu. Tež w Radworju je oktoberska pobožnosć na dželanstich wječorach w $\frac{1}{2}8$ hodž. W Hajnicach su kóždy druhu a schtwórtu njedželu měsaca Bože služby. — W Georgswaldže je kóždy 1. pjatk w měsacu, w léče $\frac{1}{2}8$ a w zymje w 6 wječor pobožnosć najš. Wutroby Šezusoweje a w tydženju wschéd khudych dušchow kóždy wječor w 6 hodž. pobožnosć.

Bože služby w saskich herbskich krajach.

1) Stajne Bože služby maja: Driježdžany (dwórska cyrkej, w pryncowym hrodže, Nowe Driježdžany, Friedrichstadt, Józefininy wustaw, 2 schulstkej kapali), Annaberg, Gwifawa, Freiberg, Hubertsburg, Rhemnica, Lipsk, Mišchno, Džinica, Pěrnó, Blawno, Radeberg, Rothschönberg, Reichenbach a Greiz (kóždy 2. a 4 njedželu), Altenburg, Wechselburg, Gera a Sebnica.

2) Missionske Bože služby maja: Auerbach (4 krócz), Biskopicy (4 fr.), Bräunsdorf (8—9 fr.), Deuben kóždy poslednju njedželu měsaca z wuwzaczom julija a decembra a přeni džen jutrow, swjatkow a hód, Döbeln (6 fr.), Kupjel Elster (w léče), Frankenberg (2 fr.), Grimma 1. a 3. njedž. (24 fr.), Großenhain (6 fr.), Hajnich (4 fr.), Gartenstein (4 fr.), Hoheneck (8 fr.), Hohnstein (8 fr.), Koldica (2 fr.), Kőnigstein (kóždy 1. měsacžnu njedž. a rőčne czusy), Leisnig (4 fr.), Lőbtawa (12 fr.), Marfranstädt (4 krócz), Mittweida (12 fr.), Marienberg (10 fr.), Neustadt (4 fr.), Dschag (3 fr.), Pilnicy (cyłe léčo), Pleja (3 fr.), Rochsburg (někotry krócz), Roßwein (2 fr.), Sayda (2 fr.), Schneeberg (2 fr.), Schwarzenberg pola Annaberga (6 fr.), Schwarzenberg pola Zwifawy (2 fr.), Sonnenstein (něšto krócz), Stoll-

berg (4 fr.), Stoßin (2 fr.), Voigtsberg (12 fr.), Waldheim (16 fr.), Wurcyn (8 fr.).

Mejski něšpor

maja	na njedželach a pšchifazanych swj. dnach w	na wschédnych dnach
Budyschin (serbski a němski po rjadu)	7	$\frac{1}{2}8$
Khrósczicy	$\frac{1}{2}4$	6
Njedjelcžicy (jeno na so- botach, njedželach a pšchi- fazanych swj. dnach)	$\frac{1}{2}8$	8
Radwor	$\frac{1}{2}8$	$\frac{1}{2}8$
Wotrow	7	$\frac{1}{2}8$
Kamjenc pod Schpitalom	$\frac{1}{2}3$	8
Marijina Hwězda	7	7
Kőžant	5	7
Bacžon (jeno wutoru, schtwórtk a sobotu) . .		6
Worlecy	$\frac{1}{2}8$	$\frac{1}{2}8$
Zbžer (jeno wutoru a schtwórtk	8	8
Kulow	8	8
Delnje Sulschecy	8	8
Skantnow (pőndželu, srjedu a pjatk)	$\frac{1}{2}8$	$\frac{1}{2}8$
Krupfa	7	7
Georgswalde (pőndželu, srjedu a pjatk)	$\frac{1}{2}8$	$\frac{1}{2}8$
Filipsdorf	7	7

Dobre zelo.

Wotpocžinfowe zelo znaje drje kóždy macž. Gusto male džecži spacž njemőža; dha jej baba wu-
kaza, zo dyrbi je we wotpocžinfowym zelu kupacz. Nő hdyž baba praji, dha czinče: pomha, a je cyłe
njeschódne. Schtőž je sebi z někajkej jėdžu žoldt škazyl,
abo hdyž jatra a jėrchenje w rjednje njesju, dha
wuwij 2—4 dny pospochi rano do šnedanja a wječor
prjedny hacž lehnycž džesč, schalku toho zela. Tłőczli
tebj w žoldtu, abo je so cži hewak něhdže někajke
zahorjenje pšchidake, dha zawal z kropom moparjene
wotpocžinfowe selišczjo a zawal je do hrubišczžka a
pořož je czopke na bolenjo; wosřjetuj wob džeri
2—3 krócz.

Hermafki a škótne wifki.

(dop. = dopoldnja; pop. = popoldnju; f. = fonjace wifki; fw. = fwinjace wifki; w. = wolmowe wifki; l. = lenowe wifki; znamjeszko * rěka škótne wifki, znamjeszko † pał hermafki a škótne wifki; hdyž uiczo pódla nješteji, tam je jenož hermafki.)

NB. Dofelž jo hermafki druhdy přehpoločuju, su zmyški móžne.

Wulski rózki.

2. Pipst (hacž do 15.), Njeswaczidlo* l.
4. Kuland.
16. Dobrilug fw., Gródk fw.
21. Wifkopicy*.
28. Drježdžany (nowe město) f., Kinspórt*, Luban.

Wulki rózki.

1. Kuland*.
4. Grabin f. a *, Ğarow.
6. Njeswaczidlo* l., Radeberg*.
11. Ğhorjelc†.
13. Gródk fw.
15. Dobrilug fw.
19. Kulow*, Damna*, Gajnut*.
21. Stara Darbna*.
22. Kalawa fw.
23. Budyščin*, Kalawa* f.
25. Wostrowc, Kinspórt*, Kalawa, Wrody†.
26. Wojerecy†.
27. Dráždžany (st. m.) symjen. Barcow, Wulki Ğajn* f. desti.
28. Wulki Ğajn, Gubin* f.

Měrc.

1. Kuland*.
2. Drjow†, Miščno* f.
4. Wifkopicy*, Luboraz†
5. Bart p. W.*, Baršcež†, Gródk†.
6. Njeswaczidlo* l., Luban*.
8. Wětošchow fw.
9. Drtrand*, Wětošchow* f.
11. Ğarnacziw†, Nowozalc, Stolpin, Rózbort†, Wětošchow, Stolpin. Ğahan†.
12. Łaz†, Ğarow* f., Dobrilug*, Dobrilug, Bjerwald, Rózbort†.
14. Stolpin*, Radeburg†.
15. Lubin fw.
16. Ğitawa, Lubin, Kulow* f.
18. Drježdžany f., Ğitawa†, Ğalschtrow†, Kulow, Lubin, Slankow
19. Rychwald†.
20. Wóspórt*, Bjerwald†, Kuland.
21. Gródk fw.
22. Witow, dź p. f., Ğly Komorow* f.
23. Ğly Komorow, Trěbule† f. l.

Měrc.

25. Wifkopicy*, Drježdžany, Grabin* f., Picn†, Rychbach.
26. Grabin, Rychbach†, Dubc*.
28. Mužakow† f.
29. Stara Darbna fw., Lubnjow fw.
30. Budyščin*, Lubnjow*.
31. Miščno.

Ğapryl.

1. Lubij* f., Polcžnica*, Kóstkow* f., Lubnjow, Kulow* f. l.
2. Wojerecy*, Gajnut† f.
3. Njeswaczidlo*, Kóstkow
4. Ğhorjelc*, Bestow*, Gubin*, Baršcež*.
5. Bestow, Kalawa f. Kuland*.
6. Budyščin, Kalawa* f., Drtrand f.*.
8. Kulow†? Kalawa, Luboraz†, Drtrand.
9. Kulow*.
10. Stolpin*, Dobrilug fw.
16. Šerchow†, Džezet†, Barcow*.
20. Stara Darbna.
22. Wóspórt*, Kinsbórt*, Pipst, Rhoczebuž†.
23. Ğarow* f.
24. Radeberg*, Gródk fw.
25. Radeberg (1/2).
27. Budyščin*, Drjow†.
29. Ğalschtrow*, Drjow†, Witow†, Wrody†.
30. Krawow†, Damna*.

Měja.

1. Bart p. W., Njeswaczidlo*, Drjow†.
2. Kuland*, Ğl. Komorow fw. Wětošchow i.
4. Ğl. Komorow* f., Wětošchow* f.
6. Wifkopicy*, Rakecy, Ğahan†. Ğl. Komorow, Wětošchow.
7. Ğarow w., Kulow*.
8. Polcžnica*, Bjerwald†.
9. Rhoczebuž (wóšf.), Dobrilug*.
13. Wifkopicy, Luboraz†, Kuland*.
14. Wojerecy†.
15. Kuland, Nowe Wěsto p. St.
16. Bestow, Gubin† f.
17. Bestow, Kalawa fw.
18. Kalawa* f.
20. Ramjenc†, Lubij† f. Barcow.

Měja.

21. Drjow†, Kulow w.
22. Kulow* f.
24. Kulow, Lubin fw. Pšhibuz†.
25. Budyščin*, Wojerecy, Lubin* f., Trěbule† f.
27. Wifkopicy*, Lubin, Wóspórt, Slankow† f.
28. Kinsbórt, Gajnut† f., Baršcež* f., Gródk†.
29. Radeburg.
30. Rhoczebuž* f.
31. Ğl. Komorow w.

Junij.

4. Wolbramecy†, Kulow†, Cybalin†.
5. Njeswaczidlo*.
6. Kalawa w., Górow*, Kulow*.
7. Rhoczebuž w., Kuland*.
9. Miščno (2 1/2 d.).
10. Picn† f., Grabin* f.
11. Grabin, Lubin w., Mužakow† f.
12. Dobrilug fw., Grabin w. Barcow, Rózbort* (2), Gródk fw.
13. Rhoczebuž* f. Kalawa w.
14. St. Darbna, Lubnjow fw
16. Lubnjow*.
17. Ğalschtrow*, Ğuczina†, Ğhorjelc†, Wulki Ğajn* f., Kóstkow* f., Lubnjow.
18. Wulki Ğajn, Rychwald*, Damna*, Kóstkow.
19. Radeberg*, Bjerwald, Damna, Gródk fw., Kóstkow.
20. Kalawa* wolm. f., Gubin* f., Drtrand* f.
21. Drtrand, Ğhorjelc (hornež).
22. Lubin*.
24. Drježdžany, Drjow†, Ğarow* f., Wjeleczi.
25. Bart p. W.* Wojerecy* Drjow† Ğarow† f.
27. Rhoczebuž* f.
28. Ğl. Komorow fw., Wětošchow fw.
29. Ğl. Komorow* f., Trěbule† f., Wětošchow* f.

Julij.

1. Drježdžany (nowe město) f., Luboraz†, Rychbach, Rózbort, Ğly Komorow.
2. Ğušta, Rychbach† Dubc.
3. Njeswaczidlo*, Kóstkow.
4. Rhoczebuž* f.

Julij.

5. Kalawa fw., Kuland*.
6. Kalawa* f.
8. Wifkopicy*, Kalawa, Kulow* f.
9. Baršcež*, Džezet†, Gajnut*.
11. Rhoczebuž* f.
13. Kulow* f., Lubin*.
15. Lubij* f., Polcžnica*, Kulow.
16. Polcžnica.
17. Dobrilug fw., Gródk fw.
24. Krawow p. R* Pšhibuz*.
25. Ğarow* f.
26. Wětošchow fw.
27. Wětošchow* f.
29. Wóspórt*.

August.

1. Witow* f.
3. Kuland*.
3. Budyščin, Ğahan†, Witow*.
6. Damna*, Kulow†.
7. Njeswaczidlo*.
8. Gubin* f.
9. Ğly Komorow fw.
10. Lubin* f., Ğly Komorow* f.
12. Kinsbórt* Slankow† f.
13. Bart p. W.*, Dobrilug*, Łaz†.
14. Dobrilug, Górow†.
15. Bestow*.
16. Bestow†, Wětošchow fw.
18. Wětošchow* f.
19. Polcžnica*, Ğhorjelc†, Grabin* f., Kuland, Wětošchow.
20. Grabin, Gajnut† f.
21. Radeberg*.
23. Ğhorjelc horn., Lubnjow fw.
24. Ğalschtrow†, Lubnjow*.
25. Miščno.
26. Wóspórt†, Lubnjow, Drtrand, Luban, Wrody†.
27. Wojerecy*.
28. Bjerwald.
30. Kulow w.
31. Baršcež*, Kulow* f., Trěbule* f.

September.

1. Kulow.
2. Wulki Ğajn* f.
3. Wulki Ğajn* f., Kóstkow* f.
4. Njeswaczidlo*, Damna*, Kóstkow.
5. Damna.

September.

6. Kuland*, Pŝhibuz.
7. Kinspórt*, Žitawa.
9. Khoczebug† f., Kóŝkow* f., Žitawa†, Jarow† f.
10. Džéze†, Kóŝkow.
11. Stolpin*, Radeburg*, Par-cow*.
12. Radeburg, Wolbramecy.
13. Lubin ſw.
14. Miŝchno* f., Drjow†, Lu-bin* f.
16. Kamjenc†, Woŝtrowc, Kych-bach, Lubin, Drjow†, Mito-raz,
17. Muŝałow† f., Kychbach†,
18. Radeberg*, Dobrilug ſw., Gródf ſw.
20. Kalawa ſw.
21. Bart† p. W., Kalawa f. Drtrand* f., Trébule* f. l.
23. Biŝkopich, Gaŝŝtrow* Lipŝt (hač do 17. vlt.), Kalawa, Stančnow† f., Luſow ſw.
24. Wojerecy†.
25. Počeznica*, Kózbork (?).
26. Počeznica, Khoczebug* f. Gubin† f.
28. Budhŝchin*, Wjelecjin, Wojerecy.

September.

30. Gucžina*, Raŝecy, Parcow.

Oktober.

1. Dubc, Gaŝn.
2. Njeŝwacžidlo* f.
3. Krafow†, Khoczebug* f.
4. Gródf* f., Kuland*.
5. Jarow wotn.
7. Lubij† f., Scherachow†, Ku-low†, Grabin* f., Luboraz†.
8. Grabin† w.
10. Khoczebug*.
12. Lubin*.
14. Biŝkopich*, Kinspórt*, Kóŝ-
kow* f., Žahaň†, Žl. Komorow ſw. Chbalin†.
15. Kinspórt, Komorow* f.,
Barŝeč†, Kóŝkow* f. ſw.,
Žl. Komorow* f.,
16. Chbalin, Kóŝkow.
17. Khoczebug* f.
20. Njeŝwacžidlo, deŝt. f., ſw.
21. Drježdžany, Gaŝŝtrow*,
Wóŝport*.
22. Damna*, Stara Darbna*.
23. Radeberg*, Dobrilug ſw.
24. Radeberg, Beŝkow*, Khocze-
bug* f., Drtrand* f.
25. Stara Darbna, Beŝkow,

Oktober.

- Drtrand, Wétroŝchow ſw.
26. Budhŝchin*, Drjow†, Wétro-
ŝchow* f.
28. Bjarnacžich†, Picn†, Wétro-
ŝchow.
29. Wulki Hajn* f. d., Kychwald.
31. Khoczebug* f.

November.

1. Lubnjow ſw., Kuland*,
Gródf†.
2. Budhŝchin, Kulow*, Lub-
njow*.
4. Drježdžany f., Lubnjow,
Kuland
5. Bart p. Wóŝportka, Gaž,
Luſow.
6. Njeŝwacžidlo* len.
7. Khoczebug* f. Gubin† f.
9. Trébule† f. l.
11. Počeznica*, Kychbach.
12. Kychbach†.
13. Bjerwald†.
15. Lubin ſw., Žly Komorow ſw.
16. Žitawa, Žly Komorow* f.,
Lubin* f.
18. Žitawa† f., Grabin, Lubin,
Žly Komorow, Kózbork.

November.

22. Kalawa ſw.
23. Kalawa* f.
25. Wóŝport†, Mitoraz†, Par-
cow.
26. Kulow*, Pŝhibuz†.
27. Dobrilug, Radeburg.
29. Kalawa ſw.
30. Kalawa* f.

December.

2. Džéze†
3. Damna*, Gaŝn†.
4. Njeŝwacžidlo* f.
6. Kuland*.
7. Luſow ſw.
9. Nowozalc, Drjow†.
11. Rumburg, Gródf ſw., Kóz-
bork† (2).
13. Dobrilug ſw., St. Darbna.
14. Wojerecy†, Trébule h. l.,
Lubnjow.
16. Biŝkopich*, Kalawa, Lubo-
raz†.
17. Lubij za domj., Barŝeč†,
Gródf.
18. Drježdžany božodž za domj.,
Kuland.
19. Muŝałow božodž.
23. Kulow†.

Wucžah ze ŝaŝtŝoho zaŝonja, doŝhodny dawŝ naŝtupacŝo.

Klaŝŝa:	lětny doŝhód:	dawŝ:	Klaŝŝa:	lětny doŝhód:	dawŝ:
1a.	pŝež 400—500 mf.	1 mf.	11.	pŝež 2200—2500 mf.	37 mf.
1.	" 500—600 "	2 "	12.	" 2500—2800 "	45 "
2.	" 600—700 "	3 "	13.	" 2800—3100 "	54 "
3.	" 700—800 "	4 "	14.	" 3100—3400 "	63 "
4.	" 800—950 "	6 "	15.	" 3400—3700 "	72 "
5.	" 950—1100 "	8 "	16.	" 3700—4000 "	82 "
6.	" 1100—1250 "	10 "	17.	" 4000—4300 "	96 "
7.	" 1250—1400 "	13 "	18.	" 4300—4800 "	112 "
8.	" 1400—1600 "	16 "	19.	" 4800—5300 "	128 "
9.	" 1600—1900 "	21 "	20.	" 5300—5800 "	144 "
10.	" 1900—2200 "	29 "	21.	" 5800—6300 "	161 "

Zapis duchownych.

(W decembru 1894.)

A. 3 budyjszkie diocesy.

Toho młodszy, najdosłowniści tużez Ludwik Wahl, biskop Kufuski, japołtowski wikar w kralestwie saskim, administrator ecclesiasticus w saskiej Górnej Łużyck, tachtant kapittla swj. Pëtra w Budyjszynie, dr. theol., hamżowski prälät atd. rodź. we Waldsee we Württembergskiej 7. sept. 1831, wuswjeczony 9. aug. 1856, na biskopa swjeczony 20. jul 1890; wuzwolony na tachtanta 28. aug 1890.

1) W Budyjszynie: a) w konsistoriu: f. can. cap. senior monsignore Jakub Kuczanek; f. can. cap. cantor G. Wlumentritt, f. can. cap. schol. Jurij Kuszancki, b) w serbskiej cyrkwi: f. Jakub Skala, farar; f. Jakub Kjeńcz, kaplan (jobu za Hajnicy); c) w tachtantskiej cyrkwi: f. Jakub Nowak, tachtantski prëdar; d) direktor seminara: f. Franc Löbmann; e) direktor tachtantskiej wuczernje: f. Jurij Nummer.

2) W Baczonju: f. Jurij Libsch, admin.

3) W Brunowje: w tu khwilu nihto njeje.

4) W Grunawje: f. August Rönsch, farar.

5) W Huscy: f. Engelke, kaplan.

6) W Khróscicach: f. can. Jakub Werner, farar; f. Jakub Schocka, 1. kaplan; f. Jan Just, 2. kaplan.

7) W Königshainje: f. Pawol Keime, farar.

8) W Lubiju: f. Jakub Schewczik, admin.

9) W Marijnej Smeżdze: f. Vincenc Wielkind, propst; f. Alexander Hirschfel, kaplan; f. P. Leo Lehmann, kaplan; f. P. Leopold Schneider, kaplan.

10) W Marijnym Dole: f. Wjacław Toischer, propst; f. P. Malachias Stingl, 1. kaplan; f. P. Gotthard Alt, 2. kaplan.

11) W Njehjelicach: f. August Kubasch, farar; f. Mikl. Jawork, kaplan.

12) W Now. Leutersdorffe: f. Julius Junge, adm.

13) W Radworju: f. Miklawich Jur, administr.; f. Jakub Nowak, kaplan.

14) W Ralsbicach: f. Mikl. Bjedrich, farar; f. Michal Schewczik, kaplan.

15) W Reichenawje: f. Jan Hornig, farar.

16) W Róžencze: f. Tadej Matusch, administrator.

17) W Kamjencu pod Schpitalom: f. Bernard Sicka, administrator.

18) W Seitendorffe: f. can. Karl Junge, farar; f. Jurij Rschizant, kaplan.

19) W Schërachowje: f. Józef Keil, farar; f. Wendelin Trenkler, kaplan.

20) We Wotrowje: f. can. Jak. Herrmann, farar.

21) We Wostrowcu: f. can. Anton Müller, fr.; f. Michal Wiesela, kaplan.

22) W Żitawje: f. can. Franc Kral, farar; f. Anton Zentner, kaplan.

Pischi sp.: W Brazy w serbskim seminaru: f. Filip Këzak, præs.

B. 3 drježdžanske diocesy.

1) W Drježdžanach: a) kralowste dwórste duchownstwo: f. prälät can. Jakub Buk, 1. dwórski kaplan a præs konsistoria; f. can. Pëtr Will, 2. dwórski kaplan, konsistorialny radźiczer; f. Ferdinand Fischer, dwórski prëdar, 2. wifariatki radź; f. Adolf Brendler, dwórski prëdar. b) W St. Drježdžanach: f. Karl Maaz, farar a superior, 1. wifariatki radź; kaplanojo: f. Józef Schönberner, direktor progymn.; f. Jakub Bart, katechet; f. P. Richter, katechet a swjedźeński raiński prëdar; f. Jurij Kral, katechet; f. Fr. Bodenburger, katechet; f. pomocy: f. Jan Nowak, fararski admin. c) W Nowych Drježdžanach: f. Anton Buk, farar; f. Rudolf, kaplan. d) We Friedrichstadtu: f. Józef Plewka, far. e) We Sözesininym wustawje: f. Hendrich Infalt, kaplan. f) Pola pryncy Jurija: f. Eberhard Klein, dwórski kapl. g) Wojejski farar: f. Richard Salm.

2) W Altenburgu: f. Pawol Kiedel, admin.

3) W Annabergu: f. Pawol Hensel, farar.

4) We Cwikawje: f. Oskar Manfroni, farar; f. Wilhelm Bange, kaplan.

5) W Freibergu: f. Alb. Keime, farar.

6) W Hubertsburgu: f. Alex. Hartmann, farar.

7) W Rhenmicy: f. Józef Müller, farar; f. Mikl. Borjenc, 1. kapl.; f. K. Kretschmer, 2. kapl.

8) W Lipsku: f. Hubert Schmittmann, farar a superior; f. Handrij Duczman, farar; f. Ludwik de Lasalle, 2. kaplan; f. K. Rothe, 3. kaplan; f. Jakub Stranc, 4. kaplan.

9) W Mischnje: f. Franc Czornak, farar.

10) W Olsnicy: f. A. Eilers, admin.

11) W Përnje: f. Heinrich Salm, farar.

12) W Plawnje: f. Paul Kaiser, farar; f. Linke, kaplan.

13) W Radebergu: f. August Nowak, farar.

14) W Reichenbachu: f. Franc Hackethal, kaplan.

15) W Rothschönbergu: f. Blažek, kaplan.

16) We Wechselburgu na wopycje: f. can. Palm.

17) W Zebnich: f. Anselm Köhinger, farar. Na wumjentu: ff. Fuhr, Keipert, Kreczmar, Womczek.

C. 3 wrótslawskie diocesy.

W Kulowje: f. Robert Krause, farar; f. Jan Schocka, kaplan.

Kozhladuj so!

„Hórnik je wumrjet!“ To je najwazniſchi podaw z andženoho leta, to je najzrudniſcha powjeſež ze serbskoho kraja. Z Hórnikom je serbski lud najwjetſchoho syna, serbske piſmowſtvo najpiſniſchoho džěłaczerja, serbska wědomoſež najſławniſchoho zaſtupnika zhubila. Šhto je Hórnik katoliſkim Serbam, cychomu serbskomu narodej, cychomu ſłowjanſtwej był, to njechodži so z krótkimi ſłowami wuprajicž, wo tym dyrbi so we ſwojim čzaſu woſebita wobſchěrna kniha napifačž. Kelko je joho ruka za serbski lud napifała, porjedžala, wudała! Kelko ſtudijow, kelko prócy, kelko pjenjež, kelko mocow čěła a duſhe je wón na to naložil, zo by naſchomu ludej čzaſopiſny, nabožne a ſchuſke knihi, nowy zchromadny cyrkwiſki ſpěwnik, wědomoſtne džěła wobſtarał! Pšěčž ſchtyrčecži lět je na to džěkał, cyle žiwjenjo na to woprował. A šhto je joho k tomu zamohło? Snadž nadžija na čzaſny dobytk? Snadž žadoſež za ſwětnymi čzeſežemi? Zo ani to ani tamne docpěčž možno njeje, to ničto lěpje wěbžat njeje, džžli Hórnik ſam. Ani dobytk ani ſława njeje joho k tajkomu ſlutkej zamohła. „Wiſchitko Bohu k čzeſeži a Serbam k wužitku!“ To bě joho zamysł, to bě joho heſto. A wſchu móc, z kotrejž ženiczy možěhe ſwoje njeſchirunajomne džěło dokonječž, čzerpaſhe z njewuſatnitoho žórła luboſeže k ſwojomu mačomu, zacpětomu, pocziſchěčžowanomu ludej.

W joho čziſtym, miłym ſwěrnym wóčku bě to jaſnje napifane. Ze ſtajnje jenajkež luboſežu zhladowaſhe tute wóčžo na serbski lud a na wiſchitko, ſchtož možěhe jomu wužitne a ſpomožne byčž. Z njewidžanej ſwěru a wutrajnoſežu je wón to, ſchtož bě za dobre a nužne ſpóznał, tež hačž do poſlednjoho zdychnjenja ſpěchował. Ani cuze a pódlaſke zamysłji njemóžachu joho mylicž, ani najwjetſhe zadžewki joho wottraſchicž: joho wola bě železna.

Wiſchi wiſchěm wojowanju ze wſchelaſimi zadžewkami pał woſta joho wutroba mjehka, cunja, ponižna. Ze ſwojeje luboſežiwowežu a pſcheczelniwoſežu doby ſebi wón wſchěch a mēſehe ſamych pſcheczelow, žanoho nje- pſchecžela. Najwyschſchi a najwoſebniſchi knježa pſchewodžachu joho k rowu, ale tež najkhubſchi a najnižſchi žarowachu pſchi joho rowje. Wiſchitcy ſebi joho wažachu, čzeſežachu, lubowachu a to kaž ſamo wot ſo: joho wutroba bě žłota.

Šhto je joho wuſtojne pjero, kotrež haſke wopravdže we ſwojeje poſlednjeje hodžinje wotpołožil, za serbski lud a ſwjatu wěru a cyrkej dokonjało, to wofſtanje z jaſnymi žłotymi piſmikiſami do ſlawiznow ſerbskeje ryčže a piſmowſtwa zawiſane. W joho piſiſach zjewja ſo wyſoke žmyſlenjo joho nadobnoho duſha a tač budže joho njeſebicžna wulka powaha na wſchě čzaſy ſerbskomu ludej ſtajnje pſchitonna, kaž by wón ſam hiſchěže mjeſ nami był. Zo pał by tež joho luboſežiwe woblicžo ze ſwojim miłym, duſchapočnym

wurazom wiſchěm ſynam a džowkam naſchoho naroda, kotrychž je wón wiſchěch bjeſ wuwzacaž kaž bratrow a ſotry lubował ze ſtaroſežiwowej wutrobu, ſtajnje pſchewocžomaj woſtało, k tomu je ſo jara rjany wobraz z podpiſmom „P. Miſchał Hórnik“ wudał. Tutón wobraz dyrbjał kóždy serbski dom pſchicž: njech ſo za to na druge mjenje rjane a mjenje wažne wobrazu lutuje. Čziſtny wunuſchł z pſchewatych wobrazow mēł ſo potom na to naložicž, zo by ſo we Wotklecah na joho narobnym domje marmorowa taſla — jeli možno z medalijonom njebo Hórnika — zaſadžiła a w Budyſchinjje na „Miſkawaſchu“ na joho rowje wjetſchi a doſtojny pomnik ſtał.

Tutón džěł je serbski lud ſwojomu Hórnikej dožny. Nic jeno tón, ſchtož je nam wulke pjenježu wotkazał, nic jeno tón, ſchtož je nam zwonowne kubto zawoſtał, nic jeno tón ma prawo, ſebi wot naſ džatowne wopomnječžo žadacž, ale runje tač a hiſchěže mjele bóle tón, ſchtož je nam njeſmērne poſtady ſwojoho duſha a ſwojeje wutroby zawoſtał, poſtady, kotrež njeju dań nic jeno w čzaſu, ale tež woſebje we wěčnoſeži. Kóžde lube ſerbske džěčatko a džěčžo, kiž ſo z joho ſchuſkich knihi w ſchěſežanſkej wěre wobkrucci, kóždy čitač, kiž z Katholiſkoho Boſoła a z tejele protyki, kotruž je Hórnik založil, wofſchewjenjo duſha čzerpa, kóždy pobožny ſpěwač a kemschec, kiž ſo na joho kěrluſchach a modlitwach raduje a wutrobu k Bohu pozběhuje, ale — a to je runje tač wažne — tež kóždy wučzeny Serb, kiž z joho ſpiſow haſke ſwoju rjanu ſerbsku ryčž a ſwój serbski lud ſpóznawa a ſo k luboſeži k tutomu ſwojomu ludej zahorja, zo by za njón džěkał — čzi wiſchitcy ſu Hórnikrej, ſwojomu wučerjej a miſchtrej, džak dožni. Swjate piſmo ſame praji: „A čzi, kotriž k ſprawnoſeži mnohich rozwuczeja, budža ſo bhſchěčicž runja hwězdam wěli na wěki“ (Daniel 12, 3). Želi na koho, zawěſeže na Hórnika ſměny tute myto ſlubjace ſłowo z dobrym prawom naložicž.

Ty pač, luby čzitarjo, hdyž tole čzitaſch a rozpomniſch, bječ ſebi jeho wučžby k wužitkej a ſpomni na njoho w čzihej modlitwje, zo bhſchitej joho duſch, kiž je telko za naſ myſlit a džěkał, a joho wutroba, kiž je tač ſwěru lubowała naſ wſchěch bjež wuwzacaž, bórny wotpocžowaldj we wěčnym njebhjeſtim raju! — —

Na měſto naſchoho njezapomnitoho Hórnika bu do Budyſchijina za ſcholaſtika pomotany knjez Jurij Ruſežanſki, dočalny prefeſ ſerbskoho ſeminara w Prahy, pſchewožeč „Nowoho Zakonja“ a ſwěrný ſobudžěłaczer Hórnikowy. Za prefeſa w Prahy bu k. Filip Kěžal poſtajeny. — W Rałbicach bu lěſa cyrkwiſka wěža dotwarjena. Cyrkej ſama je z čzaſa ſydomlětneje wójni, wěža woſta njedotwarjena, dokež w tamnych zrudnych čzaſach pjenjež pobrachowaſhe. Z noweje zwonice doſta cyrkej tež nowe, wulke a jara krasne zwonny. Swjatoczeſež poſwjeczenja zwonow bě wulkotna, bě na 200

družtow pódla; podobnoho swjedzenja drje našče wosady hišćce zawohladaše njejsu. Wóh pak daj, zo by so w tutej wubjernej serbstej wosadze tež z noweje wěžu a z nowymi zwonami — stary dobry ponizny duch pobožnosće zdžeržal. — W Radworju budže so nowa wulka cyrkej twaricž. Wóh zbudž

Prezidenta francózskeje republiki, Carnot-a je młody człowjek, rodženy z Italskeje, z mjenom Caserio, jakól. Caserio bě anarchiist. Anarchištojo njechadža žanoho knjeza ani na zemi ani na njebjesach pschispoznacž. Tohodla chcedža z wohnjom a mjezczom wschecž znicicž, kiž su ke knježenju powołani. Zo swět

Prync Jan Surij a jeho mandželska.

tutej wosadze, kotraž je w czežkich časach katholickej wěry swěrna wostała, wjele nadobnych dobroczelow!

Kral Albert bě czežcy skhorjek, je pak so z Božej pomocu zasy dospołnje wustrowił. Wóh zdžerž Toho hišćce dolho krajeje a ludej, kotryž Toho tak wěrnje czeščji a lubuje! — Prync Jan Surij, drugi syn pryncy Surja, wójwody saktoho, je so woženil z Würtembergskej pryncesnu Zabelu, wnuczku awstrijskoho arcywójwody Albrechta. Wón wopyta ze swojej wysokej mandželske pschi manevrach našču Łuzicu, wosebje Radwor, Budyšin a klóštr Marijnu Hwězdu a bu wschudžom swjatocžnje a radošnje powitany. — Licžba wojakow w Němskej je so zasy z nowym zakonjom njele pschisporila. Hacz stej so z tym mēr a wosebje znutřkowna wěstosč bóle wobkrućitej, ščo chcył na to „haj“ wotmołwicž. Za to pak jezuciča do kraja nješmédža. Tak z najmjenšcha je zwjazłowa rada wobzamkła.

bjez zakonstoho knježstwa a knježstwa wobstacž nje-móže, to so samo wě, a tohodla je wuczba anarchištow najwjetšji njezozom. Ale, to dyrbinu so praschecž, ale ščo dha je po prawom tajkihle njezozomnych ludži wukublaž? Ništo druhi khibu cži, kotřiz su ze swojimi zakonjemi dowolili, zo smē kóždy wěricž a wuczicž, ščoť so jomu spoboba. Ze-li z tajkej swobodnosčju poslednja ščkricžka wěry wuhasnjena, potom je bjez džiwa, zo człowjek nic jeno myslil a ryczi, ale tež cžini, ščoť dce. Albo z cžim rozejnawa dha so człowjek, kiž do žanoho Woša, do žanoho sudnika po smjercži njewěri, hišćce we swojim zadžerženju wot džiwojoho zwěrista? — Khibu mohło joho zwuczowanjo (dresura) tak pschetworicž, zo je živy kaž njewinowate džecž? Tola tež lěpje zwuczowany law je hižo bosč husto swojoho knjeza roztorhał! — Wo njebo Carnotu nje-hodži so wjele prajicž. Wón njeje nicžo pschecžiwu

cyrkwi, ale też niczo za nju skutkował. Zocho hłowna zasada bę ta, zo wschēm stronam najwjetschu swobodu a wjetschinje prawo wostajesche. — Za presidenta bu wuzwoleny Casimir Pćrier. Wón je konservativny, da swoje dżeczi derje katholicscy wutubłowacz a je kručnoho kharaktera. Wězo bę nahła smjercz presidenta Carnota jara dobra skladnoscz byla, zo bę so sobustaw Napoleonskeje abo tež sobustaw kralowskeje swójby tróna zmocowacz mohł. Ale to so stako njeje. Nowy president bu tak bórzy a porjadnje wuzwoleny, zo na wjetsche spowróczenjo mysle njebēchu. Něk je tež hrabja Paris-ski, kiz mējesche hšichcze najwjac prawa na kralowski trón, wumrjet. Tuž stoji republika kručischo, dylzi hdy prjedy a bami Leo ma tohodla cyse prawje, žadajo, zo dyrbja so tež katholicsoje republicy pschizamtnycz a so w njej a pschēz nju wo swoje prawa prócowacz. —

We Wuherškej su liberalni, židza a swobodni murjerjo kulturnu wóju pschecziwo katholickej cyrkwi zapoczeli. Kajki kónc woznje, njehodzi so hšichcze prajicz. Někotre njepscheczelske zakonje budhu z jara malej wjetschinu tež wot magnatschoho domu (prěnja tomora) pschijate, druge zaczišnjene. Jako dobry wjednik katholicow je so hrabja Ferdinand Richy wopofazal. Wjele budže wot krala (kejzora) wotwisowacz, hacz pschijate zakonje tež wobkručzi. Židza su w Rakuskej, wosebje pak we Wuherškej, nimo mery wulkeje mocy nabyli.

W Italskej ma zasj stary Crispi knježestwo w rukomaj. Kraj je stajnje w pjenjezej nuzy, tak zo je powšikifkowny bankerot blizko. Z toho je z nowa widžecz, zo kradnjene kublo, wosebje kradnjene cyrkwinške kublo, nihdže njetyje.

W Zendzelskej je so stawny Gladstone knježestwa wzdacj dyrbjal, dokelz bę jara czezy na woczji sšhorjek. To je jara škoda, wosebje za Irčanow a

z cyka za liberalnu stronu. Liberalni* maja jeno snadnu wjetschinu w sejmje, Gladstone wulka nahladnoscz a rozhladnoscz móžesche ju hromadu do-džerjecz a tak nawjedowacz, zo sylni konservativni knježestwo do rukow njeodstachu. Zocho nasłednik jako pschedsyda ministerstwa bu lord (hrabja) Rosebery. Hacž so jomu radzi, sštož snadž bę so Gladstonej radzito, nad tym dwělujaj. Zajimawe z Roseberyjowoho žiwjenja je sčěžowace. Wón bę sebi hižo wot młodoscje pschal a žadal dvě cześci: zo by byl přeni minister w Zendzelskej a zo by přenje myto dobył pschi wulkič konjacych wubēhowanjach. Woboje je někto docpěl. Loni doby joho kón přenje myto. —

Nowy Londonski arcybiskop kardinal Baughan je započal nowu zyrkej twaricz w Londonje, kiz dyrbi jena z najkrasnišich cykoho žwěta bycz.

Ruski kejzor Alexander III. je wumrjet, wumrjet jako dobry kšcheczan. Zocho knježenjo bę za Rusku spomožne. Tež mējesche wulke zaslužby wo mēr w Europje. Bjez njoho by najsterje wójna nastala. We swójbnym a privatnym žiwjenju bę pschiklad mnohich pocziptom. Ščłoda, zo je katholicow a Polakow pocziščezowal. Tola njemóže jomu ničtō za hrube štutki ruskič zastojnikow zamotowjenjo pschicpiwacz.

Zoho syn Mikławš II. je někto we svojim sydom-adwacnym lēcze trón nastupik.

Mjez Japanskaj a mjez Čineskej je wójna dla poklupy Korea wudyrka. Kaj so zda, dobudu Japanjeno, dokelz maja lēpsche wójsto a lēpsche kóžnistwo.

W Americy su ludžo bjez swědomja a cžuczaj, drjewowi wikowarjo wulke lēšy zapalili, zo bychu

* „Liberalny“ nima pola Zendzelsčanow toho sšpatnoho zmyšla, kaž pola naš. Su to dočez derje zmyšleni ludžo.

Casimir Pćrier, francóžski presidenta.

jid rubjenja a jebanja tajne woštale. Kał wulke tute wobnje bęchu, njemóže sebi nihtó mysliz. Cyte wsy a města a wjele stow ludzi je so iobu spaliko.

Najwaznišće praschenjo, pschod kotrymž ludy a knjezerstwa tež lęsa hišćnje runje tak bjez rady a wotmołwjenja steja kaž loni, je a woštanje **socialne** praschenjo. Węzo by z teje naležnosću wjele lępe byko, hdy bychu křešćenje pschjezene byli. Tohodla prócuje so tež swjaty wótc, hamž Leo, wosebje wo to, zo by křešćanow wschelakich wěrywuznacow zjednociz, zo by był jedyn pastyr a jena mowczerńja. K tomu je wudał wosebity wokolny list, z kotrymž wschě wotdželene ludy pscheprošuje, zo bychu so zasy wrocizte do přenjoťneje, jeniczcy wěrnej, **powšchitkowncje**, t. r. katholickeje, cyrkwy. Runje rozschčepjenje je křešćanam najwjac škodžalo, jara wjele mocy je runje z tym židowstwo a swobodne muřerstwo, z cyla njewěra nabyła. Trjebasch jeno wroczo pohladacz do sřednjoho wěta, do časow, w kotrychž bě jeno jena jeniczka wěra, jedyn wyschschit pastyr a jene stadto. Kajtu móc mějše tehdom swjata křešćaniska wěra, móc, kotraž bě runja tamnemu kisanju swjatoho sczenja wschěch, wot kejšora a krala hacž do poslednjoho poddana a dželaczerja, wschěch pschewžala, pscheworita a do jeneje jeniczkeje wulkeje swójbny zjednocizta. Wschitcy, wschitcy bjez wuwjacza, bęchu hacž do najhlubšćeje hlubiny swojeje wutrobny wo wěrnosći jeniczcy wěrnej katholickeje cyrkwy a jeje wuczby pschewědczeni a tuto pschewědczenjo bě jeniczki zakon, jeniczke prawidlo, po kotrymž so cyte žiwjenje we swójbje, w městach, w kraju rjadowasche. Tohodla bęchu wschě zakonje, wschě zariadowanja, wschě wobstejenja kaž z jenocho křucha, z jenocho žórta, bęchu z jennym stowom křešćaniske. Duch wěrnoho křešćanstwa wozwjesche wschěch a wschitko. Tohodla njemóžachu tak snadnje wótre rozdžele nastacz mjez křudym a bohatym, mjez wysokim a nizkim, mjez knjezom a poddanom, kaž džewinischki dženi, hdyž je křešćanstwo rozschčepjene, ze zjawnoho žiwjenja dosč wjele wustorczene, hdyž nětko město křešćanstwoho pschewědczenja htupe pschipady wschěch móžnych a po prawom njemóžnych profesorow skoro w kóždej hlownje cyle nowe „męnjenje“ wutworjeja. Tak je mjez dželčanymi, kiz dosč huřto wo křešćanstwoje cyle ničo wjac njemjedža a wjedžecz njehadža, runje telko „wuznacow“ kaž hłowow. A schtož su czile knjeza wuczeni a mudri telko lęt ze wschěj „swobodu“ wuczicz smęli, to je so nětko tež hacž do najnizschich woschtow pschewobnyko. To je tež pschekisanjo, ale tajke! Quot capita, tot sensus: telkož hłowow, telko myslji. Tak je so stało, zo je cyty křešćaniski swęt po něczim rozpadnył abo lępe so rozdrjebil. Zakonje same, kiz tola z rědka hacž do swědomja dosahaja, kiz jeno tam pomhaja, hdžej policajška móc za nimi steji, njemóža tutoho roztorhanoho, rozpadnjenocho a rozdrebjenocho człowjestoho towarstwa z nowa do

jeniczkocho wulkocho cyta zjednocicz a — pscheworicz. Tež jow placz: „pismik mori, Duch halle wožiwja“. Duch, swjaty Duch, kiz je něhdy wschě ludy w jenej wěrje zjednociz a wobliczo zemje pscheworik, tón jeniczki móže tež nětko hišćnje z nowa cytu zemju z nowym dychow woživicz. Duch swjaty pał skutkuje węzo jeno w tej cyrkwi, kotrejž je slubjenn a poštaný, w katholickej cyrkwi. Tutej cyrkwi pał su skoro wschě swobodu a wschón wliw wzali.

Widžu huřto wobraz swjatocho Franciska z Assisi pschod sobu: w joho hubjenej, platoměj; křudobnej drascze. Tež joho rojenkojo hladachu přenje njedzele spłochiwje na njoho, hdyž bě so somot a židu slek a proschěrsku drařtu woblekł, ale bórzy pschindžechu, a to najlępschi najpředy, do toho, schto Franciskus chce, schto móže a schto snadž dokonja. A hlei, tysacy, haj sto tysacy wotpołożichu drařtu hordosčje, pychki a hręcha a wuzwolichu sebi dobrowólne drařtu poniznosčje, křudobny a pokuty. A socialne praschenjo bě — kaž daloko je to na swěče móžno — rozřisowane a wotbyte. Duch, duch wěry, kiz bě Franciska pscheworik, bě tysacy a tysacy druhih pschěz njoho wobrociz a swětej zasy jasnje pokazal, zo bohatstwo k žbožu nužne njeje, tutón duch wěry bě tehdom hišćnje we wschěch wutrobach jenaški a jara mőcny.

Kał wulkotny pozbęhomacy napohlad je potajkim, hdyž z prawym wěriwym wóczkom hladasch na poniznu křudobnu drařtu swjatocho Franciska! Seno mało swjatnyh je, kiz móža so z Franciskom runacz! Na nim je so cyle a dospotnje dopjelniko stowo naschoho Zbožnika, zo budže runje tón najwjetški w kraleřtwje Božim, kotryž chce najmjeňschki rěkaz.

Zo mőžesch sebi z tutoho pschiklada sam snadnje wuczbu wzacz, to czi rad wěrju; tola to czi hišćnje roz praju, zo njesmęsch pschi drascze, pschi zwonkownym napohladže samym stejo wostacz. Schesch-li prawy katholic křešćan bycz — a to ty chceš, hewal sebi katholickeje protyki kupowal njeby — dha dyrbiš tež z wóczkom katholickeje wěry na wschitko hladacz: potom halle zmęje zwonkowny napohlad tež znutřkownu waznoscz a hódnoscz. To placzki tež wo krasnej drascze serbskich družkow. Tuta drařta sama czini drje družku, ale nic tež knježnu, k tutej drascze sluscha tež wopravdže czista pőccziwa knježna, potom je to nic jeno zwonkowna pycha, ale tež znamjo znutřkowncje debny a rjanosčje. Drařta pyšchi drje wojaka, ale muž, t. r. zmužitoscz a wutrobotoscz czini halle wojaka. Cyle podobnje pyšchi drje schńora a bant kóždu holcu, ale czistota a pőccziwoscz czini halle wopravdžitu družku. Nasch čas — a to tež pola nas — pőczina pschegara zwonkowny, spěschny a zwjěřschny bycz a džiwma mało na znutřkownu hódnoscz a waznoscz. To pał je cyle wopaki. Zwonkowna twóřba je halle potom něschto hódna, hdyž so pod njej tež wopravdže rjany wobsah křowa. Toleť placzki drje węzo jeno potom za toleť,

hdyž je bitý. Ale nowy a starý toleť płacžitej jenaf wjele, njedh ma tamny rjenšchi a tutón hišćeje hubjenišchi zwontowny napohlad: slěbro wo stanje slěbro. Tež jow płacži we wěštych zmysłu: pišnik mori, duch wožiwja.

Dyrbi-li zasj lěpje bycz, dha dyrbi zasj najprjedy druhi lěpšchi duch do wutrobow pschincž: duch kruteje njekhabaceje wěry, kotryž wšće našće mysle a czuczja, słowa a skutki, cyte našće žiwjenjo nawjeduje. To njemóže so dośc husto ze słowom a z pišmom, z napominanjom a z pschilka dom wucizč a do wutrobow zaschćepjecž. Šchtóž so wo to prócuje a to czini, wopokaje swojomu bliščom, — a našćomu ludej najwjetšću dobrotu. A šchtó drje je sebi mjez serbskim narodom w tym nastupanju hdy wjetšće zaslužby dobył, dylki našć njezapomnity Hórnik! Toho dla dyrbi tež joho wopomnjeczo tracž, doniž budža so módricz serbske hory a zelenicz serbske hona, doniž budže so žadyn jazyl modlicz a spěwacz w tamnej našćej rjanej serbskej ryczi, za kotruz a w kotrejž je hacž do poslednjoho zdychnjenja džekal

Michał Hórnik!

Somu wěczny měr a pokoj!

(Jurij Libš.)

Po Serbach.

Cuzy wuj wopyta Łuzicu. Dženja mjedu joho do wšy, kotraž njedh — Spjellicy rěta; je mjenujcy zawita kaž płeczena calta. Zastupiwšchi do wšy, mašč k prawicy statof kježkarjow, kotryž je po swojim powotanju murjeř a lěpjeř — tola hanjeř wšćohoho palenca a nic njepšćeczel potu — dale zahorjenny serbski spěwar, wjesoły bjesadowar — bjez khartow — pilny kemscheř. Tež dyrbjesche stawnik bycz, tola wón wješnym praji: „Z tym mi džicze!“ Wón mjenujcy derje rozymjesche, z wotkel je so tajka wěc něhdy pschinješla a k čzomu bu započzata; tohodla njezechy so jomu, k Bismarckej jecz a so jomu podžakowacz. Wězo dyrbjachmój tohole muža wopytacz, a doweč běsche runje njedžela, mějesche khwile, z namaj bycz.

Kježkarški domczł je drjewjany, hrijady a wudwjerna su wobarbjeje, lěpjeńca rjenje wobělena. Tšěcha je słomjana, ale hladka a runa. Psched kžěžu je zahrodka. Pucžiki, z pšćom rjenje posypane, džela zahrodku na rune kwartery, kotrež su sprócniwje wofadžane. Njadku pschi twarjenju pak debja pišane rōžicžki, a wjesele pletu so po schpalěru pschi scženje młōdne pruty dobroho wina. Na jstwinych wofnach witaja cze kčžjate fufšije, balsaminki a wšćelafore druhe pyšne kwětki. Psched kžěžnymi durjemi stoji kamjenitna ławka. Tu pschehladašč dwōrcžk z hrōžicžku a z pschitwarčkom. Dwōr je czisty wuhrabany, haj kaž wumjezceny. W hrōžicžcy stoji czista kruwicžka na derje poštanym lěhwje a pschi njej hrajka kōza ze swojimi kōzlatkami. Stupišč do kžěže, wuhladašč tu khamor, a na nim we wulkich pišnikach mjeno sprócniweje hospozy

a džen a lěto nanowoho a macžěrnoho kwasja. Škōd na nadkžěžu je drjewjany, ale běhy kaž z noma wuhěblowany. Nětko pschitdžesč do jstwy. Jstwa je wobělena, drjewjany wjeřč bruny wobarbjeny. Na polcžcy pod wjeřčom leža wšćelafe spěwariske, modleriske a pomuczne kniži. W lěwym rōžku na scženje je mały wotatč; sjeżdža w nim wiša Woža matra a z kōždeje strony pschi njej swječajtko. Pod njej stoji mjez małymaj swěczkomaj postawa sw. Marije, kiž swojej rucy wupšćestřjewa nad swōjbnych, hdyž za blidom sedža a dary Wože wužiwaja. Napscheczo blidcy stoja polcy z bělym sudobjom a jėdžnym gratom. Nan sedži za blidom a czita kēžžbliwje najnowišće czisłto „Kath. Posoła“, kotryž je ducy wote mišči wot knjeza fararja pschinješč. Pilna mandželška mjez tym njedželški wobjed pschihotuje a džěscži pschinofchujetej wjesele macžeri.

Tu zastupichmój. Macž, nan a džěcži mje jako znatoho wjesele powitachu, a doweč postrow a pscheczelnimy posměwł cuzoho wuja tež niczo mjenje hacž njepšćecžela pscheradži, tuž tež jomu wšćitcy ruku sticžichu. Hdyž běch jim prajil, šchtó mój towaršč je a z wotkel je pschichotł, bē wjeselo hišćeje wjetšće. Nan praščesche so cuzoho wo plōdnošči, waschnjach, ryczi, wo mēstach a druhich wěcach joho domizny; khwalesche našču Łuzicu jako swōj raj na zemi, powjedasche jomu wo staranju serbskich wōtczinow wo swōj narod. A z horliwym woczkom na naju pohladnywšchi zawoła: „Doniž Serbja Serbja woftanu, budža tež pōccžiwki kšćesćenjo a swěrní Saksojo. A to daj Bōh!“

Mjez tym běsche pscheczelna macž namaj šćklenicu mlōka posćicžila, kotruz džakownje na zbožo zbožownoho domu wuprōždnichmój. Džěscži pak kēžžbliwje z nazdaša na naju postuchajšćej. Zwjazł luboščje mjez swōjbnyimi mōžesche z kōždoho słowa, z kōždoho pohladnjenja czitacz. Tuž džesche towaršč: „Tu je derje bycz!“ „Mēnicze?“ znapschecžiwí nan dom; byschće-li jutje pschisłhli, byščće hinač rycželi, budžemy potom zasj džekacz dyrbječ, zo nam woczti na lica lēžetej!“ „Mjeměnju tač“, praji cuzy, „wasche rjane zmyslenjo wuczini zbožo waschoho domu.“ „Haj“ wotmołwi kžěkar, „mojeje dowěry k Bōhu, mojeje spokojnoščje a wjesoleje wutrobny mi ničtō njewozmje“. Zbožowny mužo! Zbožowny domje! Wōzjemje!

Psched durjemi so mje mój pscheczel woprascha: „Se to pola was Serbow wšćudže tač? Bydli w kōždym domje tajki duch? A tač pozbēhuje a zawjesela zwontowny dobry porjad tutoho statōka!“ Niczo jomu njewotmołwič; khtunje na njoho pohladnyč!

Z napschecža tutomu dwōrcžkej stoji dwōr wulkoho bura: „Šchtó móže tola z człowjeka nastacz?“ tač žortnje prajich swojomu pscheczelej; psched 25 lětami kōhodžachmój z tutym hospodarjom hromadžje do mēscžanskeje šćule a pozdžičho tež někotre lěta na wyschichu šćulu. Těhdy bē wšćudže prēnjak wot liwoho

konca. Nan zawostaji potom jeniczkomu synej rjane lubko a joho jeniczkej sotje wulku mofšeni pjenjez; netko knjezi kaž hrabit, mjez tym zo mój tšchiz čježtkoho pomokanja nošymoj. „No, no, so boju, zo so w tebi zawisč hiba!“ ryczeše towaršč. „Zwarnuj Bóh, njeměnjam so z nim!“ špěchuje wotmołwič. Takle powjedajo stupichmój do dwora. Kunje napšćečo wrotam wita psychue domšte, na prawicy stoja rjane hródže, na liwicy wulka bróžeń a překi pschi wrotach hišćeje dołha kólnja. Njedocžakliwy na wěcy, kiž maja tu pschińc, kroczi mój cuzbnik wjele do předka; nadobo woštanje stejo, hdyž wuhlada němske napismo wysše duri: *Erbauet im Jahre 18— X. X.*, a so te mni wobrocziwšij šćepny: „Ali, aj, aj“ — a ja doprajich: „nic pěkněj staj tu dwaj!“ Wšody pachol běše sebi najwofsebnischi holczi ze sufnodnej wsy za mandželstu wuzwolik, kiž pak so za najwufšednischi modistinku, jenož nic za serbštu burowku hodžeše. Twarjenja běchu tehdy psched kwasom hišćeje stare, tola hišćeje dobre a dosahace. Šdyž pak stary zlutniwy nan wóčcy zaidželi a wjacny njewotradžowasche, započja so twariczi — a to wščitko nanajpsychnischi, wščitko modernscy“. Tola šćtož šće twariczi, trjeba pjenjez, a našch hospodar trjebasche tajkich wjele — jara wjele. Wuzbytł bė bórzy pschetrjebany a netk započja so poččowanjo — jedyn tysac po druhim. Tak nasta psychny dwór a z nim próždna mofšeni — a wulki dołh. Tola — tež to je „moderner“.

Stupichmój do kšěže. Na šćenje wisasche tšelba a hajniški wacžok. Wotewričmój jstwu, tam sedžeše czeledž za wobjedom — bjež hospodarja. Bórzy zhonichmój, zo smój zmylkoj, hdyž tu rělasche: „Knjez je we jstwe pódla!“ Tuž pyčachmój tam „knjeza“ a namaschmój joho wupšćestrijenoho na mjehkej lehancy „Kamenzer Wochenschrift“ čitajo. Šdyž joho postrowichmój, stany muž w bramatym županje, šćozi do psychnych toščiczkow a postički namaj pólstrowanej stólcaj. Přjedny hač so pošydnuchmój, pschedstajich jomu cuzbnika, a netko započja zo diskur.

Ha! pola šćpjerjec staj hižo pobytój! to staj prawoho swjateca a nahrabnoho drapaka zeznatój!“ „Nawopak“ wotmołwičmój, „tón muž ma strowe nahlady!“ „Haj, haj“ znapšćecziwi tamny, „ale wón je sto lět pozdže pschishčok, a njerozymi postupy našchoho čjasa! Šćto dha pak mješče za džělo, hdyž tam pschindžěštaj?“ „Čitajšče Posol“. „Šm! Posol! Za njecžitam serbske čjasopišy; wone mje njespočojaja! Z přenja zhonich z nich malo politiki a z druhich krajow, kužište podawki pak so samo bórzy wupowjedaja, z druga njestuscha tam telko nabožnych powjedanczkow a z tšćja pobrachuja tam zabawne nastawki“ „A ledma popischa sebi kšwile, zo by wodychnyl, wěščćeje dale: „Do cyla pak su tež wšče druge napinanja za Serbstwo podarmo; dokelž Serbstwo tola na poslednju trunu pišta, a za sto lět ničto na nje njepomni; šćtož

zdželaný čłowjek je, w towarštwje džensa? hižo wjacny serbski njerězi!“ Zastroženy mój pscheczel na mnje pohlada. Za pak so dopomnich na wobohoho wosola, kiž čjim bóle wola, čjim wjacny wón styschi, kaž by tež swoje mudre słowo zapožičiz hčyl, byrnjež tola ničo njerozymik. A zo so „pscheczelnomu“ mudraczkej njeby jazyl zwinyl, pschetoržech joho rěč, so wopraščejo: „Šdže dha je wascha mandželsta?“ Tu hižo zastupi. Dopotnje pschihódna počojca loškizowoho mandželstwa! w drasčeje pol serbska, pol němska, kaž by so hushca z pawjacymi pjerjemi wutyla. „Witajče! wostańče pola nas k wobjednu; mamy pjećene łaczi a zajaca.“ Tola mējachmój tak syte na dosč a so za pscheczelniwu hospodliwosč podžakowachmój, stanychmój a weten-džechmój.

Pschi wšćem našchim rozryčowanju rozhladač so trochu po jstwe a pschewidžach z wošna šćeroki dwór. A šćto nutsta a zwonka nawidžach? Wěr mi, pschi wšćem a we wšćem njelěpe wulcyczinjerstwo a wosobnu njerodu. Směl hišćeje něščtožfuli pscheradžic, šćtož so mi njepodasche a tež tebi, luby čitarjo, so lubiko njeby, ale njech je z tym dosč. Šenož něščto hču hišćeje špomniczi, šćtož so mi lubješe a šćtož mje hluboko hnuješe. Tam widžach na šćenje „Božu matru“, tam wisasche swjećatko „Swjateje swójby“. To mi hluboko k wutrobje ryczeše.

Šćedma běchmój zasy z pscheczelom samoj, rjeknych tohodla k njomu: Wobužel drje su so tak krasne počinki našchich přjedownikow zhubije — ně! — hču prajic — podulyke, a netko drěmaja w serbskich wutrobach a wocžakuja wješoty dženi swojoho zbudženja. Tola jedyn, a to najdrohotnišchi počink je hišćeje wěstu móc wobšchował — počink nabožnosče, wěšteje pobožnosče — hordozne herbštwo našchich wótcow! — A njech je tež nabožnosč hušto dosč jenož dobytł zwontownoho zwuczenja wot młodosče, dha je a woštanje tola přeni wucžek w nuzy a šćočatł a přeni šćedł wróčzenja k lěpschomu!“

„Haj“, praji luby towaršč, „hčyli so tola Serbja stajnje prawje Bohu džakowacž za tule hnadu, hčyli sebi pschecy wysoko wažicž drohotne jadro nabožneho zmysljenja! To je přenje a najwažnišče; druge pak je tomu runja. Wostańče so hordosče, dokelž hordacžka hrabnje hrozny kónc. Zdalucze so cuznych waschnjow, prócuječe so wo zlutniwosč, čjećujuče swoju rycž a čěstne serbske waschnja! A wješelsche čjasy, čjasy duchownoho a materielnoho šćokojenja wam bórzy zasy zaswitaja!“

Tu wuroni so mi sylza z wóččkow nad wutrobny napominanjom a wuznač: „Mnozy je styscha, malo je wobkedžbujaja!“

Wopytachmój potom hišćeje wšćelake domy, nadeńdžechmój lubnych znatych a pěkných pscheczelow. — Šćta su so minyke. Čjećčjomny murječ je zbožowny šćědžimz, kiž zohnuje džěczi a džěcizdžěczi. Tamny bur pak —

dny joho pozdatnoho zboža bęchu krótko licjene. Dzenja spusćcza so jenož na smilnosć swojich sobuczłowjefow.
w.

Zdwórlivosć.

Nęhdy bęch pola dobroho pšćeczela, kotryž je wysćhski dyžli ja. Hizo tam khwilku sedzjach, hdyž so do duri zakłapa a z dobom dwał mlódzencaj — muzej hišćeje njebęštaj — zastupišćtaj, kotrajž bęštaj z namaj w jenej starobje. Sedyn z njeju kurjesche. Mój pšćeczel jomu spóznacž da, zo kur woczow dla derje njeznjeje, a towaršč joho napominašche, zo by tola trubku wotpožožil. Ale město zo by posłuchał, walesche dale tofste mróczjele do jstwy, męnjo, zo njech so knjez na kur zwuczi. — Tónle podawł je so pšćed 10 lętami stał, a tola mi hušto zaly na myśle pšćinǔdže. Tajka njepršćistojnosć mje tak rozhorj, zo bych tamnoho nječesanoho panika najradšcho wuplacal. — To njebe zdwórlivosć!

Hacž runjež spęwamy: „Domach, domach rjenje je“, so tola kóždomu tam a sem domach trochu wostudži. Tak bęšche tež mi. Duž sebi wotmyslich, na Milešchowstu horu zalešć. To je hórta w Čzechach, trochu wysćhša, dyžli Kopschijnjanske hrodzišćečo. Hacž do městacžka Karbicy bęch došćol, ale dale so sam namakacž njemóžach. Wo sřjedž tamnišchoho torhosćeča, na kotrymž so do wšćěch šćtyrioch róžkow wobhladowach, nadpadny mi muž z wałom knihemi pod pažu, kotryž jara nuznje z małym hólcom, kotryž mějesche huslicžki, wuradzowasche. Njemóžach pał tola tam stejo wostacž, duž woprašach so muža za najbližšim pucžom na Milešchowstu horu. Muž hólcej swoje basničžki ani njedopowjeda, ale džesche na moje prašchenjo: „Póječe zo mnu, pšćed městom wam pucž rozpokazam.“ Ze swojimi notami — zawęšće bęchu noty — džesche na wšće 10 mjeńšćinow zo mnu a rozpokaza a rozpowjeda mi cyły pucž hacž na najdrobnišcho. Hladaj, mój krajan, to bęšche zdwórlivosć!

Wjefelo je, hdyž je kermušćna njedzela zaswitała; ale poslednje tři dny pšćed njei maja něšto na sebi. Tęhdom je nuznota a bęhanjo, wosebje sobotu. Wšćcho dyrbi so wumnyča a wurjedžič. Hólcy maja knjejštwo w domje. Ničtó njemě zastupicž, njeschali z hadrjesćečom něšto wotkožene męčž. Pšćinǔdže nětk pohoneč z role ł swacžini w bńóczanyh šććornjach šćlip šćlap do mokreje jstwy, je to zdwórlivosć? — Pšći swiatolu maja hólcy dwór zřadowacž a wumjesć. Potom hólcy póčzu stómu pšćez dwór do hńódže nosycž a po dworje brojicž; je to zdwórlivosć?

Sym tebi nětk z pšćikładami zdwórlivosć trochu rozjasnil. Duž hladaj: pšćinǔdjesch-li ł nětomu, mašč sebi najprjedy šććornje wutřecž, do duri zakłepacž, dočakacž, doniž tebi nuts njekazaja, cžapku scžahnyčž, trubku wotpožožicž, pšćistojnje strowicž, potom pšćeczel-

nje rycćecž a z měrom so zadžerćecž, nic pał wczipnje wšće kucžiti pšćehladacž. — Hdyž su hólcy z wulkei prócu dom wurjedžili, hólcy dwór wumjetli, njepršćisteji so, zo drubi za nimi womaza a nabroji. Kóždy je wjesoty, hdyž je swój podžel na porjedze a na wdebjenju doma pšćinowšćal. A tnta spokojnosć njemě so jomu pšćez mazucha skazyč. — Hdyž cuzbnik do wšy pšćinǔdže a so dale njenamata, praj a rozpokaz jomu zdwórliwje pucž, a maščli cžasa, dzi khwilku sobu abo póšćel džęčo něšto krocželi sobu. — Scžin druhomu rady ł woli, hńezž mózesč a hńezž widožich, zo twojeje pomocy trjeba. Njepraschaj pał so stajnje, šćto za to dostanjesč. — Najwjetšču zdwórlivosć mamy, so rozymi, w cyrkwi pokazacž, dofelž tam knjez wšćěch knjezow bydli, kotrohož wopytacž mamy sebi nic jeno za samu cžesć, ale za hnadu wažicž. Hdyž hólcy za wšćečelemi powjedaja, so storkaja, so smęja, hłupe tryski cžerja a wšće deski našćmóraja, njeje to zdwórlivosć, ale hruba křobkoscž, wo kotrejž zmęja so něhdy zamołwjecž. Wny pał, lubi staršči, njeđajče so wawšćim džęčom na kemsčach do tajlich kucžikow křowacž. — Pšćinǔdže staršči, dyžli ja sym, a pyta městno, wotstupju jomu swoje; tak so pšćisteji mlódyh.

Dobry pocžinł zdwórlivosće so bohuzel dale bóle zhubjuje; zo joho męsće pał so rozščerja hordosć a njepršćistojnosć. — Cžohodla dha so nam starym pšćistojnosć a pšćečelnosć na mlódyh tak spodobaj? Ze snadž to hola cžesćelafomnosć? — Hólč zetka swojoho wucžerja a dęce jomu něšto „ł lubu“ scžinicž, duž joho njestrowi. Ze to wopravdže něšto ł lubu? Njechali mlódy cžowjel cžesć wopokazacž, komuž je to winowaty, sudžimny wo nim, zo je na cyle wopacžny pucž zasćol a krocžili po nim dale, donǔdže zawęšće přjedy abo pozdžišćo ł swojomu zahubjenju abo do žalostnoho bńuda. Zenje hišćeje njeje ničtó ze swojej hńojčću murju powalik, ale mnozy su sebi hizo wo murju rohi wotbóbli.

Dwał wobrazaj.

Stojach na dwórnishćęzu, cuzy mjez cuzymi a hladač za pšćiwuznej dušču. Ale ničtó na mnje njeđiwasche. Křwatachu nimo duchowni w dołhich cžornnyh sukňach, křwatachu nimo rjane džęcži luboznje Morawy; mlódzgi hólcy, kaž jedle zróšni a kčęjate džowki plódnje Haneje* — wšćitcy w pšćekrašnyh narodnyh draščach. Ale wšćitko křwatasche nimo, a wobkuzłanomu wóčtu cžękasche wobraz, kajlichž je mało. Wobraz tak pyščny, žiwy a piřany, zo mje storo woczj boleščtej wot toho sńęha šćęrokič wušćterkowanyh rufłanom, wot teje cžerwjeny rubišćow a krótkich, šćęrokič sukni, pod kotrymž so z cžornnyh šććornicžow bńyščęčachu bęke nohajcy.

* Hana je plódna krajina na Morawje.

Za matu khwilku bē dwórnišćzo prózdne — a ze sąojtych latarnjow hladasche bluke ptomjo zasny na šćere kamjenje perona a na czorne železne žerdže, kotrej njejechu mazany šćleńcžany kryw, a na muje cuzocho dundafa. Tuž dha zebrač so tež ja, zo tu nšebych šćerik. Snadž na drozy namatam tu pšćiwuznu dušću.

A namatadž. Hanasfe holiczo z jeje bratrom. Stej tu džensa nětko hižo tšerzi krócz po Winsfu sotru. A hišćje njeje dojeła. „Nětk pač njech so stara! Za sym tu nětko posledni krócz.“

Tak zaryčža wona hńěrna. Čhych ju změrowacž. Snadž je sotra we Winje cšah stomdžika. Snadž je so něšćto stało, zo z cšah njeje móhła pšćihjeć. Ubo je jej na puczju něšćto zwadžeto.

„Ale šćto mi to powjebacže! To našču Matřichu mačo znajecže. Wona drje wě, cžohobla njejeđže. Hdy by čhčła, móhła tu dawno hycž. Ale wona sej myšli — ej, šćto, pšćihjedu, hdyž pšćihjedu. A byruńej Kacža* tež raz podarmo po muje na dwórnišćczu pobyla — doma maja khwile.“

Moja Hanacžka wěđžesche z cšah mačo pěknoho wo swojej Winsfkej fotje. Se tam nětko hižo pjate lěto w tom Babylonje nad Dunajom.

„A kač dha je ta Wascha Matřicha do Wina pšćihčła?“

„Nó, wšćako widžicže“ — wotmołwi moja Hanacžka — „dofelž bē so jej doma wostudžiko. Šćto dha doma tež ma? Stajnu drějericu — w zymje doma a w lěce na polu. A pšći tom zwjeselenja tak mačo. Šćto to je te por kermuški za lěto, kóždy měšac te jedne reje . . . Tajke něšćto maja we Winje kóždy džěń.“

„A to so Waschej Matřichi lubi?“

„Nó, to so wě, zo so jej to lubi, hewak tam była njeby. A z cšah wěrnosczu rjec: našča Matřicha bē hižo doma wšćah njemdra na zawjeselenja. Gotowa džiwina, kač wólny zřebc na zahrodže. Dołho jej nan a macž pšćez porstny hladasčtaj — ale wšćo ma swój kónc, a tač ju pocžesčtaj na posledku pšćez porstny klepacž. Najdłěje hišćje zo macžeri tajke cžinjenje spodobasche. Jej so dobro zdasche, zo je našča holca tak wuskoczna. Zo njeje tajki fopož, kač susodžic Ancža**.

„Ale nanej so po cšahu wostudži, stajnje do móšćny masacž. Kóždu druđu njeđželku židžane rubišćko, potom zasny raz kloctate cžiriki a k hodam zloty rjecžazł k cšah nicžkej — to wšćo wonja wězo za pjenježami. A tak nastachu Matřichi sudže lěta. Tež dyrbjesche nětko nadobo bóle do džěla. Ani po rejach sebi njesměđžesche pšćidacž, ale dyrbjesche z cželedžu zahe rano — do mazaneje hródže . . .“

„A tola bšesche Matřicha tajka rjana rejwarfa. Nic sučha, nic tołsta, a nóžny kač sorna. A licžny kač

wuščětej róži. Šćkoda, pšćesčkoda, zo stej tač wu- smahnyłej. Runje kač šćija. A rucžny, kač stej moźlatej! — Ně, to budže hinač — tač myšlesche sebi našča Matřicha. — Wobhladaš so na hńójne widty, na cžěžki drjewjanc a na hródžnu falu. Bóřdu do Wina.“

„A we Winje njetrjeba Matřicha džetacž?“

„No, džělacž drje dyrbi — ale to tola njeje žane hródžne džěto. A nuzny tradacž tam njetrjeba. Z jeje listow z najmjeńšcha nuza njehladašche. Nó, tyčkle listow wšćah z cšah pšćez měru wjele njebē. Najwjacny hišćje z woprědka. Pozdžišćho jenož hišćje, hdyž bēchu pjenježy wuščěle. Tola wo tajke listy nan njerodžesche. »Hdyž ma holca strowe stawy, njech džěla. A z cšah, sym dha ju ja z domu honik? Hdyž budže jej wopravdže złě, — wona hižo budže so domoj wěđžecž.“

„A tač pšćesčachu pomaču pjenježy kłodžicž, a listy z Wina tohorunja. Jenož macž doběža hišćje drubdy na póst a pšćitnje sebi za lachom liscžil, zo by jón w kuchini skradžu pšćecžitala. A z wjetšcha bežesche bóržy potom zasny na póst, z móšćnicžku pod falu.“

„Tu dóńdže za dołhi cšah zasny list, kotryž nam wšćitkim płacžesche. Wulki list z pozłoczanyimi kromami. Matřicha je so slubila a prosy nas na kwas. Žěđžechmój tehdom z macžerju za njej a bēchmój pšćitomnaj, hdyž jimaj rucy zwjazachu. Wona bē w dołhim bēłym „klejđže“, a do woczow wisašche jej šćlewječ. Kóžicžki bēchu do njeho natkane. Woprašćachmój so jeje potom, hdyž je swoju draštu wostajila, kotruz sym jej na pucz dali. „Tu sym dała pšćesčicž, a něšćto sym pšćedala. Tajka, kajkaž bēch pšćihčela, so tola njemóžach tu we Winje na hasu wustupicž; ludžo bēchu so mi wu- smjeli.“

Macž so pšći tutych słowach začěwjeni, a tež mi so wobliczo pyrjesche. Směje dha so namaj šćto?

Matřicha to pšćitny a započža wo swojim mužju. Kač je pěkn, kač wustojny tapecěrač, kač pilny, kač rjenje budžetaj hromadže. — Zaryčžachmój potom samoj na njoho, ale nježhoničmój słowcžka. Bšesche Němc —

„Wot kwasu sem zuaje so Matřicha zasny bóle k nam. A wot toho cšaha, zo ma mačoho Rudolfska, žěđžici k nam kóžde lěto. Woni pšćiwjeze sebi hižo tšjoch hólcow jobu — wšćitcy kač buboncziki. Rudolff tež hižo něšćto mačo powědasche. Ale našča rycž bē jomu cuza. Tež Matřicha łama lěto a bóle. Bjez džiwja, hdyž ma taj- toho Němca.“

Tak powědasche moja pšćewodnica, a zawěsče bē mi hišćje „cšah rynki“ napowědala; tola mój bēchmój mjez tym doščłoj, a hižo naju wobdawachu swětte wolna městacžka Bystřich, do kotrohóž je wot dwór- nišćca 10 minutow puczja. Lampy z módrymi a žele- nymi scžinidłami hladachu z pokojnych domikow a roz- swětlachu pěšćojcznu dróhu. Tam a sem bēchu tež drjewjane wolenicy. — Po khwili buchu tšěže wysčšče, wolna šćěřšče — a jezady rjšowasche so na hwězđ-

* Kacža = Křata.

** Ancža = Hana.

nym njebju węża a pod njej wysoła tšcha cyrkwijsje. Wšchmoj na torhoščcu.

Praschach so młodeje Wystriczanki za wjetšchim hofčencom. A wona pokazala mi na dvě młonej twarjeniščeci na lėwej rucy pšči puczu. Jasne promjenja swėtka lijadu so z njeju na torhoščcu, a kōzde mējšchtej w durjach rjanu zelenu verandu, a wjesoty smėch, žiwe powėdanjo rozlėhowašche so wottud do jasnoho lėtmocho wječzora. Za pať wėdžach, hđze pschenocowacz.

Tola nėtko chcydž tež wėdžecz, tak dalofo ma hiščczje wona domoj. Wczipne su wšchitke dżeczji Ševine. „Ach, ja mam hiščczje dalofo — to by so wam wostudžiko. A zawėšczje sčje hižo bjez toho doščj sprōcny. Za bydlu cyle tam horjeka na kōncu mēsta — pod swjatym Hostynnom.

„Ale Wy tola jutjsje na swj. Hostyn pōndžeczje — to pōndžeczje nimo nas, hđnj so wrōcziczje — a pšchinjelecje mi swjeczatkfo sobu wot swjateje Marije, nė wėrno?“

„No, to so wė, zo pšchinjesu, a byrnjez popranc k tomu. Ale slubicz mi nėšchto dyrbicze. Slubicze mi, zo budžeczje pšchichodnje pėlnišcha napscheczjo swojej sofse. Wona zawėšczje njeje tak žla, kaž mi powėdacze — njejšczje trach tola kus njesprawna, zawisna?“

„Aj, aj“ — a našcha Wystriczanka so posmėwtny — „Wy drje tola njejšczje snadž nėkajki »pater«, zo mi tak do swėdomija hladacze. Haj, haj, k nam jėzdži wob lėto wjele duchownych — a z Was tež nėšchto podobne kufa. — Tola radlubje so Wam wuznaju. Wėšczje, knjeze, lubošcz je rjany pocžint, ale tež lubowaca wutroba hōrtošcz zacžuma, hđnj Wam polon do njeje lija. Za mējach sotru wėcznje lubo — a budu ju lubowacz hacž do smjercze — ale boli mje tola kōzde jeje pohladnjenje, kōzde jeje słowo. Hđnj je tola w kōzdydym telko hordošczje a wupinanja, zacpėczja a wusmėščenja. A wėrcze mi, kōzde lėto, zo domoj jėzdži, je ta našcha Maršcha hōršcha. Ani pohladacz sebi na nju njemėrju. Woju so k njej porncžecz, so jeje nėšchto praschecz. Hđnj sym tola tajka hlupa pornjo njej, tajka kopolata, njelepa . . . , kaž je mi hižo czasto rjekta.“

A moja Majda* so zapyri; rōže na licomaj jej roščczechu. „A sym trach sčto wopaczne powėdala? Wšchaf sčje so mje sam wupraschował — a sčtož sym prajita, to je wėrno. Za sym Maršchi dobra byta a stajnje sym za nju rycžata. Ale wot toho czaja, zo je we Winje, njeje mona wjacj našcha Maršcha. A ja jej njepōndu napscheczjo.“

„Ale, Majda, jenož dži. Jenož jōnu hiščczje, jenož jutjsje dži jej hiščczje napscheczjo.“

„No, ja sebi to rozmyslu — ale lubicz to njecham“ — doda Wystriczanka, rjefny a miny so do czmy.

* Majda = Madlena.

Pohladacz za njej a widžach, zo je zastala. Zo sebi czini kšhiz na cžolo, na hubu a na wutrobno — a tak zhladowašche rucy stynnywšchi k horje, kotraž so za mēstom sčėrjeschje, do bėteje parj zawalena. Dohlada so pšchi tom tež na mnje a zawoła: „Na swjatym Hostynje bje klakanjo.“ A wopravdžje zastyšchach jasne klinki zwōnczka, kotrež so z wyschiny sem dobywachu. Tam zybolačhu so tež w sčėreje parje wysofo, wysofo kabe swėtlešchta jako hwėzki, hđnj je mēšaczť na njebjesa wjedze. Njebėchju to hwėzdy — bėchju to swėtke wotna cyrkwijsje Maczerje Božeje na swjatym Hostynje.

Džech tam nazajtra, ale na swoju wčjerawšchu pschenodnicu bėch zabyť. Zabych na poprjanc, na swjeczatkfo, kotrež sym jej hiščczje dženja dožny — a tak pucžowašche tuto sobu do Serbow.

* * *

A zasty bėch na pucžowanju. Tōn krōcz nic na Morawje, ale w Serbach. Serbski kraj je maty, za dwaj dnjej jōn pšchėndžech — wot Wjelecžina hacž do Wochozjanskich lėšow za Khocžebucem. Ale tola so próca ptačzi, tež raz serbske hōna pšchemėricž, mašč-li jenož woczji wotewrjenej a wušchi.

Dženja powjedju was do hōle. Tuž wzmicze sebi kij, kručje wobkōwany, a njezabudžje na pōlku palenca. Sym drje njepšcheczjel palenca, a wy zawėšczje wšchity zo mnu — ale w hōli bjez palenca pucžowacz je zrudne pucžowanjo.

Spytach to ze swojim pšcheczjelom bjez palenca, a njezabudu na to. Proščhu was — wot Łaza do Czėlna žana karcžma.

Wjescy drje mašč po pucžu dvě, ale wobczetstwenja žanoho. Woda je liwka, kajtaž je w pėštach z cyla, a potom ma nėkajku pšchikōdž: z krotka, nje- hōdži so picž.

Zara wjeselachmoj so na Kōłpin. Na karcze nadeńdžech jōn skoro wošrjedža mjez Łazom a Czėlnom. Hižo pōdra hōdžiny pšchėd samej wsu widžachmoj na pucžnikach z wulkimi pišmikami napisane: Kōlpen. A wo czimž so telko pišche, tam dyrbi tola tež nėšchto bycz. Wjes kōnca czėhnjeschje so drōha, runa jako by iselik. Z kōzdocho bōta wysofi lėš; potom zasty kus młobžiny abo smuha prōžnjeje zemje, pokryteje z hotym pėštom. Tež pucž bė wėzo samōn pėšť, tajki prawy mjelaty delanski pėšť. Ale stōncznje tola do Kōłpina dōńdžechmoj. Tola tak bėchmoj so zjebatoj! Wōhladachmoj dvě kšėchcy, za minutu zasty dvě — a bėšche po Kōłpinje.

A zasty krocžachmoj po pėšacznej drōzy. Chcychmoj sebi zaspėwacz — ale sčhija njechaschje. A sčto bėchmoj tu spėwatoj? Kėrlusche tola njechachmoj. A wjesote pėšnicžki — w tajkej pucžinje? Zanjesch „Kžana Kuzica . . .“, ale pšcheczjel zathta mi hubu. „Wubžech zmėrom, njekšmaniko! Tole je ta našcha »řjana Kuzica?“ —

Tola bórzy so pschewědczičmoj, zo ani ta našča holanska Łuzica tak zta njeje, jako by so zdało.

Nadobo mjenujcy zazymboli so namaj wońno z daloka. Prawe sčhlenicžane wońno. Džěchmoj pjecz krocželi, a pschi přenim wońnje zazymboli so druhe, tsecže — cħty rjad wulkič bħyščcžatyč wońnom. Pobladačmoj na so z prashacym wócžkom: Widžimoj derje, abo je to jenož džecže? Widžachmoj prawje; pschetož widžachmoj je wobaj, te wysoke bħyščcžate wońna w pustje, wopušcženej holi.

To njeběchu wońnjescħa, kažej w Kozpinje widžachmoj: rozbite, z papjeru zalěpjene a drobne jako dčón. W tħyč ponižnyč holanskħ domcžkach, drjewjanyč abo hlinjanyč, k zemi so tulacyč pod sčħerej cħežu stomjaneho krywa. Teke wońna běchu cyte, wulke, a hladachu z wysokħ cħerwjenyč murjow zawěscže nekaj-keho hrodu.

Pschidachmoj swojim krocželam spěcha, a naju pschewapjenje zrosče. W holi aleja! Krasna troja aleja. Sřjedža sčħeroka pšacžna drħha, z kőzđoho boča jena wužšča, a sčħtyri rjady lipow, tele pucže wobrubjace. Storo kaž w Barlinje, jeli wěscže: pod lipami. Seněž ta drħha njebě fruta, ale mjelaty pšć — a po bokomaj njestojachu hrody, ale hušty, wysoki lēs.

Tola tón so pocža zħubječ, kħójcy řednjachu, a dowěrnisħo hladasħe pschēs nje poħmurjene nazymstke njebjō. Tokšte wisate mróczele běchu so na te kħójcy namalate a spřuwachu ze zelenymi wjetřšćami bruneye drjewiny.

Někto, hdyž lēs pschewawasħe, zħubiču mróczele swoju podpjeru — a nadobo stupiču wysħe, horizont so rozšħeri a wosřjedž njeho stojescħe na hoħym kusu hole te wulke, wońnate twarjensħcžo.

Wjedžešče k njemu druha aleja, kotraž z naju lipowej so kšħizowasħe. Tež wona běšče poħna holansħoho pšća, a jako na hoberšćim sněhběħym talerju ležešče na pšćku rozěškane žotte kkonowe kšćzo.

Do tuteje aleje hladasħe ze swojej wužščeje frontu naju potajne twarjenje, natwarjene z cħerwjenyč cyħeli wot delka hač k swislam horje. A pschi zemi běchu mōcne wrota, z cħorno-žoltyč deřkow zbite. Wrota, kažej maja w Rakuskej kašeruy.

Hrōd to potajšćim njebě. Hrody maja cyte hinasħe wrota. Tuž dħa zħudawachmoj a mudrowachmoj, mudrowachmoj, doniž tam njeđonđžečmoj. A pschewědczičmoj so, zo bě to wōwczernja.

Ale wōwczernja, kažej dotal njeběčmoj woħladatōj. Tajkale doħha, sčħeroka, wysoka. Woberňdžehmoj ju cytu — a hlej, na druhim dlěžšćim boku namachmoj druhe wrota wosřjedža, sčħeroko wotewřjene. Zastupičmoj z nimi, a jezda so namaj, jako byčmoj nadobo w hoberšćej brōžni byčōj, prōžnej jako pschew zjemi. Hoberšći podobħoħty sčħtyřirōžk. Tak doħhi, zo bě lēdma kōncow dowiđžeč, a nad nim wupinasħe

so we wysokōcži mōcny cyħelowy kryw, kotryž na točstħyč hřjadach a sylnyč kőzčach wōwpozowasħe.

Wšħo bě prōžne, jenož napšħecžo namaj — stojachmoj hišcže we wrotach — bě nēšħto do wōwczernje zatwarjene. Dwaj sħħodaj wysoke twarjenčćo. Deleka bě najšćerje jštwa a kuchičćka — małe duricžta tam wjedžeču, a pōdla durcžćow widžachmoj drobne wońnjescħo. Karancžk tam stojescħe a nēšħto korusħćow. A nad jštwičćku bě zawěscže komorka. — Njeběčmoj so myliłoj. Pschetož bōrzy zħoničmoj wšħitko, zħoničmoj tež, sħħto w tutym wopušcženyym spōdžiwnyym twarjenju wjedže samotne, kħudobne žiwjenje.

Běšče to kħudobna holanka a ryjesħe runje neple na blizim pōłku, kotrež bě pschew samymi wrotami. Z tħoč bokow z lēsom wobdate, do wulkič wosřjedkow rozđjelene, a na nič překi krotke a wuzke ryncžki nepli. Mjež wosřjedkami pař běchu wlože, kħubowe jako hřebje.

Wcħiřnosč cħerjesħe naju dale po tutyč wosřjedcizćach k pilnej holancy, kotraž tu dželasħe, hižo běčmoj so na pjecz krocželi pschibližćōj — ale wona naju njepytny, hačžrunje — ze zamysħom — storo na so wočachmoj. Tola wona kopasħe pilnje dale, pjenšć po pjeħku. A hdyž bě pjenšć wukopka, sħħili so a zberasħe, sħħtož bě nakopka, do pleczeneje kobjelki. A zasħy wukopny druhi pjenšć.

Pschistupičmoj bliže a zawočachmoj na nju „dobry wječzor — sħħto dħa tak pilnje?“ Tu so naju žōna pschewkħapjena zruna, wobroczi so, a město, zo by so dzałowasħa, wurazy tak wōtše, hač cyka hōla kšćncžescħe: „Božo pomħaj, z wōtkel dħa so tola wōj sem hjerjetej? Wōj mje nještaj mačo wustřōžatōj.“

A holanka, přebdy hišcže poħšilena, stojescħe pschew namaj kaž swēca runa a wobħladowasħe sebi naju wot sħħōrni hacž horje do kħobuka. Mi so jezda, zo trochu njeđowěřimje.

Tuž so jeje woprašćach: „Žōna, wy so tola njebojicže? mōj njeřimōj žana j handwjeršćej.“

„Nē, nē, to ja widžu, zo hantwjeršćej nještaj. A byřnjež tež byčōj — ja so niħoho njeboju — to byč trjedħika takle sama. Druħdy drje so tajki lambora pschidunda, ale dwōjcy njeřšħindže. Ža jemu tak wōtřcžu, zo ma na blatu dořć . . .“ Wěřjach jej to „na blatu“.

„Nō ha j, ale dħa mi tola prajtaj, cħłowjekaj, sħħto je waju sem zahnačo do tejele puščžiny. Wōj drje staj so zaběžatōj abo sħħto . . .“ — A zasħy ta holanka tak wočasħe, kaž by rjełk, zo mōj mačo sħħyšćimōj. Pōzđiřšćo sħħy so wēzo pschewědcžik, zo to w holi ludžo z cyka hinař rycžecž njewěđža, hač prawje jara wōtše. Tak wōtše, zo hōla kšćnczi.

„Nē, nē — wōtmołwičmoj jej, „mōj wšħař so zaběžatōj njeřimōj. Ale to mōj tak po kraju kħōdžimōj, dokelž so namaj to lubi.“

Wōja žōna prasħy z rukomaj do hromady a da so do smjećaja: „Ale hōlca j, to mi tola powědacž nje-

budzetaj. Wój tola njeistaj. Ale ja 'žno wëm, wój schibalkaj. Do Czëlna chetaj — k schrybarzej; tola tón nêtkle njeje doma. To môžetaj so božemje zasnywroczyć."

"Ale nê wschał, hdyž wam to praju: namaj so to runje tak lubi. Mój k žanomu schrybarzej do Czëlna njechamoj."

"Nô, ale ju wschał — wój tola nêšyto tajke staj kaž schrybarzej. To dže je na wamaj widžecz. Hdy by z najmjenšcha Czëlňanšteho žona doma byla — ale wscho je nêhdže czelko, ja njewëm hdže. Dofelž su ferije."

Tuž dha so podachmoy. Schrybar bycz dže je czescž. A k tomu dže bẽ mój towarich wopravdže schrybar. Za wëzo suwam so bjez miłosce po schulskich žawlakch wožo — ale zeschodžecz njemože, byrnjež tež raz schrybar pobuč.

Ryčachmoy holancy, zo so njejmẽ komdžicz. Ale wona rozmołwjesche so z namaj dale. Wjelelešche so widžicy, zo zasj raz cžłowjeka widži. A to hišcže schrybarzej — dwaj schrybarzej.

Pohladachmoy na jeje džežo a mënjachmoy, zo su te „kulki“ nêtak drobne. A najwjacy pod pjenkom jich tež njebẽ. Žona bẽ hižo cyty kônc wuryla, ale w kobjelji bẽ ledom znacž, zo je zberata.

"Ach, ja sym wjesola, zo mam tajke. Bohu džakowano za to", wotmołwi wona hižo pscheczelnišcho. „Te kulki su rjane doscz. Z tymi môžemy spokojom bycz. Hdy bychu jenož kôžde lëto tajke byle.“

Prašachmoy so jeje, cžohodla sebi njeje dała kulki wujëždžicz. To ma tola takle wultu haru z nimi.

"Mojej knjezaj, to wschał wój njerozumitaj. To hišcže by falowato, zo bych sebi tu pohoncza najimata. To bych sebi porjëždža. Za so Bohu džakuju, zo je mi tu z cyta nêšyto narosiko. Wutopa a zezbera so to samo. Hdyž jenož sy cžłowjek pschi mocač. — A to cžinjy hišcže pschi swjatoku. Senož dženja sym doma wostala, dofelž môža mje w Djerwaldže parowacz. Hewak sym pschecy tam na dworje, zo bych sebi tola tón nuzny kroschit „narychtowata“. Haj, to ma so cži cžłowjek drapacz, zo so nêtak pschepjerjesč."

A nêtko namaj holanka powëdasche wo swojim njebohjim mužy. Bëšche pola Djerwaldištoho knjeza za hajnika a bydlešche z njej jowle w tej wowczërni. Ale psched sydom lëtami je jej sthorjel, a cyte pol lëta je swjecžik; tak je jemu do nohow pschišchlo. Najsterje je so zazymnik. Wona je jomu stajnje we wuschomaj ležata: Djerž so cžopny, Handrijo, zo raz khorosče njehrabnjesh. Ale ryč jenož mužam. A tak je jej wbohi dyrbjaj wumrëcz. Žymica je joho dozmotata.

Nêtko je wona hižo telko lët wudowa a bydli pschecy hišcže w tej wowczërni. Djerwaldiški knjez je jej tu jstwicžtu wostajik; wysche njeje ma komorku. Tež te polko je sebi smëta zdžeržecz.

Njebohi Rjecžka njebẽ hrozny. Mëjesche drje svoje wafchniczko a nêchtôžkuli mëjesche z nim svoje

smëchi. Njebohi Rjecžka nasadžowasche so woseljje z plami — a mëjesche jich wožo so pschecy cyte cžrjodu. Tohodla narjetnychu jomu worakawi ludžo: pšowy Rjecžka. A wopravdže, hdyž tak po swojej holi jëzdžesche — Rjecžka njejëzdžesche hinał hacž z šjomj — bëhachu psched tonimi, z bokow woza a za nim psy z cžrjodami, moka a wulke, z dołhimi klechami a nožkate, wulke, suče a hoitwjeršte psy a pumpatu pincžle.

Tež jowle tu wowczërny je Rjecžka twarit — ale woda njebẽ khmana. Wocy hinjechu — a Rjecžka dyrbjesche z nimi pschestacz.

"A tak bydlimoy tu nêtkle samoj z tym hólczkom w tej wowczërni; sym joho hakle po Handrijowej smjerczi dała wulščezicz — a wjele hary sym z nim mëla; nô, sebi pomyslče, takle sama. Ale nêtko je hižo lëpje. Nêtko bëha mi hižo do Czëlna do schule, a tak mam joho tola te popoldnyo ze starosče. . ."

Rubjesche so mi tale žona, tak khuda — a tola tak spokojna, haj zbožowna najebacz wšohoho hubjenstwa. A njebëšche pschi tej khudobje snadž hubjena: nê, stro-woscz hladasche jej z wjeselého mlódného woblicža.

W tymle kraju njebydli hišcže žadyn demokrata. Tu su žtote wutroby. Moja žona njezawidžesche ani kufka njeboh Rjecžcy joho bohaktwa, ani jemu nje-mëjesche za žlo prôždne kulki, jako je tule ta wowczërnja, jako su te rjane aleje. Tež te je wón dał sadžecz, a wjele džeža je kuschało, prjedy hacž narosčejchu. Hlubšcho hacž meter su je dyrbjeli „zaregolowacz“. A tak su ludžo druhdy cyte mëfacy džežacz mëli, hdyž druhoho džeža njebẽ. A wjacj hišcže je Rjecžka myšle mël. Wón je sebi chycł samo hród natwaricz w tutej samocze, kotraž bẽ so jomu tak zalubila. Rnyj ležachu hižo hotowe, ale smjercž je potom wškitko zatorhla. A nêtko je na Djerwaldže drubi knjez.

Tak bẽ so khuda wudowa zapowëdala.

A wotšalichmoy so wot njeje pošlytnjenaj, zwjeselenaj. Pschetož zamjeselicž so cžłowjek dyrbi, hdyž nazhoni, zo je spokojna myšl tež hišcže dženja z domom na zemi. A to runje w jeje najbëdnishich kuczikach

Haj, zawërno: w khudobje je zbožo. W samocze je zbožo. Cžłowjek njeprôznawa tu strašnych bëstow naschoho cžasa, njeprôznawa njespošojnosče, kotraž dušham z jëdom zambawa — a cžłowjek wostawa pschi tym zbožowny. Mažo ma — ale Bôh je to dał. Mažo je dał — ale wón wë, cžohodla njeje wjacj dał; wón wë, zo je doscz dał.

A tak džečmny zasj po Rjecžkowej aleji. Wona wjedže hišcže cyte pol hodžiny, hacž k samomu Czëlnomu. Tam pschestawa Djerwaldšte knjejstwo — a tež Rjecžkowa aleja tam pschestawa.

A hdyž tak džečmoy, zaspëwachmoy sebi bjezdžak a z cytej šhiju „Kjana Kužica“. Šhija drje bẽ wuprahnjena, hubje bëšchtej sučeje — ale hłowa bẽ polna wjesolnych myšli a pschëz wutrobu žolnjachu zacžuczja

radosce. A z pschewdcezenjom a ze zahorjenjom spěwachmoj: Kjana Kuzica, sprawna pscheczelna . . . ky.

Šchiznikec Jurij.

(Powědaničžo z mjenocho žiwjenja.)

Kak žrudne a spodživne začuwanja zbudzuje mjeno Šchiznikec Jurja w mojej wutrobje. Čzohož so čłowjek najbóle boji, runjež je tež zašlužil čzerpjenja, te je wón lěta dołho njewinowacze nosił bjez toho, zo by hdy skowcžo stórzby z joho erta pschischo. Widžu joho hišćje w duchu, kaž běh joho pschod něšto lětami zeznał, zwisna a pokhilena postawa, zmorsčezene wobliczo, kaž by kóžda sadka wot sylzow wurty pucził była, włosy rědké, hladke a sněhběle, woczi — haj joho woczi, scho mohł jej wopisacž. Z wjetšcha běšćej k zemi zloženej a ludžo prajachu, zo sebi njewěri druhim do woczow pohlabacž. Do mojič je huščischo hladał a ja do joho, a hdyž jej prawje kručje a tola mile na mnje kłoji, bu mi čjopto hacž hluboko do wutroby, a hdyž wón pschi tym prajesche: „Sebje samoho zaprěcž a pschewinycž je čježi, ale njewuprazjomnje wozbožacy skut“, zdasche so mi joho wobliczo jasnieč a joho wóczy swěcizč, kaž běh to druhdy pola tamnych swjatych wobrazowane widžal, kiž sriedž džiwich zwerjatow swoje žiwjenje ze swjatej horliwosćju za swojoho wumóžnita woprowachu. Wón je tež swoje žiwjenje woprował, ale nic w krotkej bolosći, ale w lěta dołhim čzerpjenju a bėdženju. Nětko wotpoczuje dawno hižo w křódněj zemi, a njeje-li tež joho wopomnječžo hišćje pola wschitkich čłowjekow čjestne, budže wěscze joho mjeno pola Boža čjim sławnišće a joho myto nješkónčne. Myšlu pak, zo móžu nětko tež wo joho žiwjenju powědacž a to zdělicž, schož je sam w najčježšich hodžinach jako potajnosč wobkhował. Hdyž tu wo tym ryčju, njesmēm wschitko ze samjnoho nazhonenja, ale pschepodawam lubym čžitarjam Krajana, schož je stary čjesče hódny farat mi žewil z dowolnosćju, zo byč to po Surjowej a joho smjerczi po samnym póznacžu, pak na wschě časny zakhowane wostajit, pak swětej z pschiležnosćju zdželit. Tak poslušajecze, lube čžitarfi a lubi čžitarjo, a schož je drubi čzerpił bjez winy a dobrowólnje, z toho wufacze to čzerpjenje znječž, čzohož so zminycž njemóžecze.

* * *

I.

Psched něhdže schtyrzyczi abo hišćje wjacj lětami bė jónu woltał Dolinanskeje cyrkwy z rózemi a kwětkami rjenje wubebjenu. Runjež bė dželawy džei, běšće so tu tola schitowana čzjódla ludži zescha, kotryčž bė z džela pobožnosč, z wjetšchoho džela pak wčipnosč tehdy pschitwedla. Běšće džē džensa wěro-

wanjo Šcholczic Michal z Wuhordec Mariju. Najnahladnišćej swójbje w Dolinach dyrhješćej so na tutym dnju zjednacž. Bjez džywa, zo chycše wschitko pola wěrowanja pódla byčž a samo z cuznych wjow hosčžo hižo dopođnja sobu do cyrkwy pschindžecju.

Nawoženja sedžesče z brascha a swatomaj w přenich kawkach na lěwej stronje, njewjesta ze skónkomaj na prawej. Schož jeju widžesče, so zawěscze kóždy sam pschi sebi zadžiwany praschesče, kak běšćtaj so namafaloj, tak njepodobnaj sebi běšćtaj. Soho samo na sebi nic njerjane wobliczo mohidžesče hordosčž, kiž joho tež tu na městinje Wožim njewopušćezi. Wona bė čžista ponižnosč, stworjena k podwoleńju, nic k knježenju. Sylzy, kiž so bohacze z jeje woczow ronjachu, njezdachu so jenož njewjesczinske sylzy byčž, kiž bóle z wjeselosće hacž ze žrudobny wukhadžaja, ale běšće, kaž běchu drje ze zakhowanoho, ale hórkocho žórka so dobywate.

Farat, stary čjesčowny schēdžiw, kiž kóždu jenotliwu wocwu ze swojoho stabla jako dołholětny swěrnny pastyr dospoknje znajesče, napominasche we wěrowanišćej ryčzi, zo byšćtaj pschichodnej mandželskaj pschēz cyke žiwjenje sebi mjez sobu k pomocy byłoj. Nic bojosčž dyrbi knježicž w kšesczanskim domje, ale lubosčž, tamna lubosčž, kiž jenož kšesczansktwo znaje, kiž swoje žbožo pyta w zbožu druhoho, kiž w prawym časny wě tež wodawacž. Předarjowny hłōž kšepotasche, hdyž z woselje hnujacymi a naležnymi słowami tute winowatosče nawożeni jako hłowje a wjetšćej pschichodneje swójbny rozestajesche.

Z krotym hłōsom praji Michal na měšćnikowe praschenjo swoje „haj“. Hdyž pak Marijine „haj“ mjesczo a čježlo z jeje erta so wudrē, běšće, kaž by bolotny, ze wschěj mocu podkōczeny kschit z khorca blisklo kšetti zallincžal a farat woczi pozbėhnywschi wuhlada tam rjanoho młodženca, kotrohož woczi ze smjercž bėdocho woblicza bėchu runje na njewjestu zložene. Ničto dale na njoho njeđžiwasche, farat pak, swěrnny wōtc swojič džeczi, wēdžesče, zo tehdy wutroba z njembrej bolosćju so spjeczowasche pschecziwo woporej, kotryž Boža wola a samny wopor jej nakladowaschćej.

Po wěrowanju džěšćtaj nětko młody muž a žona a w cyrkwi pschitomni kwafni hosčžo do kwafnoho domu k Šcholczicom. Z darniweje ruku mjetasche nawoženja džecžom, kiž z rjanymi pišanyimi bantami schlahachu, slėbornaki. Na sriedž wsy winy so čas wot hłownoho pucza po huzšćej hasy k rjenje wutwarjenomu Šcholczic kublej. Mjez domskim a hrōdžemi, kotrejž twarjeni z rōžkami hromadu storkaschćej, zastupicju wschitzy z hłownymi wrotami do dwora, wot hercow wjesele powitani. Młodaj mandželskaj džěšćtaj do wulkeje jšiwy, hđžez so ze swatomaj, skónkomaj a čjestnymi hosčžemi z najbližchoho pschecželstwa za njewjesczinske blido synyšćtaj; druzy rozđželitich so po cyłym domje; wschudžom bėchu jim blida pschihotowane.

To bě žiwjenjo. Pšhcecy wjacj hosczi pšhithadže-
šče ze wšchěch stron, wozy jězdžachu pšchod kwapny dom
a wot tam zasy do wšy, zo bychu pola druhich burom
wupšhahali. Z kuchiny, na dworje natwarjenjeje,
noschachu hotarnicze, njewjeszczine hiščcze njewudate
towařšćki, šchle a šchliczki za wšchě blida. Hdyž
běchu hosczo zapoczeli wobjedowacz, piščachu hercy wot
blida k blidej narodne pšujuje a reje, w swětkych pje-
nježkach pšhi kóždym swoje myto dostawajo. Po wo-
bjedže wjedžechu młodaj mandželstaj pšchěz dwór na
rjenje wupyšchemu rězancu k rejam. Hdyž tu njewjesta
taž pšhipadnje z wołnom na mału napšcheczjo stojacu
kšěžku pohlada a tu staru žónku w durjach štojo
widžesče, linychu so jej nadobo zasy sylzy z woczow,
zo so taž jasne parle z njewjeszczinškej vychu mješchachu.
Ničto pak w powšhittownej wjeselosczi na to nje-
džiwasče. —

Mjež tym pak, zo w kwapnym domje z najmjeńšcha
po zdaczu czjsta radosć knježesče, kleczesče wječor
w cyrkwi pšchod swjeczom najzbožniščeje knježny Marije
rjany młodžene so modlo: „Maczer Boža, ty wěšč,
ščto moju wutrobu boli; sy dže sama maczer bolosče.
Tebi wopruiju swoju njewuprajitu zrubodu. Rady
šču sam za so wšchě zemške zbožo parowacz; wo jene
pak tebe nutruje prošcu: Šchitaj ze swojej maczernej
ruku a zastupuj ze swojej wjele zamožacej próstwu
tamnu, kotruž bóle lubuje hačz swoje žiwjenjo. Wu-
prošč jej wot Boha zbožo, ke kotromuž ja ničjo pšhi-
noschowacz njemóžu, runjež bych to, ač, tak rady
czinit.“

Tak so pomodlo, wróćzi so Ričiznikec Surij po-
slyšajeny a tróšchtowany do makeje kšěžki w Šcholczic
sufodstwie, hdžez joho maczerka z mērnej a tola tak
sobuzelnej čucziwej lubosczu powita.

II.

Nimale dwacydzi lět je so minyło. Rak malo
to dnjow za zbožownoho, tak wjele to hodžinom za
njezbožownoho! A někotražkuli tajka hodžina běšče
w běhu tutych lět tež pšchěbywała w Šcholczic domje,
tiž smy pšchod tutym časom tak wjesety wopušczjili.
Ženitwa njeběšče zbožowna. Rak mohło to tež hinaf
bycz! Běchu dže so tu bóle pjenjezy k pjenjezam da-
wale, hačz wutroba k wutrobje. Wuhordec Marija bě
podwólna, pobožna a ponizna knježna byla. Ale
bohuzel běšče so wot krutoho nana k stajnej poškuš-
nosći zwuczjena tež nuzowacz dała k ženitwie z mužom,
kotrohož njelubowasče. Młoda, taž hiščcze běšče,
njebě prawje póznała, zo jeje wutroba bóle rycžesče
za křudoho, ale póccziwoho młodženca, hačz za boha-
toho a hordoho kublerja, a šchtož bě so w njej hibalo,
bě podkóćžila ze strachom pšchod nanom. Zeje hižo
dawno zemrětej maczeri bě potom nan bórzy scžehował
a sama dyrbjesče potom horjo njescz, kotrež ju czwilo-
wasče.

Michał njeběšče dobry mandželstki. Hordoscz joho
wobknježesče a hordosče bóle hačz wěrnej lubosče
dla běšče sebi Mariju brat, dokelž jomu wjele pjenjez
sobu pšchinješe, z kotrymiž čycysče sebi potom w hospo-
darštwje wšhittwo hačz nanajwosebnišcho pšhithowacz.
To tež bě czinit. Zbožo pak njebě pytał w swojim
domje pšhi mandželstkej a džeczoch, ale w koczmadach a
zwonfownych wjeselach. Z wopředka běšče hiščcze
z někotrymi bóle lohkozmyslennymi burami wobkřadžo-
wał, pozdžišcho pak so z „knježkami“ z blizkoho města
zreznat, tiž běchu nětko joho hordosczji hołdujo joho
stajni towařšćhojo, jězdžesče wob tydžni huščžichjo tam
a z nimi pijo a hrajo zanferodži swoje hospodarštwow
pšhcecy bóle. Něščto razom bě Marija pospytała,
jomu to porokowacz, ale z hrubymi słowami wotpo-
kazana bě mjelczala a za swoju wosobu dobre czinita,
ščtož bě sama mohla. Husto pak maczesče ze sylzami
swoj hłowak, hdyž w nocu podarmo w měščze pšchě-
bywacoho mandželstfcho woczafowasče. Pozdžišcho namaka
tola wjacj tróšhta pšhi swojich džeczoch, dwěmaj syno-
maj a džowcziczcy.

Zo tajke hospodarjowe žiwjenjo tež za cyłe kublo
wuzitne njebě, so samo rozumi. Michał trjebasče
wjacy hačz z rjanoho kubla wuzbytowa a zběhasče
tohobla pjenjezy, doniž žanych w měščczanskej naluto-
warńi mějesče. Hdyž běchu wšchě, podtykowachu so
jomu měščczanscy pšcheczelojo k počzowanju. Dokelž
swojoho wosobnoho žiwjenja so zdacz nočycysče a so tež
nabžijesče, zo mohł počzene lohko zasy wróćicz,
da so k tomu naryczecz, zo jomu za podpismo pjenjezy
wobstarachu, wosebje dokelž so zdasče, zo jomu jenož
z czjsteje lubosče tutu službu wopokazaja. Pšhi winje
dže tež ani prawje njewědžesče, šchto podpisuje. Tak
bě do rukow měščczanstfcho lichownita pšhichowk a
kohož „Nathan“ junu w swojich klěščach džeržesče,
toho lohko njepušczjiti, doniž joho hačz do poslednich
pjerfow wostobał njebě. Wězo by Michał tež hiščcze
doh lohko ze swojoho kubla danciz mohł, hdy by
hypotheku na nje wzał z pomērnej danju. To pak
nočycysče, dokelž by potom pšchod wjesnjenjemi dale
potajicz njemohł tak po prawom z nim stoji. Nathan
pak na to njeczjischczesče, dokelž mějesče tak wjacj
„parentow“. Hdyž pak sebi myslesče, zo so jomu
kublo tak lohko wjacj njewusuhnje, počza na dobo
Michala pominacz, zo by jomu pjenjezy wróćik. Tak
stojesče wěc, hdyž po nimale dwacydzi lětach w swo-
jim powědańczku potročizimy.

Bě rjany nalětny džei lěta 187. Pod czoplymi
pruhami jasnoho stónczta tajachu poslednje kufki zym-
fcho sněha. Na pola drje ludžo hiščcze njemóžachu,
wjedro pak lubjesče, zo mohli snadž za dvě njeđželi
z rólniřtwom zapoczinač. Šcholczic mješachu hiščcze
młóćicz. W bróžni mjez czeledžu běšče tež Ričiznikec
Surij, tiž husto pola nich hafo dželawy muž wu-
pomhasče, dokelž dže mějesče sam doma jenož kšěžku

z mało polom. Běšče so kětro pšcheměnił wot toho časa, hač smy joho w cyrkwi widželi, bė zestarił. Čiškė dołonješkė swoje džeto, z nišim ani wulkeje zabawy ani pšheczelstwa njemějo a tola pšhecny hotowy, kóždomu w nuzy pomhacž a dobrotu wopokazacž. Najprjedy bė so Marije kėdžbliwje zdalował so bojo, zo njemohł so sam došč wobkruzeć a snadž čzucza swojeje wutroby njejab:ny pšcheradzić. Pozdžišcho bu wopravdže dobry jandžel Šchołcic domu, jeli šmėny hrěšchnoho čtrowjeła tak mjenowacž. Starasche so, šchož bė jomu móžno, za hospodarstwo w domje a na polach, wuczesche a namjedowasche w zabawje džěczi a wotwobroczi mnohu starosć wot Šchołcizineje. Tola stawasche so to wšcho tak njenapadnje, zo lėdom domjacy sami joho prócowanjno pytnydu. Runjež joho lubosć k Mariji jenaka wosta, dha to ženje ze słowczkom ani z pohladnjenjom njepršheradzi. No-čnyšche tež Mariji pšchewinjenjom czežšche činicz, hdyž z wóczkom lubosće widžesche, kač čerpjesche a pšhecny jasnišcho póżnawasche, zo by mohła zbožowna bycz, hdy by bėle swojej pšchitbilnosći hač nanowej woli šcěho-waka. Šchož bė za nju winowatosć, to pač tež ju samo wot kóždeje wopacžnjeje mysle wotdžeržowasche. Čěmne pač je žiwjenjo, hdžěž sama kruta winowatosć njesmil-nje puta, bjez toho, zo by lubosć z miłym słowom hdy hórke hodžiny woložita.

Šchołta w ištwich, po měščzanskim wuděbjenej, sedžo čitasche, hdyž pšhez wotno pohladawšči na dobo muža so po šcěžežcy ke kublej bližicž widžesche, kotrohož tehdy ženje so nadžał njebė — „Nathana“. Postoci- wšči hladasche, hač do dwora pšchitdže, abo hač jenož pšchipadnje tu nimo dže. Tutón pač sňohasche runy pucž k wrótkam a zastupi, wczipnje wokoło so wudžerajo, kač by hladał a wobliczał, šcho je wšchitko winojte. Nětko khwatasche Šchołta pšhez kěžu jomu napschecžo.

„Ah, knjež Šchołta, „džen dobry“, strowjesche tu- tón joho wuhladawšči, mjez tym zo woczci pšhecny kolo wokoło so wjerczeschtej. „Chcyš sebi dowolicž, was jónu wopytacž. Wjeselu so, zo was widžu strowoho. Krasne kubło, je widžecž, zo njeje wam wjele pjenjež.“

Šchołtowe woblicžo njeswědczesche wo wulkej radošči. „Prošču, zastupce!“ nuzowasche khwatnje, hdyž widžesche, kač cjeladni wczipnje z bróznje kufachu a wjedžesche wopyt do ištwich. Potom kazasche Mariji, kotraž bė z kuchiny pšchitadžejo njeznaty wopyt čišche postrowila, kofej waricž.

Šchołta njewědžesche prawje, šcho dyrbjal ze swo- jim wopytom započecž a kač so napschecžo njomu za- džeržecž a tuž so, jomu trubku postkiziwšči, praschesche: „Macže dha, knjež Nathan, wjacy na wšach wobstaracž abo seže samo te mni pšchitchoł.“

„Šym měł wšelake małe »kšestye“, džesche Nathan, słowa po židowstu stajejo, cžohož so nje- wóžesche wotwucizč, runjež bėšche so kšecizč dał. „Šym

wopytował tež pšheczelow, kofiz so wjesela wšchitcy, mje widžecž, dofelž wědža, zo šym rady wšchitkim k po- mocy, hdžěžkuli móžu.“

„A čim wjesche percenty, čim wjescha pomoc!“ myslesche Šchołta sam pšči sebi, wóšse pač nicžo nje- wotmołwi, dofelž runje joho šchtyrnaczelėtna Hanžka zastupi, zo by po macžernej porucznosći blido ke kofej pšchitryła. Nathan chcyš jej z wohidnej pšheczelni- wosću čerwjene licžka majtacž, tak zo hanbicziwa holčka nastrožena ze ištwy čefny.

Macž sama pšchinješe potom kofej, kšlėb a butru, šchož Nathanej zasny pšchiležnosć k někotrym khwalbnyh hymnam da. Zabawa mjez mužomaj nočnyšche tak prawje wot hudy, čim mjenje, dofelž Nathan jedžesche a pijesche kač mótt. Tuž za swacžinu najbóle mjelczechaj. Potom pač so Nathan njeměrnje po stólcžku suwajo pocža so na to wacizč, šchož bėšche joho tu po prawom pšchinjebo.

Wot nazdala kač tajency mēnjesche: „Scže mőcnje zbožowny muž, knjež Šchołta, macže rjane kubło, dobru žonu a pėtne džěczi. Kač kšudy je napschecžo wam wbohi Nathan.“

„Wy a kšudy!“ smėjesche so Šchołta: „Poł swėta džė ma pola was doh.“

„Bóh dyrbi mje zwarnowacž!“ wobarasche Nathan. „Poł swėta? Někotři ludžicžkajo něšcho kroschlow! A kajši dyrbju wustacž pšhecny strach, zo pšchisadžu tu abo tam swoje czežto zaslužene pjenježki.“

„Scže drje tač rozhladny, Nathano, zo je tam njedacže, hdžěž byšchje je mohł pšchisadzić.“

„Aw waj, knjež Šchołta, njewěscže sam, zo mje zawjedže husto moja služobna wutroba wupožćizč pjenježy bjez dosahaceje wěstosće?“

Šchołta so z hnėwom zacžerwjeni: „Chceče snadž z tym prajicž, zo pjenježy nješu wěste, kiž seže mi počćizč?“

Hšchcže njemėrnišcho smolasche so Nathan po stólcžku, hdyž so zarjetujo wotmołwi: „Scže mőcnje bohaty muž, knjež Šchołta, kiž móže zaplaccizč lohko dwójcy telko kač mój mały kapital, a njebych měł stracha ani najmjėnšchoho, hdyž byšchje dał mi hypotheku.“

„Šcho?“ zlobjesche so Šchołta. „Moje podpismo wam njedosaža?“

„Se winojte mőcnje wjele wasche podpismo. Ale — pšheju wam wšchitko dobre — njech so wam stanje nje- zbožo, a wbohi Nathan je bity muž. Šdyž byšchje měł wulku hnadu, mi dacž hypotheku...“

„Nėwėrno, zo by cyly swėt žhonił, šcho šym wam dožny. Šym so tač došč hnėwał, zo šym k wam šchoł.“

„Chceče mi radšcho wuplaccizč počćene pjenježy?“ praschesche so Nathan nadobo z cyle hinaschim kšosom.

„Wěscže sam, zo to we wokomiku njemőžu. Njech wostanje, kač je byto a čcu wam něšcho danje pšchidacž.“

„Shto pomha mi dań, hdyž pschisadžu kapital. Knez Šchołta, hcu wam něšto prajicž. Wěc je was pschekwapita. Rozmyslicze sebi wschitto a póżnajece lohito, zo njeje tak złe, kaž so wam zda. Hcu pschincž so was prafšecž zasj džens za tydžen a potom wěscje zwolicze do toho, shtož sym dowolik sebi, wam namjetowacz.“

„A jeli to czinił njebych —?“

„By mi bylo žel mócnje, zo bych žadacz dyrbjal potom swój kapital.“

„Nadžijam so, zo hiščcže kručze pschi tym nje-wostanjecze. Scze dže hižo mi dołhi čas dowërit.“

„Sym rady wam byl k pomocy; ale njemóžu tu hinał. Je moje poslednje słowo.“

Šchołta mőžesche ryczecž, shtož hcsyche. Nathan pschi swojim wošta a hněwnaj so mužej stoncžnje roženďeschtaj, hdyž bē Nathan z nowa wobtru-žik, zo za tydžen pjenjezy pał wupłacžene, pał sudnicy na hypotheku zapisanje žada.

W tšęzi Mariju zekajo pschewjesche jej tajenc zbožo a žohnowanjo za hospodarstwo, na dworje pał sam pschi sebi bōrczejche: „Nathano, stary Nathano, wjesel so, rjane kubło; budžesč-li mudry a wschitto so prawje radži, budže za něšto lët twoje“.

Mariju pał, kotraž bē na dwór za wohidnym człowjekom pohladała, nahlj strach pschewza; bē jej, kaž bychu nowe czerpenja so pschihotowale, a to hōrsche hacž wschē dotal pschētrate.

III.

Posledni tydžen bē za Šchołtcie žly tydžen byl. Michał njēndžesche, shtož ž hewal ženje nještawasche, za cych čas z domu. Njeměrnj behasche wot ranja hacž do wječora z jenocho kuta do druhoho. Nicžo njebēsche jomu prawje, mjez tym, zo so prjedy husto wo nicžo starał njebē, žlobjesche so a swarjesche nětkle na kōždu wopacznu krocžel swojich sčuzobnych. Naj-wjacy mējesche wēzo za Mariju wutracž.

Shto dyrbjesche czinicž? Tak so stajnje pschi sebi prafšesche. Hypotheku na kubło wzacz? Potom wschōn swēt žhoni, tak hubjenje bē hospodarik, a to by joho hordosč nanajhšubšcho raniko. Pjenjezy wuplacžicž? Ale z wotfel je dostacz bjez toho, zo by so dyrbjal psched někim ponižicž. Stoncžnje trōšchtowasche so z tym, zo snadž Nathana z wjetšej danju zasj změruje.

Tak bē so džen, hđžez mējesche njelubozny wopyt woczafowacz, pschiblizik. Hiščcže njelubosčiwischo hacž zańdžene dny bē cych džeri w domje zakhadžal, zo jomu kōždy po mōžnosčji z pucža džesche. Popođnju stoncžnje njemōžesche wjacy nutška wutracž a wuńdže po sczežcy, kiz z kubła po kufach do susodnje wny wjedžesche. Dofelž sczežka za twarjenjemi najprjedy widžecž njebēsche, njewēdžesche ničtō, hđže bē Šchołta zaschōł, a ničtō so tež dale wo to nještawasche.

Michał krocžesche po kufach a mjez polami hacž k małomu lēškej, kiz jomu sčuschesche. Režesche w małym dolczku a žiwe drjewo, z kotrymž bē wobrosčeny, bē z džela puščžany a hačozy na hromady scžahane. Pschi jenej hromadze stojesche pjenk ze sekeru, do njoho zarubnjenej, a pōdla bē něšto walczkow nastajanych. Tu bēsche kšchiznikec Surij dopođnja walczki rubak, popođnju pał mējesche něšto doma czinicž a njebēsche tohodla hiščcže won došchōł.

Šchołta, po kēfchach pokhodžiwšchi, wošta stoncžnje psched pjenikom stojo a bē tak do myšlow zarunjeny, zo na nicžo njedžiwasche.

Tu nadobo zasčyšča z blizkeje sczežki znaty a runje džensa dwōjcy njeluby hōs: „Džen dobry, knjez Šchołta, scze drje mi napschecžo pschischōł!“ a Nathan sčhasche, po hladkej zemi so wobšuwajo, runu mēru k njomu.

„Z wotfel tu džecze?“ džiwasche so Šchołta. „Woczafowach was halle blize k wječoru.“

„Sym schōł wot susodnje wny hnědom po sczežcy, dofelž je blize hacž po pucžu a widžu k mojomu wjeselu, zo was tu runje zekam. — Rak dha scže sebi rozmyslit naju wēc.“

„Shto dyrbjal sebi tu wjele rozmyslicž? Měnju, zo drje by k waschaj saminej schōdže bylo, hdy byščcže pschi tym woštał, shtož scže mi psched tydženjom hrozyl. Shto pomha wam hypotheka, hdyž macže pjenjezy tak wēste a wam wjacy danje njesu, hacž byščcže potom doštał.“

„Njemōžu czinicž hinał, hacž sym prajik. Wēch nawopał do cych pschewēdcženy, zo do mojhoho žadanja zwolicze. Nochecze-li to, donjesu jutse tute wopismo k sudnikej a žadam, zo by za mnje žadał wot was tute pjenjezy.“ Nathan wuczahny pschi tym z maza-neje toščki wopismo, na kotrež bē Šchołta swoje mjeno podpisał, zo je Nathanej 18000 hriwnow dožny.

„Shto! Moje mjeno hčecze sebi zwazicž, psched sudnistwo njesč!“ Šchołtowe woblicžo zblědny nahle z džiwim hněwom.

„Bych njewēdžal, shto je pschi tym wazene!“ hanjesche Nathan. „Hdyž so psched starym Nathanom njejsčje hańbowal, jomu swoje mjeno podpisacz, nje-budže drje tež schōdžicž waschomu mjenej, zo je sudnik wohlada.“

To bē pschewjele za Šchołtowu nahčosč. Nadobo swojoho napschecznička za schiju hrabnywschi, morsny joho ze wschaj swojej hōbrškej mocu k pjenkej, psched kotrymž stojeschtaj. Z wotmachom prasny joho nop do kručze zarubnjeneje sekery a muž zwjezy so z pjenka bjez žiwjenja k zemi, sekeru sobu torhnjo. Čženka rēcžka krawje czečžesche jomu z wōsow na draštu.

Šmjercž blědy hladasche Šchołta na wopor swojeje nahčosče; kaž wichor sčumjesche jomu we hłowje a wscho so jomu pisanjesche psched woczomaj; kaž hodžiny zdaleny a tola cyle jasnje sčuschesche hōs: „Morbarjo,

mordarjo!" wołacz; kaź by blyst joħo pobit, stojesħe cyta tħwilu a petom nadobo cħekasħe kaź pħed wħnjom pħe pħez ketti do ħtubħoħo lėfa. —

IV.

Niħtħ w Ěħolcħicħ kuble njebėšħe Ěħoltu po- poħdnju widzał. Jenoź Ěħiħiznikec Ěurij, kiź bė po wobjedħe domoj ġħoł, sebi nėšħto zdėlacħ, bė joħo pħipadnje na ġeħeħy pytnyl; tola njebėšħe dale na njoho dħiwał. Ģdħy bėšħe doma swoje wobħtaral, ħcħsħe poħwatacħ, zo by ħiħeħe nėšħto Ěħolcħicħ walcħkow narubał. Bėšħe dħe w ħaprylu a ġłoncħko toħodla ħiħeħe wysofo na njeħesacħ, tak zo mħzesħe ħacħ do cħmy ħiħeħe toħsħto dokonjecħ. Wħrħy krocħesħe po ġamsnej ġeħeħy, ħdħeħ bėšħe Ěħolta nėħdħe poł ħodħiny pħed nim ġħoł.

Ěħiħe w swojich myħlacħ bliħesħe so, ani na prawy ani na lewy boł ħladajo, ħ pjenkej, zo by tu w swojim pħipodniju pħetorħnjennym dħełe poħracħo- wał. Tu — ġħto to? Ģ doħom zahacħi so joħo noħa — ġħdħe sebi z ruku pħez wocħi — pohlada ħ njeħju, ħladasħe do wħħeħ ġtron, kaź ħcħł zo pħe- ġwėdħicħ, ħacħ wocħi joħo njeħebatej — ġħoħi jej zasħy ħ pjenkej — nė — njemolesħe so — tu leħesħe muź. Pomaħu nozy pħeħtajejo ġtupašħe bliħe, wocħi so jomu piħanjeshħtej a wutroba wħte biħesħe. Ěuzy tu leħacy muź so njeħibašħe. Ĥ njomu dostupiwħi pħzna Ěurij cuzbnika, kotryħ bė nėħdħe pħed tydħenjom pola Ěħolcħicħ byl. So ġħilimħi, widħesħe, zo bė joħo woblicħo blėde a wħoy krawjace. Ěawy Ěuriej z tħe- potanjom ħrajacħu. Nadobo wuħlada papperu, kotruź cuzbnik ħiħeħe w rucħ dħerħesħe; bė doħne wopisħmo, pod kotrymħ Ěurij mjeno Miħaħa Ěħolty cħitashħe.

Kaź blyst nahle zasħecħi, zo pħedy cħwomuw krajiniu ħodħiny dalofo we wħomikħ pħeħladamy, tak rozħasni ġurowa myħł z doħom Ěurjowu duħħu. Nic njeħboħo bėšħe so tu ġtało, kaź wopħdka myħlesħe, nė, ġaħostny njeħtutł bė tu ġtucħeny. Na kołena padnywħi zdħħo- wasħe wħn ħ njeħju: „Boħo, mħj Boħo! Ěħto je ġawinył tutħn dom, zo ġħn ty tak cħeħko domapħtasħ? Njeje tam doħcħ ħiħeħe cħetħjenja, zo twoja ħħostaca ruka takle na nim wotpocħuje?”

Kunja ġylnomu wiħorej ħonjacħu so myħle pħeħ joħo duħħa. Ěħto budħe z Ĥariju, mordarjowej mandħelłej, ġħto z wħħimi, njewinomatym dħeħcħimi, kotryħħ nan bėšħe nic jenoź ħaħba swojeje ġwħyby, ale cyħeje krajiny? „Boħo!” pħoħesħe z nowa, „pom- ħaj mi, poħaź mi ġħdħ, zo byħ najħħorħe wot tyħ wotwobrocħił, kotryħħ najħħole lubuju.”

Wocħi poħbėħnywħi, doħlada so na muħa, zna- toħo cħeladnoħo z Dalinow, kiź ġtyknywħi rucħ na bliħej ġeħeħy stojo na kłecħacħo ħladasħe. Njemėdħo, ġħto cħini, ħrabny za ħaħzu a ġpytowašħe z nej pħed nim leħacħoħo ġawodħecħ. Pħiħħladował pał nadobo

wħte ġaħħiħny a so ġawrocħo bėħesħe, so ħdħs a ħdħs ġtracħocħiwje wħladujo, w ġłoku ħ Dalinam.

Ěurij ani dale na njoho njeħħiwašħe. Dopomni so, zo by ħladal, ħacħ je cuzbnik woprawdħe mortwy. Wħa joħo za ruku; bė ġymna. Roztorħny jomu draħtu a poħħacħasħe, ħacħ wutroba ħiħeħe biħe. Kunjeħ njebė nicħo ġtyħeħe, zdasħe so jomu tola, ġako by so ħiħeħe ħibała. Ĥhwatajcy bėħesħe ħ malej rėcħcy a pħiħinjehy w ħłobucy wodu, z kotrejħ jomu woblicħo ħrejjesħe a ħłowu macħesħe. Pħiħi tym modłesħe so, zo by Wħħ cħekace ġiwjenjo zdħerħal.

Njemėdħo, ħacħ je cuzbnik mortwy abo jenoź we womoracħ, myħlesħe Ěurij pħeħcy dale, ġħto by ġa- pocħinał, zo njeħyħu Ěħoltu ġako mordarja wuħłėdħili. Njebėšħe jomu wo muħa, kiź bė wėcħe swoje ħħostanjo ġaħħył, ale jenoź wot joħo ġwħyby ħcħsħe ġurowe nje- zdoħo wotwobrocħi. Ale ġħtoħ so cħwilowašħe a py- tasħe, ġanoho ġħdka njenamafa. —

Njeħ tym bė cħeladny, kiź bė Ěurja widzał, pħeħtroħony do wyħ bėħal, tu wħte wołajo, zo je wonka w ġeħtu Ěħiħiznikec Ěurja widzał pħed cuzym muħom kłecħacħoħo, kotroħoħ je najħħerje ġaracħyl. Ěħolcħicħy ġtyħacħu joħo najħħeni a Ĥarija ġama pħiħħwata z domħtoħo, ħdħy njewħħėdnju ħaru na dworje a wonka ġtyħesħe. Ģħonimħi, ġħto bėšħe so pjeħa ġtało, stojesħe nėkotre wħomiki, kaź njemħħta so ħibacħ; potom pał bėħesħe, na niħoħo njeħħiwajo, po ġeħeħy ħ leħej. Ěħeladni a nėkoti ġuħodħa cħerħacħu za nej, zo wħħitcy nimale nadobo ħ Ěuriej doħeħacħu.

Tutħn bė ġtanył, ħdħy pħiħħadħacyħ a pħede wħħitħimi Ĥariju wuħlada. Joħo woblicħo, joħo wocħi, joħo cyħ napohlad bė tak njemėrny, zo mħzesħe so loħko zdacħ, ġako by ġle ġwėdomjo joħo tyħħiło. Ģ joħo tħeħopotacħo ħorta njemundħe ani ġwuk, doħelħ so bojesħe, zo moħł z pħenim ġłowcħłom Ěħoltu pħe- radħicħ.

Ĥarija ġawoła, pħed krawym muħom ġa- ġtawħi a so z ruku na pjenł ġepjerajo, z bołostnym ħłosom: „Ěurjo, kaħke njeħboħo; pħaj mi Boħe dla, ġħto dħa ġy tola cħinił?”

Ěurij ani ġłowcħka njemotmotwi; ale joħo wħcħto so nahle rozħasni z wotħtyħeħcħom nutħkomnoħo ġwėłka, z kotrymħ so pħiħi Ĥarijinyħ ġłowacħ joħo duħħa rozħwėłki. To bė ġħdħ, Ěħolcħicħ ġwħybu wot naj- wjetħoħo njeħboħa wumocħicħ. Ale kaħi ġħdħ? Ěeħje ġamoho woprowacħ, ġako mordar pħed wocħomaj wħħitħiħ ġtacħ, ġurowomu ħħostanjo so podħħnycħ, wot wħħitħiħ, kotħiħ bėħu joħo dotal lubowali a cħeħcħili, ġacħity, ħanjeny a ħidħeny bycħ? Nė! To je nje- mħħne, joħo cyta wutroba so pħeħcħiwo tomu ġpjeħo- wasħe.

Za wħomik pħeħlecħacħu tute myħle pħeħ Ěurjowu duħħu. Ģiħo wotewrjesħe ħort, zo by pħajł, kaħ je tu cuzbnika namafał. Tu widħesħe Ĥarijine woblicħo z njewupħajitym ġtracħom ħ sebi poħbėħnjene a wot-

mjelcny. Hdyż wona hižo tak czerpješce, myślo, zo trasčy je wón nješkutk dokonjał, kajta by haſle jeje zrudoba była, hdy by wón woprawdže winowatoho pšcheradžik? Radšo hcyšce sam najhóršce czerpjeć, hač jej hišcže wjetšceje bološcže pšchihotowacz. „Wóh mi pomhaj!“ zdychny z hłubokeje nutroby, Woja prośho, zo by joho ł tak czeškemu pšchedewzaczu pošylnik. Skotšiz tute słowa štyšchachu, pał mjenjachu, zo so swojeje winy wuznawa.

Pšhecny wjacny ludzi bė mjez tym so zbėžalo a z nimi pšchindže teſz gmejnski ſudnik a zarjadowašce, ſchtož bė trebne. Někotšy muſojo dyrbjachu hnydom ſhwatačy, jedyn do mešta na ſudniſtvo, druhi po lekarja. Druzy meſjachu wonka ſtraſzowacz, zo by wſchitto jenak woſtało, doniſz lekar abo ſudnik nje-pšchindže. Na ſurjowe ſtowo pał, zo so cuzbnik jomu njezda hišcže mortwy, pšchepytowašce joho sam a pe-ſtaji potom, zo bychu ludžo ze ſerdkom a haſzom noſyldo pšchihotowali, na kotrymž móhli joho potom do wſy nješč. Hewak njeſmėdžešce so wonka pšchihodnoho pšchepytowanja dla nicžo pšchemėnicž.

To bė zrudny cſah, kiž so do Dalin poda. Hnydom za noſcherjemi džešce ſurij, na kotrohož druzy ſtrašocziwoje hładaču. Pšchi nim ſtupašce Marija, kiž so joho wjacny razow po puczu prašcešce, ſchto bė so z ranjenym ſtało. Zo dyrbjal ſurij jomu ſchjwidy cžinicž, to zdašce so jej njemóžne. Wjeſnjenjo wſchelato mjenjachu. Wėzo bėchu wo ſurju pšhecny jenož dobre ſtyšcheli a ženje njebėchu nicžo złe na nim widželi. Dolež pał bėšce pšhecny tajki cžichi a sam za so był, myſlachu někotšy, zo móhła to teſz mjelcžaca złošcz byč. Cžkowjeł dže bohuzel z wjetšcha wo jobu-cžkowjełu złe prjedy wėri hač dobre.

Njeſechu ranjenoho ł Šcholcžicom, dolež bė ł nim najbliže a Šcholcžina zwólniwa, joho pšchjwacz. Bėšce dže wo ranjenym tamnoho muſa póznała, kiž bė pšchėd tydženjom pola niſy byl. Runje, hdyž hcychu z kſežu nuts hieč, wotemri so napscheczo poſlednica a Šcholka zaſtupi. Cžrjodu ludži wuhładowſchi, cžinjėšce najprjedy, kač hcył so zawróczič a cžeknyč. We wokomiku pał so wob-ſnjezi a woſta w durjač ſtojo.

„Šchto ma to rėcač?“ prašcešce so z džiwnje cuznym hłošom.

„Njezbožo je so ſtało“, wotmołwi Marija. „Su w naſchim leſtu muſa mortwoho abo ranjenoho nama-ſkali a zda so mi tón byč, kiž je tebe pšchėd tydženjom wopytał.“

„To je Nathan“, zawoła Šcholka, bjez toho, zo by na noſyldo ſebi pohładač zwėrik. „Ale njemoščce joho ſem.“

„Hcychmy joho z dowolnošču waſceje Marije ł wam ſtajič, doniſz lekar nje-pšchindže, zo by joho pšchepytal“, zamotwješce so gmejnski ſudnik.

„Nė, nė!“ wobarašce Šcholka wſchón rozhorjenny. „Ł nam njeſmė. Njemóžu mortwyč widžecž.“

„Ale njeje dže hišcže mortwy“, dješce tamny. „Noščemy joho daloko noſyč, zo njebychmy ſnadž jomu z tym ſchodžili.“

„Njeſce joho, hdyž hcece, jenož nic ł nam. Za to nječerpju. Na meščce džičce z nim dale.“

Ludžo džiwaču so Šcholtowej hrubošči. Nimo ſurja dže ničto njewėdžešce, cžohodla so Šcholka tał krucže wobarašce, z ranjenym pod ſamšnej tšechu wo-ſtač. Dolež pał na žane waſchnjo ze jobu rycječ njeadašce a teſz na žonine próſtwy njeđiwašce, nje-ſechu ſwoju cžežu do ſuſodnoho domu. ſurij nje-ſmėdžešce so wotſalicž a to teſz ani nohcnyšce.

Za krótki cčas pšchindže ſuſodny lekar a wuzna po dokładnym pšchepytowanju, zo je Nathan hišcže žiwy. Traješce pał hodžiny, prjedy hač na wſchė móžne ſrėdki tał daloko wožiwi, zo so z najmjeńſcha zaſy hibašce. Pšchi tym njebėšce pšhecny hišcže bjez ſtrača, zo jim kóždy wokomik wumrije.

Mjez tym bė z mešta ſudnik z wokrjeſnym lekarjom a policajom pšchijek. ſurij bu na prėnje powėšce, kotrež gmejnski ſudnik woſjewi, hnydom zajaty. Potom pšchepytowašce wokrjeſny lekar ranu, kotruž meſješce Nathan na noſje, na cžož so hromadže do leſta po- daču.

Tu ležešce hišcže ſekera, kač bė wona z Nathanom jobu ł zemi padnyła, a wſchitto pšchėhładowſchi, žhuda lekar po wėrnošči, zo bė najſkerje něchto Nathana do zarubnieneje ſekery cžijnył, wot kotrejež bė so wobohi tał cžežto ranik. Zo tu wſchitto jaſnje na ſurja jało mordarja połazuje, na tym bórzy ſtowo ničto wjacny njeđmėlowašce. Wón sam bėšce, kač mjenjachu, tam wonka, joho bėchu jamoho pšchi ranjenym namaſkali. Ł tomu bė so pšchi wſchim tał džiwnje zadžeržal, zo hcychu wſchudže joho že ſwėdomjo póznacž.

„A ſchto ſurij sam? Šchto je w dnjač, doniſz pšchepytowanjo traješce, počerpjeł, to njemóžemy ſebi ani myſlicž, cžim mjenje wopijač. Što króč bė, hdyž joho ſudnik na wſchė móžne waſchnjo z prašce- njemi cžwilowašce, na tym byl, wſchitto z prawdu wupowėdacž. Potom pał bė so zaſy ua Mariju a Šcholcžicž džečci dopomnik a bė zuby tał krucže zamknył, kač hcył słowa mjez nimi rozmjašč. Hnydom w ſpoczatku bė ſudnikėj prajik: „Wėm, knjeje ſudniko, zo wſchitto napscheczo mi ſwėdcezi a njebudu tohoda teſz nicžo přecž, ſchtož budžcezi ſudžicž, tomu hcy so podcžijnyč. Wo jene pał proſchu: Njeprašcejce so mje ženje, cžohodla a na kaſke waſchnjo je so cyła wėc ſtała. Hcy czerpjeć, zo byh ſkutk zapoſucžik. Dale mje nječžwilužce.“ Pšchi tym ſurij teſz w najcžeſchich hodžinač woſta.

Hdyž pał bė sam w jaſtwje, ronjachu so huſto z bolocžju joho ſylzy, a jenož, hdyž bė so nutrnje mobilł a huſto dołho w cžichim rozpominanju na Wožu martru hładał, bė jomu lóže.

V.

Wotstorkowacz, dokelz Nathan pschecy hishcze w khorowni ležesche. Lekarjo dwelowachu, hacz so hdy zasy wu-
strowi, za cyle njemözne pak to tež njemējachu. Tuž
czakachu něhdže tši měšacy a stoncžnje wupofaza so tola
wšcho hačo podarmo. Wbohi drje czelnje zas tak daloko
wotkhorje, zo mōžesche někotre kroczele khodzicz, ale du-
chownje wosta khory. Mocny bēchu pschi surowym
dyrjenju někal czerpjete a wšcha lēkaršta próca njemōžesche
jomu rozom wrōczicz. Njepōznawasche nišoh a nje-
wēdžesche tež ani najmješesche, sčtož bēšche so z nim stalo.
Zenož wo pjenjezach druhdny sam za so rycžesche a wu-
praji z njejasnymi czežko zrozumlywymi słowami swoju
wjeřofosč, zo ma hypotkefu na Šchołczic fuble.

Tutyh rycžow, kaž tež wopisima dla, kotrej bēchu
w rucy ranjenoho namakali, bu Šchołta wjacu krōcz
pschestschowanu. Tšchepotajo stupi psched sudnika, so
bojo, zo snadž so za njoho jurowa wērnosč někal
wufopa. Wēzo joho tež swēdomjo hrjebasche, dokelz
dyrbjesche njewinowaty za njoho czerpjecz, ale zo
by so sam swojoho njeřtuka wuznał, telko duchow-
neje mocy njemēšesche. W swojej hordosčzi zdasche so
jomu sudzenjo psched cžtowjekami hōrsche hacz khostanjo,
kotrej sebi psched Bohom zaskuži.

Hdyž bē Kšchiznikec Jurij hižo wjacu njedzel
w jastwje, bu něhdny zasy, kaž bēšche so hižo husčizšcho
stalo, psched sudnika wjedženy a tu namaka tež Šchołtu.
Sudnik hčysche so wobegu na dobo wuprašowacz,
dokelz tufasche, zo je sebi Šchołta Jurja k tamnomu
njeřtutkej najal.

„Znajecze wopisimo, kotrej ranjeny Nathan w rucy
džeržesche?“ džesche najprjedy k Šchołcže. Wšchpōznajecze,
zo je na nim wasche podpisimo?“

„Njemōžu to přecz, je moje podpisimo.“

„Kač je Nathan k pismej pschichol?“

Šym je jomu dał, dokelz dyrbjach sebi wot njoho
muznje trēbne pjenjezy požčicz.“

„Je snadž Nathan wot was pjenjezy wrōczo žadał?“

„Nē! Zenož tydžen psched tym, hacz šym —
hacž so tamne njezbožo sta, je přēni krōcz mje wo-
pytawšči sebi pschal, zo byh je hypotkefarišcy zapisacž
dał.“

„Sčje k tomu zwolik?“

„Mēnjach, zo drje to trjeba njebudže a wučžinič-
moj sebi, zo hčemoj poždžišcho zasy wo tym rycžecz.“

„Je snadž Nathan prajik, zo na wēšty džen zas
pschiridže?“

Šchołta sebi khwilu myslesche, kaž njemohł so do-
pomnicž, a praji potom khroble: „Nē!“

„Sčje z drugeje strony džen žhonik?“

„Nješšym ničzo wo tym wēdžal.“

„Bēšche wam njelube, zo Nathan hypotkefu za-
dasche?“

„Rubšcho bēšche mi wēzo byto, hdy bē to njeczinič;
tola byh so do toho podal.“

„Tuton drje je wasch dobry pscheczal“, praschesche
so sudnik Šchołty dale, na Jurja pokazuju.

Šchołta njezwēri sebi na Jurja pohladacž a wot-
mołwi z trochu njewēšnym hšom: „Šmōj so wot
młodosčje znałoj, dokelz smōj susodaj. Nimamoj drje
ničzo pscheczimo sebi, zo pak byhmoj wosebitaj pscheczelaž
byłoj, njemōže ničto prajicz. Wōn je pola mje huřto
dželał, a ja šym jomu to zaplacžik, to je wšchitko.“

„Wobšforženy, sčto je wam Šchołta slubik, jeli
tamne wopisimo Nathanej rubicze?“ wobroczi so sudnik
cyle njenadžicy ke Kšchiznikec Jurje.

Tōn so postrōzi, dokelz bē w myslach zanurjeny,
wotmołwi pak hnydom cyle mērnje: „Nješšym ženje
ani słowčža wo tym z nim rycžal.“

„Dža mi tola Wože dla prajcže, kajteje winy
dla sčje tajku žlōcz wobeschoł?“

„Kunjež sudniko, njemēcže to za zasakosč, hdyž
wam na tute praschēnjo ničzo njewotmołwju. Šym
prajik, zo hču khostanjo znjesč, kotrej zaton wupraji;
wuznacž pak ničzo njemōžu a njebudu.“

Šchołta pschi tutych słowach zadžiwany na Jurja
pohlada. Kajtu dža mōžesche Jurij po prawym minu
za swoje mjelčzenjo mēcz, kiž jomu tak wjele sčkōdžesche?
Tu žetkaščtej so jeju wōczi a tak kručze pohlada Jurij
na Šchołtu, kaž hčyl jomu hacž do wutrobny hladač,
tak zo tutōn nahle zblēdny. Widžesche w Jurjowym
wōczku, zo tōn wšchitko wē abo sebi z najmješšcha
prawe myšli. Štoro bēšche so ze swojim zastrōženjom
psched sudnikom pscheradžik. Čžohodla nohčysche Jurij
joho wobšforžowacz? Njemōžesche jomu tola wosebitych
dobrotow dla džakowny byč.

Wšchitke tute myśle Šchołtu tak pschewzachu, zo
mōžesche jenož ze wšhej mōcu swōj nutfkowny njemēr
podtkōczicz. Štrach, zo mohł Jurij poždžišcho tola
něšcho wupowēdacž, bēdžesche z nadžiju, zo na wēczne
mjelczi. Hdy by jenož Jurjowe pschicžiny znał za
Jurjowe zadžerženjo, by sebi tola rozjudžicz mohł, hacž
su wažne dosč, zo jomu hort na stajnje zamknu. Pschi
tym Šchołta lēdom na to spomni, zo po kšchescjanškej
winowatosčzi njewinowatomu njesmē za so czerpjecz dacž.
Zenož sebye šamoho wumōžicz, to bē joho žadanjo; dale
so joho sebičnosč wo ničzo njeřtarašche.

Šchołta pošny stracha a njemēra — Jurij cžiči
a mērnje: Hdy by sudnik jenož wōkomik mohł do jeju
wutrobom pohladacž, kač lohko by jomu byto, po
prawdže wufudžicz.

Kunjež sudnik w tutym pschestschowanju, kotrej hishcze
dleje trajesche, sebi myslesche, zo ma tež Šchołta někaj-
ku winu na sebi, njemōžesche tola ničzo pscheczimo
njomu započecz. Dokelz Jurij tež w pschichōdže
wšchitko zamjelača, bu Šchołta bōržny wēščizšči a pod-
tkōcži wšchu bojosč.

Pšchez dwaj mėsacaj pšchebywasche Zurij hižo w jasniwe, hdyž so jónu srjedz popoždnya pšchecy zamknjene durje wotewriču a Dalinanski knjez farar zastupi. Pšchetwapjenje a trochu postróženy Zurij z drjemjaneje lamki postoczi a joho z „Budž khwaleny“ strowjo tošhesche jomu ruku.

„Do wěcznosće!“ dżakowasche so farar khtutnje, ale pšcheczelnje a pokraczowasche: „Ja du džensa, wot sudnika namotwjeny, t tebi a to z czežkej wutrobu. Zurjo, Zurjo, sčto nam ty tola do staroscjow cjinisch! Nichtó njeje wot tebe sebi zloho nadžal. Hdyž sym pšched wjacu hač dwacyči lětami za kapłana do Dalin pšchischoł, wěm so derje hiščeje dopomnicz, kať rady je tebe njeboh knjez farar mēl a kať husto je mi tebe jako pšchiklad za cnytu wokolinu mjenował. Tež ja sam za tute dołhe lēta nješsym ani najmjeńšesche pšchicizny namakał, wo tebi nēšsčto zloho myslisz. Nēttole pať dyrbi storo kóždy poczečz na tebi dwēlowacz.“

To bē pšcheczēžke pruhowanjo za Zurjomu wobstajnosć. Snyžy ronjachu so jomu z woczow a tať mōcnje bijesche joho wutroba, zo so wutrobno zbēhasche. Na koleana padnywšchi zdychowasche wón: „To je najhōrscha hodžina za mnje, zo dyrbiu tajki pšched swojim duchownym wōtcom stacz“.

„Maš nēšsčto na swēdomju, Zurjo“, napominasche farar. „Nimajš dha telko dowēry t swojomu dušchipastyrrej, zo by jomu wērnosć wuznał?“

„Ach, knježe!“ prośhesche Zurij, postanywšchi, nēšsčto krcuziščo. „Swoje žiwjenje byč dał, hdy byč mohł tutu zrudobu a hańbu wot was wotwobroczić. Ale ja njemōžu; wērcze mi, wjeleđostojny knježe, nježbožo by hiščeje wjele wjetške byto, hdy byč so ja dobrowōlnje khostanju podczisnyčz nočcył.“

„Snadž pať druzy, kotřiz trach su runje tať winowaczi kať ty, twojoho mjelczenja dla sprawnomu khostanju wuczefnu.“

„O knježe, njemēčje mje za zafaktoho. Wōh daj, zo mohł jónu hiščeje wšchitko rozjasnicz. Nētkle was stynnywšchi rucy prośchu, wodajče mi, zo was rudžu. Snadž je Wōh wšcho tať wjedł a pšchindže hiščeje čas, hđžež joho mudrosć póznajemy, zo byčmy ju potom cžim bóle khwaliłi.“

Zurjowe cnyte zadzerženjo bē kať wērne, zo farar njewēdžesche, sčto dyrbi sebi wo nim myslisz. Njebēšche pať jomu mōžno na njoho hñēwny byčz a joho za zlóštnika mēcz. Z někotrymi napominacyimi słowami rozžoňnowa so z Zurjom a poda so t sudnikej, hđžež dyrbjesche wuznacž, zo bē tež joho pucz podarmo byl. —

Tať pšchiblizi so stōncznje džen žiawnoho wusudženja a cnyta wēc stojesche runje kať w zapoczatku pšchepytowanja. Wjele swēdow bu tež tu hiščeje pomohanyč. Nathana pšchiwjezechu w małym wozyczku hač na sudnistwo. Njepōzna pať ani Zurja ani Šchołtu abo nětoho druhoho a njemōžesche nicžo wuprajicz. Nēťotřiz z Dalin buču praščani, sčto wo

wobškorženym mēnja, hač jomu njesutk dowērya. Z wjetšcha wšchitcy to přejachu. Tež Šchołczina bu praščana, dokelž bē Zurij pola nich najbóle pšchebywał. Na sudnikowe praščenjo wona z krutoscju wotmołwi: „Njewēryju nihdy na nihdy, zo je Zurij wobeschoł, cžohož so wobškoržuje“. Tute słowa bēchu za Zurja njemu-prajomnje trōšchtne.

Kaž po wšchēch wobstojnosčach nichtó hinať woczakowacz njemōžesche, bu Richiznikec Zurij winowaty prajeny, zo je Nathana spytať moricz a bu t dwanaćelētnej kłōdže zafudženy. Wjez pšcheczimjenja podczisny so Zurij wusudženju a nastupi khostanjo, kotrež mēšesche po prawym druhi njefcz. Žoho woblicžo bē mērne; kať czežto hiščeje we wutrobje sam ze sobu bēdžesche, to nichtó nježhoni.

VI.

Wot tutoho cžasa bē Šchołta kať pšchemēnjeny. Njemēr, kiž joho wobknežesche, doniz pšchepytowanja trajachu, drje so po nēczim zlehny, smječz pať so joho wjacu njewidžachu. Ludžom džēsche po mōžnosći z pucz a njelhodžesche tohodla tež wjacu do mēsta. Za to pať pytasche wōłóženja w krutym džēle, a hdyž bē doščz mucžny a sprōcny, bē jomu, kať by joho swēdomjo trochu poduščene bylo.

Pjenjezy, kotrež bē Nathanej dožny, bē sebi druhdže počzizł a je joho zawostajenym wrōczizł. Nimo toho pať cžinjesche jim tež mjelcžo a žiawnje wjele dobroho, zo by jim trochu zarunał, dokelž bē jim zežiwjerja rubizł.

Prave zbožo tež nētkle hiščeje w Šchołczic domje njeknježesche. —

Wōšom lēt so tať miny. Bē zasy rjany nalētny džen a bližesche so t wječzoru. Tu stupašche po scžežcy, kiž nimo Šchołczic lēsta wjedžesche, pomaťku wobštarny muž z małym waczokom pod pažu. Žoho schwižna postawa bē trochu pokhilena, woblicžo blēde a zmorščezene a rēdke wlošy snēhbēle. Pšchi lēstu zastawšchi, praji sam pšchi sebi: „Budž postrowjene, ty mēstno, hđžež moje cžerpjenje so zapoczja. Kať bēdžesche moja wutroba, hdyž tebe posledni krocž widžach, kať mērna a spokojna je džensa. Njeje mi, kať byč so z mēstna hańby wrōczal, ale z mēstna cjesče a dobyčja. Sym nazhonił, zo tón Wōha najlēpje namafa, kiž joho pyta na joho najlubšchim puczju, na puczju kšhiza.“

Dale do wšy krocžo, pšchindže nimo małeje kšēžki za Šchołczic wulkim kubłom a hladasche luboscziwje na jeje z pawczinu cnyte zapleczene wofna. Dale krocžesche zaby wšy hač t farje a klepasche do fararijowyč duri. Zastupiwšchi strowjesche z kšchescžanskim postrowom, tať zo farar zadžiwany na njeznatoho hladasche.

„Mje njeznajecze, knjez, farar!“ zapoczja cuzbnik storo žortujo. Du z mēstna, kotrež swojich wobnydlerjow hewať rady njepuščja.“

„Surjo, Rščižnikec Surij!“ zawoła farar pschewapjenu. „Z wotkel ty nětke pschihadžes?“

„Mój čas njeje po prawym hiščnje nimo, chceže prajicz, knjez farar; tu pak macje wopisimo, zo tu ze wschim prawom stoju.“

Farar pscheczita pismo, zo je Rščižnikec Surij, dokelž bē so w kłódze bjez najmjeńšohohu poroka zadžeržak, z wosebitej kralowstej hnadu dalsche khostanjo spušćzene dostał.

„To mje wjeseli, luby Surjo!“ džeše farar z nowa. „Tola, hdyž budžeš nětko zasj mjez nami bydlicz, nohcješ mi tež nětke hiščnje prajicz, czohodla sy tehdom bjez zamołwjenja do jastwa schoł.“

Surjowe blēde wobliczo hiščnje bóle zblēdny. „Knježe, dyrbjju wam hnydom přenju hodžinu nowu zrudobu pschihotowacz. Ponižnje a nutrnje was prošču, zo njebyšće so mje wo to praschak. Knježe, nětotru nóc sym pschēbēdžit, bjez toho, zo bych wócžta zani-dželit, njelicjomne sylzy sym ronil — tu na mojih licach móžecze jich czery widžecz — nětotru hodžinu sym z nohcžemi twjerde kamjenje ze scženy drapak, přjedy hačž sym so tak daloko pschewinył, zo so mērnje do Božohu dopušćčenja podach. Knježe, njedch wostanje nětke tež wscho zakhowane, doniž je Bóh sam njewotkryje.“

„Ale njebojiš so, Surjo!“ džeše farar zasj, „zo snadž budža wjesnjenje tebe haničž a zacpivacz?“

„Radžijam so, knjez farar, zo z Božej pomocu tež nětotru hanjate słowa znjesu, tutón je wo tym dobry wučer“, wotmołwi Surij, na Božu martru pokazuju.

„Tak w Božim mjenje, Surjo!“ praji farar. „Za twój pscheczēl wostanu, a k dopokazej toho, hcju tebe hnydom sam přeni króčž do twojeje tak dołho wosamocženeje kžēžki pschewodžecz.“ —

Z wopřēdta wēzo ludžo kuff dživnje na Rščižnikec Surja hladaču, hdyž so mjez nimi pokazza, haj samo na ranjacych słowach cyte njebrachowasche, ale joho mērne, mile a pschecy jenak lubosčiwje wafchnjo pschewiny bōrzy wschitku nje-pscheczelnosč, czim bóle, hdyž wschitcy widžachu, zo joho farar pschēde wschēmi wuznamjenja a czesčzi. Tež pola Scholczic bē storo zasj kaž přjedy. Marija sebi joho wysoko wazesche, nětke hižo wotrosčzene džēczi wisachu ze starej lubosčju na nim, jenož Scholta sam džeše jomu z pucza a hdyž to njemōžesche, njewērjesche sebi tola ženje jomu do wocžow pohladacz.

Nēhdže dwē lēcže bē Rščižnikec Surij doma a storo ničto wjacy na zanižnenosče njespominasche, hdyž Scholta cžežo schorje. Rutsčowny njemēr a zle swēdomjo bēščtej joho hōbrske mocy do časa pschecyrowaloj. Strach hrožesche joho žiwjenja a sčtož bē najzrudnišche: wón, kiž bē hižo lēta dołho swoje cyrkwinste winowatosče zatōmžit, nohcysche so dacž doma wobstaracz. Podarmo bēchu próstwy; farar, kiž

huschischo do domu pschindže, njejmēdžesche k njomu. Pschitkušni plakaču a modlaču so hiščnje nutrnišcho za njoho hačž dotal.

Hdyž pak so nohcysche nakazacz, proščesche Rščižnikec Surij, zo mohł sam z nim rycječž a hlej, runjež ničto njewēdžesche, sčtož bē jomu prajit: Michal zwoli, zo by farar nazajtra pschischoł. Tu bē wjeselosč nad tym wjetscha hačž zrudoba nad Michalowej khorosču.

Dołho bē nazajtra farar ze Scholtu sam a hdyž sfōncžnje durje wotewri, zo bychu pobožni zastupili, stojachu radostne sylzy w joho wocžomaj, bēšche džē tak daloko zabłudženu wotwecu swojohu stabla zasj namatak. Z hnujacej pobožnosču dosta Scholta swjate woprawjenje a druge srēdki hnady, kotrež je swjata cyrkej za swoje khorē džēczi wot Žezusa dostala.

Hdyž bēchu wjesnjenje woteschli, dyrbjjesche Scholczina, jich džēczi a Rščižnikec Surij z knjezom fararjom hromadže ke khoromu. Čžežko dychajo ale mērnischo a wjeselšcho hladajo hačž hdy přjedy bēšche tutón na bēłym tožu. Placzo stojachu joho pschiwuzni pschēd nim, hdyž farar swoju ruku na joho žložo praji: „Michal chce něščo, sčtož je runje pschēd Bohom želnosčiwje wuznał, wopjetowacz.“

„To budže joho napinacz“, wobarasche Rščižnikec Surij, „proščecze joho, kajež farar, zo by radšcho mjelczak a sebi nješchodžak.“

„Wostaj, luby Surjo, jeli smēm cže tak mjenowacz“, praji khoru ze słabym hłosom, „widžu twoje dobre wotpohladanjo, ale nětke dyrbjju rycječž. Pschuchajecze“, wobroczi so něščo wotšischo k swojim: „Surij je njewinowacže khostany byl; ja sym Nathana ranil.“

Nahle wschitcy zblēdnychu a Marija rucy k njeby z bēhnywschi zdychny: „Mój Božo, tak je možno.“

„Haj, wboha Marija“, sčepasche zasj khoru, „to je twój mandželsti czinik. Wjez džiwa by bylo, hdy by so ze zacpivanjom wot njoho wotwobrocžika. Tola něščo z najmjeńšcha móžu k swojomu zamołwjenju prajicz. Nic z wotpohladanjom, ale pschēz nježbožowny pschipad sym tamny nješkutk wobeschoł.“ A nětke powēdasche Scholta mjelczjo a pomału, tak bēšche so wschitko stalo a praji potom k Surjej: „Na tebi je nětke, luby Surjo, sčto chceš dale czinicz. Čheesch-li džensa hiščnje na sudnistwo hieč, ja hcju wērnosč wuznacž, zo bych tebi twoju czesčž wrócžil. Snadž móžu so potom nadžijecz, zo mi wodašch, sčtož sym žložo na tebi stuczil.“

Surij so mile wusmja: „Bych-li to czinicz hcnył, by k tomu pschēd džesacz lētami lēpscha pschiležnosčž byla. Sym to tež tehdom hižo wēdžak.“

„Ty sy to wēdžak a mjelczak?“ zaklinca kaž z jenocho hortu wschēch praschenjo: „Kak so to hodži?“

„Plejecze, hcju tež něščo wuznacž“, džeše Surij a nětke powēdasche wschitko, tak bēšche wot mlōdoscje

Mariju lubował, kať bē potom swoju luboscź, wo kotrejź snadž Marija ženje nicźo wēdźala njebē, na jeje džēczi pščenješ a kať bēšče tuta luboscź joho k tomu pohnuła, zo by na wšče wašchnjo so prócował, hroźace njezbožo wot lubowanych wotwobroczić. Zwonkowne wobstojnosće bēchu k tomu wjedle, zo bēchu joho za winowatoho mēli a wón bēšče w tym Bože wjedzenjo pōznať. Zurij stōnczi: „Njeboj so, mój luby Włchale, zo je tež jenož najmjenshi hnēw pšhecziwo tebi w mojej wutrobje. Sym tebi dawno wodať, haj mohť prajicź, sym tebi džaka winojty. W zrudobie sym Boha prawje pōznať, a to je wjac hacź wščitke zbožo. Tež ty sy k Bohu so wrócziť, a zo je moje słowo nimo swērných paczeri tvojich lubých tebe k tomu wjedło, to je mi najrjenshe myto. Njech je wščitko zabyte. Hacź swēt wē, zo sym njewinowaty, sčto mi to pomha. Kōtřiz mje znaja, mje tež bjez toho lubuja a kať doľho budže tracź, budu pšched Bohom stacź, kiž so wo mēnjenjo swēta maľo stara. Woloscź a nic radoscź by mi była, bych-li sebi czešcź pytať a tvojim džēcjom, kotrejź bóle hacź sebye samoho lubuju „czešcne mjeno rubiť.“

Bēšče, kať bychu jandželjo w srjedzižnje pľakatých pšchēbywali. Džens doľonja Zurij swój wopor, kiž bēšče pšched lētom Bohu slubiť a hōdný bē wopor, zo pšchiridže do czištych rukow jandželow.

Sčoktowa smjercź bē mērna a dobra, a z luboscźu spominachu joho pšchiruzni na njoho. Joho row je pšchēny z najrjenshimi rōžemi, samymi znamjenjemi ze stōdkei wónju k Bohu so pozbēhowacnych paczeri za wotemrētných. Jenož jedny row je mi stary knjez farať pokazal na samnym pohrjebnišcēzu, kiž bē jomu runja debjeny, row kšchiznikec Zurija. Njezapomnju słowa, kotrejź mi pšči tym praji: „Za swojich sobucźlowjekow je swoje žemšce zbožo woprowať, potajřim Žezusowy pucź sčot. Kať zbōžny dyrbi nētko z nim zjednocženy być. Kiž pod tutym rowcźkom spi, je wjetřchi, hacź wjēřchojo tutoho swēta.

Žorty.

Wucźobnik (k swojomu naney): „Nan, pola toho miřtra ja dlēje njewostanu. Za nicźo ješcź njedostawam.“

Miřtr: „Sčto? njedostanješč kōždu njedželu swinjacu piecžen, hdyž ju sami mamy?“

Wucźobnik: „Haj, ale wy ženje žanu nimacze.“

Bur dže ze swojim synom za njoho njewjeřtu pytać. Ducej nimo dwora, hdyž wulka hromada hnoja leži, praji: „Handrijo, jow so daj, tudy njemōže hubjenje być.“

Zwōnt: „Wodajče, knjez fararjo, sym wčzora wjeczor zabyť zwonicź, so zawēšcē wjac njeřtanje.“

Farať: „Nicźo njewadži, mój luby, jeno zo nicťo slyřchať njeje.“

Sčōtný lēkať k swojomu pomocnikēj: „Tudy mařch trubku a pōlbr, špřt pōlbr do trubky, trubku tyřt řhoromu konjei do klamy, a tať jomu pōlbr do řchije duj.“

Za řhwilu pšchiridže pomocnik wrōczo, žaľosne woczi cziňjo.

Lēkať: „Sčto dha je so czi řtalo?“

Pomocnik: „Kōn je prjedy dunyť.“

Knjeni (k noweji řkuzobnej): „Za czi tola prajach, ty dyrbiřch ředźbowacź, hdyž so mľoko wari, zo njeby wubēžalo.“

Řkuzobna: „Wřchať ja sym ředźbowala, bē z dypkom w džewjecich hōdžinach.“

A.: „De džiwnje, hdyž ja wjeczor kofej piju, njemōžu w nocy řpacź.“

B. (z Wuherřkeje): „Pola mje je runje nawopať, hdyž řpiu, njemōžu kofej picź.“

Woscziť: „Woprawdže wjac njewēm, hdyže pjenjezy tyřacź?“

Handrija: „Mařch dha tať njeřasnje wjele?“

Woscziť: „To nic, ale za ki su wšče roztorhane.“

Sudnik (k paduřej): „Sčtož wy wuprajicze, so njeřodži zjednoczić z tym, řčtož je wařch sobupaduch wuprajik.“

Paduř: „To řču wēricź, tōn tež njemalo řzi.“

Lōze džēczi.

Džēczi same domač su,
Nan bē wuřchot řhwilczićku.

Sčto sej džēczi wumyřla?
Trubku sebi řažehla.

Njeprawda pať na swēcže
Kōždom' řčtrafu pšchinješe.

Nan so wrōczi do czařa,
Lōze džēczi wuhľada.

Trubki z huby zľetachu,
Puki mōcne padachu.

Džēczi budžcže postuřchne,
Trubku řtarym wostajcže.

Lože dječji.

Kraje a jich wjerchojo

Němske kraje.

Sakška: 271,83 □ mil abo 14,992,9 qkm.; 3,500,000 wobydlerjow; (86,952 katolikow, 59,756 Serbow). Kral Albert I., rodž. 23. hapr. 1828, na trón pschischof 29. okt. 1873, zwěr. 18. jun. 1853 z Karolu z Wasa, rodž. 5. aug. 1833. — Princelna Hilžbjeta, rodž. 4. febr. 1830, wudowa wójwody Ferdinanda z Genuy. — Princ Jurij, rodž. 8. aug. 1832, wožen. 11. meje 1859 z Mariju Hanu, sotru portug. krala, rodž. 21. jul. 1843, zwudowjeny 6. febr. 1884; jeju dječiči su: MATHILDA, rodž. 19. měrca 1863; Bjedrič August, rodž. 25. meje 1865, zwěr. 21. nov. 1891 z Luisu, rafuskej arcymójwodku; Marija Józefa, rodž. 31. meje 1867, wudata 2. oktobra 1886 na Rafuschoho wulfowójwodu Otta, rodž. 12. hapr. 1865; Jan Jurij, rodž. 10. julija 1869, zwěr. 5. hapr. 1894 z Mariju Siabellu z Württembergseje; Max, rodž. 17. nov. 1870; Albert, rodž. 25. febr. 1875; Dječiči princy Bjedriča Augusta: Jurij rodž. 15. jan. 1893; Bjedrič Khrystian rodž. 31. dec. 1893.

Anhaltjska. Wójwoda: Leopold Bjedrič, rodž. 29. hapr. 1831.

Badenska. Wulfowójwoda: Bjedrič Wilhelm Endrik, rodž. 9. septembra 1826.

Bayerska. Za thorocho krala Otta I., rodž. 27. hapr. 1848, knjezi princyregent Luitpold, rodž. 12. měrca 1821.

Braunschweigjska. Wójwodstwo. Princyregent: Albrecht, pruski princ, rodž. 8. meje 1837.

Hessenska. Wulfowójwoda: Ernst Ludwik, rodž. 25. novembra 1868.

Lippe=Detmold. Wjerch: Bjedrič Wolde-mar, rodž. 18. hapr. 1824.

Lippe=Schaumburg. Wjerch: Jurij, rodž. 10. oktobra 1846.

Mecklenburg=Schwerin. Wulfowójwoda: Bjedrič Franc III., rodž. 19. měrca 1851.

Mecklenburg=Strelitz. Wulfowójwoda: Bjedrič Wilhelm, rodž. 17. oktobra 1819.

Oldenburgerjska. Wulfowójwoda: Bjedrič Pětr, rodž. 8. julija 1827.

Pruska. Kral: Wilhelm II. němski kejšor, rodž. 27. januara 1859. Krónprync: Bjedrič Wilhelm, rodž. 6. meje 1882.

Reuß=Greiz. Wjerch: Hendrič XXII., rodž. 28. měrca 1846.

Reuß=Schleiz. Wjerch: Hendrič XIV., rodž. 28. meje 1832.

Sakška=Weimar=Eisenach. Wulfowójwoda: Karl Alexander, rodž. 24. junija 1818.

Sakška=Meiningen. Wójwoda: Jurij II., rodž. 2. hapr. 1826.

Sakška=Altenburg. Wójwoda: Ernst, rodž. 16. septembra 1826.

Sakška=Koburg=Gotha. Wójwoda: Alfred rodž. 6. augusta 1844.

Schwarzburg=Sondershausen. Wjerch: Karl Günther, rodž. 7. augusta 1830.

Schwarzburg=Rudolstadt. Wjerch: Günther, rodž. 21. augusta 1852.

Waldeck. Wjerch: Bjedrič, rodž. 20. jan. 1865.

Württembergjska. Kral: Wilhelm II., rodž. 25. febr. 1848.

Druhe europiske kraje.

Belgiska. Kral: Leopold II., rodž. 9. hapr. 1835.

Boharska. Wjerch: princ Ferdinand Koburgski, rodž. 26. febr. 1861.

Čjornohórjska. Wjerch: Nikola I., rodž. 25. septembra 1841.

Danska. Kral: Khrystian IX., rodž. 8. hapr. 1818.

Francózska. Pšchedshda republiki: Casimir Périer, rodž. 8. novembra 1847.

Gričjska. Kral: Jurij I., rodž. 24. dec. 1845.

Italjska. Kral: Humbert I., rodž. 14. měrca 1844.

Sendželska. Kralowna: Alexandrina Viktorija I., rodž. 24. meje 1819.

Liechtenstein. Wjerch: Jan II., rodž. 5. okt. 1840.

Monako. Wjerch: Albert, rodž. 13. nov. 1848.

Nižozemjska (Holland). Kralowna: Wilhelmina, rodž. 31. augusta 1880.

Portugal. Kral: Karl I., rodž. 28. sept. 1863.

Rafuska (Awstria). Kejšor: Franc Józef I., rodž. 18. augusta 1830.

Rom (cyrkwinski stat). Bamž: Leo XIII., rodž. Joachim Becci w Karpinetu 2. měrca 1810, wuzwoleny 20. febr. a krónowany 3. měrca 1878.

Rumunjska. Kral: Karl I., rodž. 20. hapr. 1839.

Ruska. Kejšor: Miklawš II., rodž. 18. meje 1868.

Serbiska. Kral: Alexander I., rodž. 14. aug. 1876.

Španijska. Kral: Alfons XIII., rodž. 17. meje 1886. Kralowna-regenczina Marija Khrystina.

Šchwajcarska. Pšchedshda republiki E. Frey.

Šwejdjska. Kral: Oskar II., rodž. 21. jan. 1829.

Turkowska. Sultan: Abdul-Hamid-Khan II., rodž. 21. sept. 1842.

